

THIS LITTLE BOOK

IS DEDICATED TO

M. R. Ry. Sreemath Kumar Raja
K. V. Krishna Row Bahadur,
Zamindar of Gampalagudem

BY

HIS BELOVED POET

D. SITHARAMAROW,

COCANADA.

వీ టి క.

ప్రత్యేకముగా ద్రోపదియొక్క చరిత్ర మెత్తుకొని నాటకము గా రచించుటకు గథ చాలదనియే నా యభిప్రాయము. ఆకారణమున నేను భారతంబు ననుసరించి ధృతరాష్ట్రంబు పాండవయులను వారిణావ తంబునకు బంపుట మొదలుకొని స్వయంవరమువరకును నున్న గాథ యంతయు వ్రాసి ద్రోపదీపరిణయమను నామమిడితిని. ఇయ్యది నేను రాజమహేంద్రవరంబున 1911 సంవత్సరమున మహారాజ రాజశ్రీ సత్యహోలు గున్నే శ్వరరాయ సోదరుల యాంధ్రకేసరీ పత్రికకు సంపాదకుడనై యుండునప్పుడే రచించినను, కొన్ని కొన్ని కారణంబులచే నీంతి వరకును ముద్రింపఁబడలేదు. ఇయ్యది ముద్రణముగు భాగ్య మిప్పటికి దటస్థించింది. పెక్కుమంది సత్కవిశ్వరులు మార్గదర్శకులై యుండుట చే, నింగ్లీషు నాటకంబుల రీతిగా రంగములుండితిని గాని నాటక లక్షణము లంతగా బాటించలేదు. దోషములకేమి! కానిదానాదికపులంతటి వారికే యొకప్పుడు గల్గుచుండు. అట్టి యెడల సల్పజ్ఞానవయస్కుండను విశేష భాషా పరిచయము లేనివాడను, నగు నావ్రాతయందు దోషంబులుండుట యది యొక వింతగాదు. అట్టివి సదయ హృదయులు నాకుఁ దెలిసినచో ఋనహృద్రణమందు సవరించెద. నాకు నితాంతాపులును, మదీయ శ్రేయోభిలాషులును, నూజపీఠన నేను పుయ్యారు సంఘానోద్యోగినై యుండునప్పుడు నాకు బంగారు పతకంబు మెసంగిన వారును, ఆంధ్రభాషా పోషకులగుటయేగాక కవియై అభినవ పాండవీయాది గ్రంథముల రచించిన శ్రీమత్కుమారరాజా కోటగిరి వెంకట కృష్ణారావు బహద్దరు జమీందారువారికి గ్రంథంబు గృతి సమర్పించినాడ.

కాకినాడ,
ది 25.6.16.

ద్రోణరాజు సీతారామారావు.

ఇందు వచ్చు పాత్రలు.

ధృతరాష్ట్రుడు—హాస్తి నాపురాధీశ్వరుడు.

భీష్ముడు—ధృతరాష్ట్రుని పెద శంఖి

విదురుడు—కౌరవపక్షమున నున్నవాడు.

దుర్యోధనుడు—ధృతరాష్ట్రుని యగ్రసుతుడు.

దుశ్శాసనుడు—,, ద్వితీయ సుతుడు.

కర్ణుడు—దుర్యోధనుని సఖుడు.

పురోచనుడు—లక్కయిల్లు స్థించినవాడు.

ధర్మ, భీమాష్టన, సకుల, సహదేవులు—పాండవులు.

కణికుడు—పాండవులవార్త ధృతరాష్ట్రునకు వినిపించినవాడు.

వ్యాసుడు—ముని.

బకానురుడు—దైత్యుడు.

జాబాలి) ఏకచక్రపుముసలున్న శాగ్రహుడు

సువిందుడు) కుమారుడు.

అంగారిపల్లిడు—గంధర్వుడు.

ద్రుపదుడు—పాంచాలాధిపుడు.

శృష్టస్యముడు—,, కుమారుడు.

విష్ణుశర్మ, రామశాస్త్రి :—భూసురులు.

బలరాముడు, కృష్ణుడు :—యాదవ పుంగవులు.

స్త్రీలు.

కుంతి—పాండవుల తల్లి.

హిడింబి—భీముని నరంచిన దైత్యకాంతి.

కుంభీనస—అంగారిపల్లిని భార్య.

ద్రాపది—ద్రుపదుని పుత్రిక.

సర్బద—చెలికత్తె.

(ఇంకను నాయా సందర్భమున పేరులు సేవకులును మొదలగు వారు వచ్చెదరు.)

శ్రీ

ద్రౌపదీ పరిణయము.

గాంధీ.

మ॥ తలమీనన్ బడచున్నీ కత్తియయినన్ • దప్పున్దయంబూరి మె
వ్వఁచుగన్తోన్న; దవాన్నిబోఁబడియు సః చాగ్రాశ్మలై యుందు గు
జ్వలతేజంబునమిచ్చి; సజ్జనములె • వ్యాపిత కాపాడ ని
శ్వలకారుణ్యమయుండు శ్రీశుండతండే • సభ్యాచి రక్షించుతన్.

సీ॥ అధికసంతాప మ • హాభిలోపలమూర్తి

దిక్కుగానకను చిం • తించువేళ

సంకుకానలోఁజిక్కి • బెడిదంపుకిమమల

సంచుచు మిక్కిలి • గుంచునాఁడు

దారికిష్టంబుగా • ధైర్యమున రిపుండు

చనుదెంచి యెదిరించు • సమయమందు

క్ష్మాగ్రీశులెల్లరు • సల్పజాలని పనికా

జేయఁగా మిగుల య • త్నించునపుడు

పే॥ సీ॥ పాండురాజనందనుల హృ • త్వద్యమాలచు

నిల్చి; కృపవెదఁజల్లుచు • నిఖల మంగ

శింబులనుగూర్చి వెలసిన • యంబుజాత్మఁ

డిచ్చుగాతమీకు శుభంబు • లెప్పుడుదయను.

[నాంద్యంతమున సూత్రీధారుడు—ప్రవేశించి]

అతివిస్తరమెందుకు ? పూజ్యులగు నీ సభాస్థారు లాలస్యమునకు దాళజాలనివారు కదా. ఇంక నేను తొందరపడవలయును. (తెరవంకఁ జూచి) కుంకుమతలకాంచితభృకుటీ! నటీ! నీ యలంకారమింకను కాలేదా! ఎల్లప్పుడును నగలు శృంగారించుకొనుటయేనా! కాల హరణము నేయక రమ్మ.

నటీ—(ప్రవేశించి) ఆర్యా! కాలహరణము చేసికందులకు ఓమింపుడు. కమ్మలజత యందుండు నీల జాతి పడిపోవుటచేత దానిని వెదకు చుంటిని. ఇప్పటికిఁగనబడినది.

సూత్రీ—నీ కెప్పుడును భూషణంబులమీదనే భ్రాంతి. అందుకనియే యవి తఱచు పోవుచుండును. స్త్రీకి యివి యన్నియు భూషణములు కావు సుమా. గుణమే భూషణము.

నటీ—నాథా! మీరు ద్వాపరయుగమునాటి మాటలు చెప్పుచున్నారు. ఇక్కాలమున నది యంతయు నాలోచించువారెవరు! అది తప్ప మనవాళ్ళ దగ్గర తక్కినవన్నియు నున్నవి.

నీ॥ పతిసేవవిడనాడి • స్వైరిణీవృత్తినిఁ

జరియించుచానను • చాలగలరు

బొట్టు మోటుంచును • బొట్టుపెట్టుటమాను

భామామణుల్ గడు • బ్రబలియుండి

మగవారిరీతిగా • బిగువై నచొక్కాలు

ధరియించు పడతులు • దనరినారు

మానాభిమానముల్ • మంటిలోపలగల్పి

తిరిగెడుయువిదలు • వరిలినారు

తే॥ గీ॥ ఎక్కడో మూలనున్నట్టి • యింతులెల్ల

పృథ్విలయును మేలైన • వేసములను

దాల్చుచుండిరి సిగ్గును • దలఁగఁదోచి

కట్ట ! కలికాలమీరీతిఁ • గాఢుచుండె.

సూత్ర—రమణీమణి ! జగంబుననున్న స్త్రీ బృందంబంతయు నట్టిదే
యని యభిప్రాయపడుచుంటివా ? అట్లేన్నటికిని జెప్పకుము.
పైకిఁ బతివ్రతలమని చెప్పకొనెడి కాంతలశాగ్రహము గలిగిం
చిన దానవగుదువు.

నటి—స్త్రీ బృందంబు నంతయు దూషించుటకంత వెఱ్ఱిదానను గాను.
మంచివారు లేరనికాదు నా యభిప్రాయము. ఎవరో నూటి
కొకరు లేకపోరు. అట్టి పూతపరిత్రలింఁగను నెక్కడనో యుండు
చేతనే జగంబీతీరుగనైన నున్నది.

సూత్ర—అయినను నొకరిని దూషించుటకు మన కేమి యవసర
మున్నది.

తే॥ గీ॥ అవనిలోపల నెవరు తా • మూచరించి

నట్టి పాపంబు వారలే • యనుభవించు

రదియు గాకను భగవంతుఁ • డఖిల జనుల

చిత్తములయందు నుండి వీ • డింపుచుండు.

తాని యొక్కందుకు మాత్రము నాకు సందియమగుచున్నది. “ఆరు
మాసములు సహవాసము చేసినచో వారు వీరగుదురు” అని
యొకయోగ్యోక్తి యున్నది. ఆ కారణంబున నీకు గూడ
వారి గుణంబు లలవమనేమోయని భయపడుచున్నాను.

నటి—నాథా ! ఇట్టిగుణములొకరినిఁజూచినప్పుడొనినచో రావు. వారి
పురాకృత స్మృతిబలమున వచ్చును. చాలుఁ జాలు మీ సం
దేహమున కేమిలెండి.

సూత్ర—యువతీ ! ఏదో యప్రిస్తుత ప్రశంస కలుగఁజేసికొని ప్రస్తుత
కార్యము మఱచితిమి.

నటి—ఇప్పుడు నన్ను బిలిచిన కార్యమేమో సెలవిచ్చెదరా !

సూత్ర—

చ॥ సరనులు నీతికోవిదులు • శాస్త్రవిచారులు పండితుల్ ధరా
వరులును మంత్రీవర్గమాను • భాసురలీలను వచ్చి ద్రాపదీ
పరిణయనాథు నాటకము • భవ్యముదంబున నాడుమంచు సర
బరముననాజ్ఞ నిచ్చి రతివా • నిను బిల్పితి నిప్పు డందుకై .

నటి—ఏమి నాటకము ! ద్రాపదీ పరిణయమా ! ఇందుకోనే కాబోలు

రుక్మాంగదుడు నీత ఆనవాళ్లు, సత్యభామ సరసము వుంటుంది.

సూత్ర—(నవ్వుచు) పోయినీ ! నీ వెంత మూఢురాలవు. ద్రాపదీ

విభావా కథయందు నవి యన్నియు నెట్లు వచ్చును. చూచి

“తివా ! విద్యాబుద్ధులు లేకపోవుటచేత వచ్చిన యనర్థకము.

నటి—విద్యావద్దు ఏమీవద్దు. ఈలాగున బ్రతుకనిండు. విద్య నేర్చి

గంతులువై చుచున్న ఆడవాళ్లకు వచ్చిన యెక్కువ మర్యాద

యేమున్నది. విద్యలేని నాకేమి తక్కువయున్నది. (ఇంచుక

యూరకుండి) మనోహరా ! ఇప్పుడు జ్ఞప్తికి వచ్చినది. అర్జు

నుడు మత్స్య యంత్రమునుగొట్టి ద్రాపదీని బెండ్లియాడిన కథ

యిదియేకదా. సరే తెలిసింది. ఇది యే పురాణములోనో

యుండవలెను. బాగా జ్ఞాపకములేదు.

సూత్ర—

తే॥ గీ॥ ధరణి బంచమ వేదమై • తనరునట్లు

బాదరాయణుడు రచించె • భారతంబు

సమర భాషయందున ; నన్న • యాదికపులు

తెలుగుఁ జేసిరి దానిని • గలువకంటి.

ఆ భారతంబున నీ ద్రాపదీపరిణయకథ యున్నది. దాని ననుసరించి

యియ్యది నాటకముగా వ్రాయబడినది.

నటి—గ్రంథకర్త యెవ్వరో యడుగవచ్చునా !

నూత్ర—

తే॥ గీ॥ అతఁడు దోణమరాజ వం • శాస్త్రి చంద్రుఁ
డమలగుణుడు నారాయణా • హ్వయసుతుండు
గవి విధేయ సీతారామ • కవివరుండు.
వాసె; నతఁడు మనకుఁ జిర • ఫరిచితుండు.

నటి—అవును. ఈతని నాటకము లిదివరకే యనేకములు లోకఖ్యాతి
వహించియున్నవి—ఇంక మనము నాటక ప్రదర్శనోద్యోగంబు
న నుండుదము.

నూత్ర—నాటక ప్రదర్శనంబునకుఁ బూర్వము ఋతువర్ణనము నేయు
ట యాచారమై యున్నదిగదా.

నటి—అట్లయిన నే ఋతువును వర్ణింపవలెనో యానతిండు.

నూత్ర—సకల సౌఖ్యప్రదమైన యివ్వసంతమును గూర్చియే!

నటి—మంచిది.

లయగ్రాహి.

కాంతులు నిరంతరము • కాంతలనుగూడి ముద
మెంతయును గల్గగల • కాంతవన కేళీ
స్వాంతులయి యేగికడు • సంతసముమీఱఁ దరు
సంతతుల సీడలను • శాంతిగొనుచు బా
బంతులను బూనుచును • బంతమున నాటలను
ఞ్ంతయును నాడుచును • బ్రాంతములలో శ్రీ
కాంతసుతు క్రీడలన • సంతముగ దేలగను
వింతయగు కాలము న • సంతమిదియొప్పు.

నూత్ర—నీ వర్ణనంబునకును, గాన మాధుర్యంబునకును సభికులు
మిగుల సంతసింపుచున్నారు.

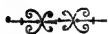
(తెరలో)

ఉ॥ కౌరవరాజ చంద్రుడ వ • ఖండపరాక్రమ శాలివీవు; ధా
 త్రిరమణీ మనోహర ! య • ధీరులఁ బాండవులకా దలంచి యీ
 తీరున గొప్ప భీతిని మ • దిక్ గననేటికి న్బిట్టలె న న
 వ్యారిని నీవుఁబంబునెడ • బాసి చనంగను జేయుమివెనక.

సూత్ర—సతీ ! కర్ణ దుర్యోధనులు కాబోలు యిట్లు వచ్చుచున్నారు.
 మసము పోవుదము రిమ్ము.

(ఇరువురును నిష్క్రమించుచున్నారు.)

ఇది పోస్తావన.

శ్రీ

దౌ ప దీ ప రిణ య ము.

ప్రథమాంకము.

[కర్ణ దుర్యోధనులు ప్రవేశము.]

కర్ణ—మిత్రమా ! దుర్యోధనా !

ఉ॥ కౌరవరాజచంద్రుడ వ • ఖండ పరాక్రమశాలి వీపు ధా

తీరమణి మహాహర ! య • ధీగుల పాండవులక దలంచి యీ

తీరున గొప్పభీతిని మ • దిగ ననేటిక నెట్టులై న న.

వ్యారిని నీపురంబు నడఁ • బాసి చనంగనుజేయు మీవెనక.

దుర్యో—సఖా ! కర్ణా ! మాటలవలన నేమిప్రయోజన మున్నది. అం
ధుండగు మాజనకుండు రాజ్యంబున కనన్తుండగుటంజేసి మా
పినతండ్రియగు పాండునృపాలుండే యీ కురురాజ్యభారంబు
దన భుజస్కంధమునందు నిలుపుకొని బాహుబలపరాక్రమ
శౌర్యంబులు దీపింప ననేక భూనాథులగెల్చి ధనంబు దెచ్చి
మాతండ్రిచే ననేక యాగంబులు జేయించి విమలయశంబు
నందినాడు.

తే॥ గీ॥ హరిఃశాప కారణమున • నతఁడు వనిని

బ్రాణములఁ బాసి చేరెను • స్వర్గపదవి

నాటినుండియుఁ గుంతయు • మేటి శౌర్య

ధనులు నాపాండురాజ నం • దనులు మాగ్న

హంబుననె నర్థిలుచునుండి • రనుగు సఖుడ.

మా గృహంబుననుండి మాకోపాటు విద్యల నభ్యసించి మాకంటె నె
క్కువ బలశాలులై నారు.

తే॥ గీ॥ పాండ్లని మహాశ్రు సంధాన • పటిమఁగాంచి

వాయజు గదాప్రవీణత • వరుసఁ జూచి

మాదిగ్రుతుల ఘన పరాకృ • మంబు దలంచి

భయమునొందుచు నుందును • భావమందు.

ఆ పాండవేయులు నిజముగా నాకు హృదయశల్యములనలె గన్పట్లు
చున్నారు.

కర్ణ—రాధాజా !

తే॥ గీ॥ ఎట్టులో చారిలో బగఁ • బెట్టుకొంచు

ఋరము వెడలించుమార్గంబు • నరయుమయ్య

చిక్కుఁ జింతయులేక నీ • చిత్తమందు

సంతసముబూని మెలగెడు • క్షౌతలేంద్రీ.

ఇయ్యదియే యివ్వడు మనకుఁ దగిన కర్తవ్యము.

దుర్యో—నీవు చెప్పినది బాగుగనే యున్నది ; కాని,

ఉ॥ తమ్మునిపుత్రులంచు గుణ • ధార్మికులంచు ననేకవైరి బృం

దమ్మును గూల్పగాదగిన • ధైర్యముగల్గిన వారలంచుఁ జ

త్తమ్మున నూహఁజేయుచు ము • దమ్మున మన్ననసేయుచుండెఁ దా

నిమ్మహి నాదులండి) కమ • హీనచరిత్రులఁ బాండవేయులఁ.

నీ॥ ధర్మమే నిరతంబు • దనకు భూషణ మట్లంచు

దలచి వర్తించు నా • ధర్మనుతుఁడు •

భండనంబులను ను • ద్దండ బలమ్మున

వైరివర్గము గూల్పు • వాయుజుండు

శస్త్రాస్త్రవిద్యలో • సాటిలేక జరింపించి

యశమందుచుండును • నర్జునుండు

అన్నదమ్ముల కింత • యెనను తగ్గక

మాన్యులై యుండిన • మాదితనయు

తే॥ గీ॥ లనుచుఁ దలపోసి నిరతంబు • సాత్త్యయందు

భవ్యమోదంబు నందుచుఁ • బాండుసుతుల

గాంచుచుండెను యెంతయో • కరుణతోడ

మంచిచెడ్డలు దెలియక • యౌధవుండు.

మా తండ్రిగారు వాటిచ్చుచున్న చేసువును దలంచి వారును గర్వాంధకార చేతమ్మలై. కన్నను మిన్ననుఁ గానకయుండి మా రాజ్యలక్ష్మిని హరించుటకు లోలోపల ప్రయత్నము నేయుచున్నట్లు వినియున్నవాడ.

కర్ణ—అన్నా ! ఎంత దారుణము.

తే॥ గీ॥ తిన్నయింటను వాఫాల • నెన్నుపగిది

భవ్య భవదీయరాజ్య నం • వదలుగొనఁగ

యత్నమునుసేయు పాంశురా • జాత్యజాలను

సమయజేయుటే తగుపని • యౌతలేంద్రీ.

దుర్యో—అట్టిది మనము చేయఁగలుగుదుమనుట కలలోనిమాట.

కర్ణ—ఏమి ! మిత్రమా ! అట్లు పలుకుచుంటివి !

చ॥ భరతకుల ప్రదీప్తుడవు • బాహు పరాక్రమశౌర్య విక్రమ

స్ఫూర్ణ జరిఁపుచుంటి నరి • భూపతులెల్లరు నీకుమౌక్తి సో

దరశత మెల్లవేళలనుఁ • దద్దయు భక్తినిగొల్పొ ; బాండుభూ

వరుని కుమారుల వినిన • భావమున భయమేల చెప్పమా.

దుర్యో—మిత్రమా ! నేరొకభయ మేమియులేదు. వారిని మనము

చంపలే మనుటయే !

కర్ణ—రాజా ! ఆగ్రహింపకుము.

చ॥ సెలవిడి పంపుమీయివుడఁ • చెచ్చెర నేజన పాండవేయులఁ
గలన వధించినీదు నద • కంజ సమీపమునందునుంతు చా
తులువల శీర్షరాజములు • దోర్బల విక్రమశౌర్య మేర్పడఁ
బిలువగవద్దు కర్ణఁ డను • వేరున నట్టులు నేయకుండినఁ.

దుర్యో—అకారణంబుగ వైరము గల్పించుకొన్నచో నిందాభరము
మన తలపైఁ బడును. అదియట్లుండ వారిని గెల్పుటకూడ య
సాధ్యమే, ఎందుకంటివేని

సీ॥ తోయింపగాలేదె • తోయంబులందున

పాశంబులను నాచుఁ • బద్ధుఁజేసి

కొట్టింపగాలేదె • దిట్టయా మల్లుచేఁ

గ్రీడా పరశ్రాంతిఁ • గీలుపడఁగ

కఱపింపగాలేదె • ఘన సర్పములచేఁ

బూర్ణనిద్రీకు దాను • మునిఁగియుండ

బెట్టింపగాలేదె • విషభోజనంబును

మూయమూటలచేత • మఱుగుఁబుచ్చి

తే॥ గీ॥ అకట! యెన్ని జేసినఁగాని • యనిలపుత్రుఁ

డింతయును నొవ్వకుండెను • నేమిబలమొ

హనిఁ దలఁచినయంతనే • భావమందు

భయము గల్గుచునుండును • వరసఖుండ.

అకారణమునంజేసి నెవ్వడిగా సామవాక్యములచే వారిల నీపురము
వెడల నడపవలయును. (ఇంచుక యూరికుండి) ఇంకొక్క విశే
షము నీకొఁ జెప్ప మఱచితిని.

కర్ణ—అదో యెట్టిది !

దుగ్ధో—శే॥ గీ॥ ధర్మచారిత్రుఁ డగుచును • దలంచి ధర్మ
సందనుని యానరాజ్యంబు • పండు నిల్చి
యత్నమును సేయుచుండెను • యంధస్యపతి
యర్వి సతఁడేల నేజూచి • యోర్వంగలనె.

కన్య—అట్లునున నింక సందియంబందక నెట్లులునున మీ తండ్రిగారి
తో నీవిషయ చూల్చించి, పొడవులను నీయూరునుండి వెడ
లఁగొట్టింతము. తరువాత సంగతిఁ జూచుకొనవచ్చును. (ప్ర
క్కజూచి) అరుగో మీతండ్రిగారు సౌజయునితో నేదియో
మాటలాడుచు సుఖాసీనులై యున్నాడు. నీవు మౌనమున
కిదియే సమయంబు. రమ్మ. (నిష్క్రమింతురు.)

(తెర లేచును.)

—: [ధృతరాష్ట్రుఁడు—సంజయుఁడు ప్రవేశము]:—

ధృత—(సంజయునిజూచి) సంజయా !

ఉ॥ అంధుని నన్ను రాజ్యమును • కర్ణుని జేసి భరంబు చా భుజా
స్కంధముపండు నిల్పుకొని • శౌర్య పరాక్రమ మేర్పడంగ ; గ
ర్వాంధుల నెల్లఁ జక్కఁడచి • ద్రోవ్యముతెచ్చి మఖంబులఁ గృపా
సింధుఁడు నాను సోదరుఁడు • జేయఁజేసెను నన్నుఁ బేర్చిమై.

అట్టి యనుఁగుదమ్ముడైన పాండురాజుయొక్క మృతంగూర్చి కల్గిన సం
తాపం బింకను నానునంబును వీడకయున్నది.

తౌగీ॥ తమ్మునిదలంచినంత చి • త్రమ్మునందు
నధికసంతాపమగును ; నే • తాబ్రజములను
నీరుగాఱగడఁగు సెల • యేఱురీతి
యిట్టితమ్మునిగంధునే • యెన్నఁడైన.

నిర్భాగ్యుడనె న నాట్టితమ్ముఁ డెలబ్బితికియుండును,

సంజ—గతించినదానికై యిప్పుడు సగచిండువలసఁ బ్రయోజన మేమియున్నది.

చం॥ సురలవరప్రసాదమున • శోభిలినారలు ధర్మమూర్తులా
వరినుతు లేవు రీక్షరణి • బాండున్యచాలుని గర్భమందు; న
చ్చరితలవారిఁ జూచుకొని • స్వాంతమునందునఁ బాండురాజై యీ
ధరణిని చున్నవాడనుచుఁ • దాపమువ్యాయును కౌరవేశ్వరా.

ధృత—సంజయా! నీవు చెప్పినట్లు పాండురాజునందును గుణసంపదలయం దెవ్వరును నీచుగారునుమా! నాయెడలఁ బాండురాజైట్టి భక్తిఁబూని చరియించెనో ధర్మసుతుండును నట్లే చరియింపుచున్నాడు. అతని బ్రాహ్మణభక్తియు, గురుజనానురక్తియు, ధర్మకార్యాసక్తియు, బాగవతుకు వేనోళ్ళ చిలువయైనను శక్తుఁడుగాడు. ఆకారణముచేతనే ధర్మతనూభవునికి యావరాజ్యపదవి నొసంగితిని. ఇట్లు గావించినందుకుఁ బ్రజలెల్లగును నన్న నేక భంగుల వినుతించినారు.

సంజ—రాజేంద్రా! నీవు చక్కని పనిఁగావించితివి. అతఁడు యావరాజ్యపదమందుండఁగా రాజ్య మభివృద్ధి నొందుట కేమిలెక్క. అరిరాజన్యలెవ్వరయినను గన్నెత్తి చూడగలరా! (ఇంచుక యూరకుండి ప్రక్కదిరిగిచూచి) మహారాజా! ఎందులకో దుర్యోధనకర్ణ లిచ్చటి కరుదెంచుచున్నారు. వారివెంట కకుని దుశ్శాసనులుకూడా యేలెంచుచున్నారు.

[దుర్యోధన కర్ణ శకునిదుశ్శాసనులు ప్రవేశము.]

దుర్యోధ—(ధృతరాష్ట్రునిజూచి) తండ్రీ! మరదనములు.

ధృత—కుమారా! వర్ధిల్లుమా.

దుర్యోధనుడు—భగవంతుడవైన యాముద్ధాయమున్నంతవరకు వధిల్లక
దప్పుకు. నీవు ఆశీర్వాచనములచేతను, మాటలచేతను మమ్ముల
వధిల్ల జేయనొనెడవుగాని క్రియలోమాత్రము చూపవు.

ధృత—కుమారా! అట్లు పలికెదవేమి! నేను నీయెడలజేసిన లోపమేమిట
దుర్యోధనుడు—నీవేమియును జేయలేదు. నా నాశితఫలమిరీతిగ్గా బలి
మించినది.

శకుని—సుయోధనా! ఏకే యెత్తిపొడుపుమాటలు. నీవగుదెంచిన
కార్యమేదియో మీతండిగారికిఁ జెబుచును. వారుచేయవచ్చు
దుగదా నిమ్రోక్తు లాడవలయును!

దుర్యోధనుడు—అగ్రీహ! నీకార్యమేదియో తండిగారికిఁ జెప్పింపుము.

శకుని—మిత్రమా! చల్లకువచ్చి ముంత చంకనుబెట్టినచో నేమిలాభ
మున్నది.

సంజయ—(తనలో) ఈగుప్తచతుష్టమమేనియో దుర్యోధనచేసియే యి
చ్చుటి కరుదెంచివారు. సరే! ఏదియెట్లును నాకేల!

దుర్యోధనుడు—తండి! మేమునీకుఁ బుత్రులముగామా! అట్టియెడల మేము
నీకేమి యపకారమాచరించితిమి. మామెడల నింత నిర్దయ వ
హించుటకుఁ గారణమేమి!

ధృత—కుమారా! నావలనయున్నదోష మెట్టిదియో చెప్పుము.

దుర్యోధనుడు—ఏమికావలయును. ఈచేసినది చాలదా. చూడుడు.

ఉ॥ తమ్మునిపుత్రులించుచు; ను • దమ్మున సాక్షిగవచ్చుగాని రా
జ్యంబునొసంగి నీనుతుల • కందరికిఁ హృదయంబులందు దుః
ఖమ్మును గల్గజేయుదువె • కానివిధంబుననిట్లునేయ భా
వ్యమౌ ననున్తమకాఢాస్థి • వర్తింతురనివి కాదెభావరా.

తండి! తమ్మునిపుత్రులందు నీకుఁ బ్రేమయుండిన నుండుగాక.
వారిని నీయింటనుంచుకొని వలసిన సంపదలనిచ్చి కాపాడుచున్నా.

అందులకు మే మభ్యంతరపెట్టుచారముకాము కాని ధర్మసందనుని
యానరాజ్యపదమందు నిలిపిరాడవు దీనంజేసి మా కసాయముచాటి
ల్లదా! మే మేమయిపోవుదుము.

ధృత—(తనలో) వీరగదగును నెప్పుడును నేదియో దురాలోచన నే
యుచుందురే? (ప్రకాశముగా) నజ్ఞా! దీనంజేసి మీ కేమికోఱ
తపడినది. లేనిగోరిక కల్పించుకొని చిత్తమున నాందోళన జే
ర్చుకొనుచుందువు.

మర్యా—దీనివలన మా కసాయము లేకుదురా!

ధృత—ఏమి మసాయమున్నది? పౌష్ట్యచక్షూడనగుటజేసి రాజ్యపరిపా
లనంబునకు సమర్థుడగుగానుగదా. సమర్థుడైన భీష్ముడు
రాజ్యవిషయమై యిదివరకే బిట్టుపూరిత నహించియుండెను.
అట్టిచో నాతమ్ముడైనపాండురాజు నన్ను రాజుగానిలిపి తద్భా
రమంతయు నాతడువహించి నన్నతిభక్తితో నేవింపుచు దన
పరాకాశిమంబున వైరిరాజుల నదిమి కప్పంబుల దెచ్చియిచ్చు
చు, ననేక ధనరాసుల బోగుజేసి నాచేసేక యాగంబులజేయిం
చి తుదకు శాపవశంబున మృతుండయ్యె. ఆతని కుమారులైన
యీ పాండవులును గుణములందు దండినిబోలినవారు. అం
దు ధర్మతనయుండు పౌష్ట్యాన్వితుండును, సత్యసంధుడును నగు
టంజేసి వానికి మావరాజ్యపదమిచ్చితిని. దీనంజేసి రాజ్యంబు
వృద్ధియగును. భీష్మద్రోణవిదురాదులును దీనికి సంతసంబున
సమ్మతించిరి. వారును నన్ను బాండురాజువిధంబున నతిభక్తి
తో నేవింపుచుండిరి.

దుశ్శాస—తండి! పైతృకంబైన రాజ్యభారము పాండుభూవిభుడు
వహించియుండుటజేసి యాతని స్థిరదనః ధర్మతనయుం
డెప్పుడు రాజయ్యేనేని ముందుగూడ

గుదురు. మేమును మాపుత్రపౌత్రవర్గమును నేమయిపోదుము. మేమందరమును వీరికి దాసులమై సేవకులరీతిఁ జరియింపుచుండవలయునుగదా. ఎరులపంచఁజేరి బ్రతుక్కలమా. మాగోష నీవొక్కింత విచారింపవలనా!

శకుని—మహారాజా! దుశ్శాసనుండువల్కిన వాక్యములు సత్యమే.

కర్ణ—అందుకు సందియమేమియునులేదు.

దుర్యోధ—తండ్రీ! నే నాపాండులెలయుల పరాక్రమగుణునకు నిరంతరంబును భీతిబొందుచుందును పాండురాజుయొక్క పరిపాలనంబున హాయిఁజెందియున్న ప్రజలెల్లరును ధర్మశాలియైన యుధిష్ఠిరుని పరిపాలనంబునకే చూచుచుందురు. ఇప్పుడే ప్రజలందరును ధర్మతనయునికి వశ్యులై నన్నుఁ జూడకయున్నారు. ఇఁకఁ గొన్నాళ్ళు పోయినచో నాపేరునై నఁ దల్లిపెట్టరు. ఆతఁడు ప్రజానురాగమునడసి తనరుచున్నాఁడు. ఆతఁడే రాజయినచో మాకుండతావుండదు.

ధృతి—(తనలో) వీరు పలుకుచున్న వాక్యములు నిశ్చయమే. ప్రజలెల్లరును ధర్మజుని పరిపాలనంబును వేనోళ్ళఁ బొగడుచున్నారు. ఇందుకేమితెలుపు నూహింపనగునో తోచుకున్నది.

కర్ణ—(ధృతిరాష్ట్రానిఁజూచి)

“ఉ! భారతివంశజాతుఁడవు • బాహుబలాధ్యుల సత్కుటుంబులన్
ధారుణిగాంచి; సజ్జనులు • ధర్మచోతుఁ డటంగుఁడెప్పు వి
స్మయశంకుగాంచితివి • ధర్మవిధులు నీకుఁడెల్పగా
నేరము; నీకునుఁడెలియ • పరిసిపున్నవె కరివాధివా.”

మహారాజా! ఈ భూతిఁ బెల్లము మీయదియే. పాండురాజు మిమ్ములను రాజుగాఁజేసి న్యవహరింబులనన్నియు నాతఁడు బ్రక్కఁబెట్టుచువచ్చె అంతిమార్త్రమున నాతనినుతులు దీనికెట్లధిపతులగుదురు.

కావున మీ కుమారులతో మంబు విచారించుట మీకు శ్రేయస్కరము.

ధృత—కుమారులారా ! అట్లయిన నిష్పడేమి నేయుతుందురు.

దుర్యో—

తే॥ గీ॥ కరుణ నాయందునీకునుఁ ♦ గలిగెనేని

పాండవులవారణాసికిఁ ♦ బంపుమయ్య

కొన్ని నాళ్లగీనంతనె ♦ కొమరుమిగుల

మజల నేతేరవచ్చును ♦ మహితలేశ.

అప్పటికి రాజ్యము మనకు సుప్రతిష్ఠితంబై ప్రజలెల్లరు మనకు
వశ్యులై యుందురు.

ధృత—(తనలో) కష్టము. కష్టము.

చం॥ చింతనమాదిగాగననుఁ ♦ జేరిన పాండుకుమారచంద్రులక

ఘనకృపతోడఁ బెంచితిని ♦ గాదనకిప్పుడు వీరిమాటపైఁ

జనుఁడుపుర్ణులువాసియని ♦ చయ్యనఁబల్కుగ నమ్మతించునే

మనమకటా ; యికేమని కు ♦ మారులకోరిక మాన్పనేర్తునో.

తే॥ గీ॥ తండ్రి; నేనేయటంచును ♦ దనదుమదినిఁ

దలఁచి నేవింపుచుండెను ♦ ధర్మతనయుఁ

డట్టివానినికారణం ♦ బరయకుండ

పురిమ వెడలింపనెట్లొట్టు ♦ కరుణలేక.

(పరీకాశనఁగా) కుమారా ! నిపుడారణమైనకోరికఁ గోరుచుంటి
వి. అకారణముఁ ధర్మచరిత్రులయిన పాండుకుమారుల నెట్లు బొమ్మని
చెప్పఁగలను. ఇట్టి యకార్య మాచరించితినేని లోకులెల్ల నన్నుఁ బరమ
పాతకుఁడని దూషింపరా. ఇది యెట్లుండ వృద్ధులైన భీష్మద్రోణవిదురులు
దీనికెట్లు నమ్మతింతురు.

దుర్యో—తండ్రి! నీవెట్లులయిన మా మాట వినకుండునట్లనేకమాట
లు చెప్పటవలనఁ బ్రయోజనమి లేదు. నీవు సర్వస్వతంతురిం

డవు. నీ కొరులయాజ్ఞతోఁ బనియేమున్నది. నీయాజ్ఞాగౌరవమున వారెల్ల యొడంబడుదురు. అశ్వద్ధామ నాకిష్టుడయి యుంటఁజేసి పుత్రవాత్సల్యమున దోణిపార్శ్వండు నన్నెడఁ బాయఁడు. కృపాచార్యుఁడు దోణినిఁ బాసి యుండకపోవుటచే నాకడనే యుండును. భీష్ముండేజోలికిని బోవక యూంకుండును. విదురుండు పాండవపక్షపాతియయ్యును దానెక్కరుడై యుంటఁజేసి నాకవకారమేమియును జేయఁజాలఁడు. చేయఁదలంపఁడు. కావున నీవు సంకోచింపక బాండుకుమారులను వారణాసికిఁ బంపుము. ఇంద్రులకన్యధా వర్తించితివేని నాదేహముగ్నికావూతి గావించుట నిజము. రాజ్యసంపదలులేక దాయాదుల యొద్ద దానుండనై యుంటకంటె నదియేమేలు.

ధృత—అంత సాహసకార్య మేలచేయవలయును? నీ యభీష్టమే నెఱవేర్చెదను. (సంజయునిఁజూచి) సంజయా! నీవరిగి పాండవాగ్రిజ్ఞునిటకుఁ దోడ్కొనిరమ్ము.

సంజ—(తనలో) ఆహా! కుమారులమాట నాలించి యీవృద్ధరాజెంత పాపమున కొడిఁగట్టినాఁడు. (నిష్క్రమించును.)

ధృత—ఇంక నీవు చింతఁబాసి యుండుము.

దుర్యో—(దుశ్శాసనునిఁ జూచి) మీరందఱును నిచ్చోట నుంటిరేని మన మందరమును నేదియో దురాలోచన జేసి వారిని వెడలనడుపుచుంటిమని యచమానించెదరు కావున నిచ్చటికి మీ రరిగి కొంచెముసేపుతాళి నన్నుఁ గలసికొనుఁడు.

(దుశ్శాసన శకుని కర్ణులు నిష్క్రమింతురు.)

దుర్యో—(తనలో) ఇప్పుడు నాకుఁ గొంచెము యానందముకల్గినది. పాండవేయులు తప్పక నాతండ్రియాజ్ఞపై వారణాసికేగిదురు. అచ్చోట వీరికై యొక లక్కయిల్లును పురోచనునిచే నిర్మింపఁ

జేసి దాని కగ్నిఁజెట్టునట్లు గావించెదను. దానఁజేసి వారందు
దగ్గులయ్యెదరు. అప్పుడు నాకు సంపూర్ణమైన యానందము
కలుగును.

[ధర్మరాజు సంజయునితోఁ బ్రేక్షించును.]

సంజ—(ధృతరాష్ట్రునిజూచి) బేవా! యువరాజగు ధర్మనందనుఁ డరు
దెంచినాఁడు.

ధర్మ—తండ్రి! భవదీయపాదపంకేరుహంబుల కీసుతుండు నమస్కరిం
పుచున్నాఁడు.

ధృత—వత్సా! సకలసంపదలనందుచుఁ జెక్కిరియింపు తమ్ములతోఁగూడ
వర్ధల్లదవుగాక!

ధర్మ—భవదమోక్షాశీర్వచనంబు ఫలించుఁగాక! తండ్రి! నాయందుఁ
గృహవహించి రావించినకారణం బెట్టిదియో సెలవీయఁగోరెదను.

ధృత—కుమారా;

సీ॥ నాయందుభక్తిని • ననిశ్చలఁజూపుచు

ధరణిభారమునంత • తానుబూని

శత్రురాజులనెల్ల • సంగ్రామరంగంబు

నందునజెండాడి • యశఃపలుగాంచి

ధనరాసులనుదెచ్చి • తప్పకనాకిచ్చి

మఖములెన్నెన్నియో • మహిమమీఱ

జేయించెనాచేత • క్షీణితలాభపులెల్ల

బృధ్వియందుననన్ను • వినుతినేయ

తే॥ గీ॥ నట్టియనుఁగుఁడమ్ముండుమీ • యయ్యపాండు

రాజు; వేటాడసరిగి య • రణ్యమందు

భవ్యచారితులనుమిమ్ము • బడసి; శాప

కారణంబునఁజేసి నన్య • ర్తంబుజేరె.

పూతచారిత్రుండును, నాశితజనహృదయపంకజభాస్కరుండును, వైరివీరదగ్ధాంధకార ప్రభాకరుండును, నిరంతర సర్వదేవతా చింతన మానసుండును, నగు మీజనకునకు సచ్చరిత్రులైన మీయట్టి తనయులున్నందుకుఁ బుణ్యకర్మలు జేయుట యుత్తమమని, నాకుఁ దోచినది. ఆకారణంబునఁజేసి మిమ్ములను వారణాసికిఁ బంపనెంచితిని.

ధర్మ—తండ్రి!

చం॥ జనకుండు మమ్ములన్ విడిచి • స్వర్గముజేరెను నాటినుండియు
జననిని మమ్ములకామిగుల • సత్కృపతోడను సాకుచుంటివో
యనఁను! త్వదీయపాత్యముల • కడ్డముజెప్పఁగ నెంచువారమే
మనమున మమ్ముఁగూర్చియను • మానమునొందకు పార్థివోత్తమా.

తండ్రి! మాజనకుండు మరణించిననాటనుండియు మమ్ము నీవు కన్నపుత్రులకంటె నెక్కుడు బ్రేమతోఁ బెంచుచుంటివి.

తే॥ గీ॥ బాల్యమందునమాకు జ్ఞా • పకములేదు
తండ్రిసీక్షించినట్టులో • ధరణిపాల
తండ్రిసీవేయటంచుఁ జ • త్తంబునందు
దలఁచివర్తింపుచుంటిమి • తధ్యముగను.

ధృత—(తనలో) ఆహా! ఏమి! ఈతనివాత్సల్యము. కల్ల కపటంబులెఱుంగని మానవుండన్న ధర్మనందనునినే యనవలయునుగదా. నిశ్చయముగా నిట్టి శాంతస్వభావుని, నిట్టి ధర్మచరిత్రునిఁ బంపింబునుండి వెడలనడుపుచుంటినిగదా! (ప్రకాశముగా) వత్సా! ధర్మతనూభవా! వర్ణనాతీతమయిన నీభక్తికి సంతసించితిని. ధర్మచరిత్రులైన పుత్రులు తమతండ్రి సుగతికి జనుపుణ్యకర్మల జేయుట విధియైయున్నది. అందుచే నీవును తమ్ములును జననీయుతముగ వారణాసికరిగి యందుఁ గొన్నాళ్ళు నివసించుచు భిత్త కార్యంబులఁ దీర్చుడు. వలసిన దానంబు లొనర్చుడు. ఇచఁ

వచ్చినరీతి భూసురులను సేవింపుచు సన్మానింపుడు. భారతవర్షం
బునందెల్ల పుణ్యక్షేత్రమై, శ్రీమదన్న పూర్ణాదేవీసమేతుడగు
విశ్వనాథునకు నిరియమై, సకలసంపదలకును నాకరమై, పుణ్య
జననివాసయోగ్యమై, సమస్తాభీష్టఫలప్రదమై, శ్రీమన్నారాయణుని చరణ శమలంబులందు జనించి, శంకరునిచే నిజజటా
జూటంబున ధరింపఁబడి, పరమపావన తేజోవిరాజమానయైయొప్పు
చుండు గంగామహాప్రవాహంబుచే నలంకరింపఁబడి భూలోక
స్వర్గమై యొప్పుచున్న యా వారిణాసీపురంబుననున్నచో మను
జులకు సంతాపంబులు నశించి పుణ్యవంతులగుదురు.

ధర్మ—

సీ॥ ధరియించినీయాజ్ఞఁ ♦ దలపై నందమ్ములఁ

గూడిజననియైన ♦ కుంతితోడ

వారణాస్మినిజేరి ♦ భాగీరథినిగుంకు

లిమచుండిమేటిభూ ♦ మీసురులకు

దానధర్మంబులు ♦ దగివట్లునేయుచు

నన్నపూర్ణాయుతుం ♦ డైనవిశ్వ

నాథుసేవింపుచు ♦ నోదు జనకునకు

బుణ్యకర్మలఁజేసి ♦ పాలుపుగాంచి

తే॥ గీ॥ వార్తఁబంపినయవ్వుడు ♦ భవ్యమతిని

మరలనరుడెంచువాడ సో ♦ దరులఁగూడి

ధృత—ధరణి నినుమెచ్చవచ్చును ♦ ధర్మతనయ

తెండియానతినెఱవేర్చు ♦ దగుదువీవు

రమ్యగుణశాలియైన శ్రీ ♦ రాఘవునకు.

వ.తా॥! సీపితృభక్తిఁ బొగడఁజాలను. నీయిచ్చవచ్చిన తెఱంగున
కాశీపురంబున దానధర్మములఁజేయుచు జరింపుము. వలసిన ధనంబును

గొంపొమ్ము. మఱియు నీకెప్పుడెంత ధనము కావలసినను బంపు చుండెద.

ధర్మ—మహాప్రసాదము. (నిష్క్రమించును.)

ధృత—వత్సా! దుర్యోధనా! నీసావ్యంతబుననున్న చింతి పోయినదికదా.

(సంజయునిజూచి) సంజయూ! మందిరంబునకు దీసికొనిపోమ్ము.

(ధృతరాష్ట్రసంజయులు నిష్క్రమింతురు)

దుర్యో—సేవకా! సేవకా!

సేవ—మహాగాజా! ఏమిసెలవు!

దుర్యో—కడురయంబున నీచరిగి నాయూజ్ఞగాఁదెలిపి పురోచనుని దోడ్కొనిరమ్ము.

సేవ—చిత్తము. (నిష్క్రమించును.)

దుర్యో—ఎట్లొ మాతండ్రిగారితోజెప్పి పాండవులను వారణావతంబున కరుగుమని చెప్పించితిని. వారికి సుముహూర్తము చూచుకొని వారణాసి కరుగుదురు. ఇప్పుడు నేనేపన్నగడనైనను బన్ని వారినాపురంబున నంతంబొందింపవలయును. ఏయిశాయ మాలోచింతును? (అలోచించి) సరే! జ్ఞప్తికివచ్చినది. పురోచనునివలన నిక్కార్యము తప్పక నెఱవేరఁగలదు. అశుగో! పురోచనుండు వచ్చుచున్నాడు.

(పురోచనుడు ప్రవేశించును.)

పురో—(దుర్యోధనుని సమీపించి) దేవా! ఏమి యాజ్ఞ?

దుర్యో—మిత్రమా! పురోచనా! అరుదెంచితివా!

తే॥ గీ॥ బాల్యమాదిగ నామనుఁ • బ్రాణ హితుడ

వగుచుఁ దనరుచుండుటను; కా • ర్యంబునొందు

చెప్పఁదలఁచి రావించితి • శీఘ్రగతిని

జెప్పటకు సందియంబును • జెందుచుంటి.

పురో—దేవా! నీవు నా యొద్ద సందేహింపనేటికి! నే నెప్పుడును భవ
వాఙ్మ బద్ధుడనని తలంపుడు. బాల్యంబాదిగ మీ యుష్ప
పులుసు దినుడు జీవించు వాడనుగదా.

తే॥ గీ॥ చేయఁ గల్గిన కార్యంబుఁ • జేయువాడ
'చేతగాకున్న నొరులను • చేయఁ జేతు
ప్రాణమిమ్మున్న నిచ్చెదఁ • భ్రాథివేంద్రీ
సందియంబందఁ నేటికి • డెందమందు.

దుర్యో—సఖుడా! నీవు నా కార్యమును దప్పక జేయఁగలుగుదువు.
మర్ఫటమైన కార్యము కాదు; కాని యది బహు రహస్యము.
రెండవ కంటి వానికిఁ గోచుము కాఁగూడదు.

పురో—మహారాజా! నన్ను గుఱించి నీ వన్యభా తలపవద్దు. ఎట్టి
కార్యము జేయవలయునో చెప్పినవో గడు శీఘ్రముగాఁ జేయు
టకీ నేపకుండు సుసీద్ధుడై యున్నాడు. సందియంబందక
సెలవిండు.

దుర్యో—పురోచనా! తండ్రి పోయిన నాటనుండియుఁ బాండవులు
మా గృహంబునందే యుండి, మా కెగుసేయఁ దలంపుచున్నా
రను మాట నీ వెఱుంగుదువా! లేదా!

పురో—కర్ణాకర్ణికగా విని యున్నవాడ.

దుర్యో—అది యట్లుండ మా తండ్రి ధర్మసంవచుని యావరాజ్యపద
మందుంచుట యెఱుంగుదువా.

పురో—ఎఱుంగుదును.

దుర్యో—ఆ కారణంబున వారు గర్వాంధకారచేతస్కలై తమ యం
తటి పరాక్రమవంతులు లేరని తలంచి మా రాజ్యంబు నపహ
రింపఁ దలంచినారు.

పురో—

తే॥ గీ॥ తండ్రి పోయినవీక్షించి • తమ్ముని సుతు
లంచుదలపోసి జాలి వ • హించి యింట
జేర్చినందుల కిబ్బంగి • జేయువారె
తిన్నయింటను వాసాల • నెన్నువగిది.

దుర్యో—ఆ కారణంబున నేను మా తండ్రితోజెప్పి యా పాండవుల
ను పురంబు వెడల నడవజేసితిని.

పురో—ఏమీ! పాండవులు పురంబు విడిచిపోవుదురా! ఎప్పుడు.

దుర్యో—నామాట సంపూర్తిగ వినుము. వారొక నారము దినము
లలో మా తండ్రిగారి యానతిని గాశీ పురంబునకుఁ బోవుచు
న్నారు. కావున వారికంటె చుందుగ నీవా నగరంబున కరిగి
నీ శక్తిచే ఘృతతైలగంధక పృథితమైన చతుశ్శాలను నిర్మించి
వారి రాకకై నిరీక్షింపుచుండి వారరుదెంచిన వెంటనే యందు
బ్రవేశపెట్టి వారితో స్నేహభావమునఁ గలసిమెలసివర్తింపుచుఁ
గొన్నాళ్ళరిగినపిదప నర్థరాత్రంబున వారు నిద్ర మునింగియు
న్నప్పుడుదాని కగ్నిగొల్పి, వారి మరణవార్తను నాచెవులకు వి
నిపించి యానందము గలుగఁజేయవలయును.

తే॥ గీ॥ లట్లానర్చితివేని రా • జ్యంబునాకు
వచ్చు; సకలసంపదలందు • వాడ; దానఁ
జేసి నీవుగూడనుబెక్కు • శ్రీల; గాంచ
గందువు యశమందుదువు నా • కరుణచేత॥

నీవు నాకుఁ బ్రాణసముండవనియు, నిట్టి కార్యము జేయ నీవే
సమర్థుండవనియుఁ దలంచి చెప్పితిని.

పురో—(తనలో) చతుశ్శాల నిర్మించుట నాకుఁ దృణప్రాయము. ఇట్టి
కార్యము నేఁ జేసితినేని సుయోధనుండు నన్ను మెచ్చి యిచ్చ

వచ్చిన సంవదలతో నన్నుఁ దులదూగజేయును. (ప్రకాశముగా) దేవా! ఇంతియేకదా నేఁ జేయవలసిన కార్యము. నీవు చెప్పినయట్లునర్చి నీ కానందముఁ గూర్చెద.

ధుర్యో—సఖుడా! నీవు పాండవులకన్న ముందుగా వారణాసి కరుగ వలయును.

మ॥ కడువిశ్వాసివటించు నీవయిన ని • క్కార్వంబునుం బెట్టితి
వసిగాఁజేరుము వారణావతము నీ • పృజ్జగనగ లక్ష్మమే
డల నిర్మింపుము; వారిచావుగని వే • డ్కనచ్చి విన్పింపుమీ
పుడమి నీవె యొసంగినట్లుగమది • మోదంబునుం బొందెదగ.
పురో—నేడే పోయెదను. ఆజ్ఞ యొసంగుము.

(నిష్క్రమించుచున్నాడు.)

ధుర్యో—(తనలో) ఈపురోచనుడు తలఁచుకొన్నచో నెంతపనియైనను జేయగలుగును.

తే॥ గీ॥ పాండునందను లందరా • భవనమందు
దగ్గులెనారటంచు నీ • తండువార్తఁ
చెవినిఁ బడవేసినప్పుడు • చిత్తమందు
గలుగు మోదంబు జెప్పంగ • నలవియగునె.

(నిష్క్రమించును)

[రంగము:—ధర్మ భీమార్జున నకులసహదేవులు కుంతి ప్రవేశించుచున్నారు.]

ధర్మ—తమ్ములారా !

తే॥ గీ॥ భాగ్యవశమున మనమిష్ట • వారణాసి
కరుగఁగంటిమి పెరితండి • కరుణచేత

భీము— ఎంత ధర్మపరుడవో • యెంచుచుండ
కల్ల కపటంబులెఱుంగవు • క్షౌర్యతేంద్రి.

ధర్మ—ఆ పెదతండ్రిగారి పీఠము వర్ణించఁ దలముకాదు. ఈ లోకస్వర్గ
మన పేరుపొందిన యా కాశీకి మనలఁ బంపించుట నిశ్చయము
గాఁ బూర్వ జన్మంబున మనమేదియో యిందుక సుకృతము చే
సికొని యుండుటచేతనే కలిగినది.

తరల:—ఘనముగానల వారణాసిని • గామసంహరణీశునిఁ
గనెడిభాగ్యము గల్గెనేటికి • గంగయాదునమున్ని యా
తని పదంబులఁ గొల్చువారికి • ధారుణీ తలమందున
మృతమునిశ్చలమాచునొప్పుచుఁ మాన్యతఁ వహియింతుఁగా.
కుంతి—నత్సా! ధర్మతనూభవా! నీవెంత నెఱ్ఱివాడవోయి! నిజము
గా మీపెదతండ్రియగు ధృతరాష్ట్రుండు మనపైఁ జేసెడియుం
డుట చేతనే యిట్లు వారణాశికిఁ బంపుచుండెనని తలంపు
చుంటివా!

ధర్మ—తల్లీ తమ్మునికుమారులమని తెలంచి నింతరమును మమ్ములను
కంటికి రెప్ప చందంబునఁ గాచుచున్న పెదతండ్రియగు ధృత
రాష్ట్రుండు మా తండ్రికి గాశీ నగరంబునఁ గొన్ని పుణ్య కర్మ
లను జేసి రమ్మని పంపుచుండగా నీ విట్లు ఎక్కడించెదవేల!

కుంతి—కుమారా! నిజముగా ధృతరాష్ట్రుండు మీయందుఁ గరుణించి
పంపుచుండుటలేదు. దుర్యోధనాదుల దుర్మంత్రింబునకుఁ బ
ద్ధుడై యీ రీతి గావించెనని నాకుఁ జెలిసినది. కాకున్న
చో నింత బాల్యావస్థయందు మీకుఁ దీర్థ యాత్రా సంచరిం
మేమిటి?

ధర్మ—మనకిప్పుడా విషయంబునుగూర్చి యాలోచింప నవసరములేదు.
ఏల యనిన,

తే॥ గీ॥ పోవనున్నది కాశీకా • పురికినిపును

స్నాన మొనరించునది గాంగ • జలములందు

సలుసనున్నది తండ్రికి • సంతసమాన

బుణ్యకర్మలు ; దీనికి • బాగలనేల.

ఒకవేళ పెదతండ్రి దుర్యోధనాదుల దుర్మంత్రంబున మనలను
బంపినను మనకుమాత్రమిందు మహాపకారము చేసినాడు.

తే॥ గీ॥ జీవహింసను నిరతంబు • జేయువాడె

యైనఁ ; బరకాంతలనుగోరు • నతఁడునైన

ననిమిషనదీ ప్రవాహంబు • నందు గుంకు

లిడిన పాపదూరుఁడగుచు • నెగడునమ్మ.

అర్జు—తల్లి !

తే॥ గీ॥ పరుల తల్లులు బెట్టిడి • పాయసంబు

కన్నఁ ; గన్నతల్లి యిడెడు • గంజమేలు

వైరి గృహమందు వసియించి • భాగ్యమందు

కన్న ; యాచనమేలాను • గాడె జగతి॥

మనలకునిరతంబును సెగ్గునేయఁ దలపెట్టు ఛార్తరాష్ట్రీల గృహంబున నుండుటకన్న వారిణావత నగర నివాసమే మనకు సౌఖ్యదాయకము. మఱియు, నే మహాపురం బఖండనవఖండకలిత భూమండలంబున కెల్ల యాభరణమై యొప్పుచున్నదో, ఎద్దానియందున్నాన మాచరించుచున్నచో దుఃఖములుపోయి, పాపంబులనుగంటి, యజ్ఞానమునశించి, విజ్ఞాన మొనగూడి, యధిక తేజంబు గలిగి, చి త్తంబునకు వికాసము గలుగునో యట్టి భాగీరథి యేపురంబున బాటుచుండునో, భక్తజనులయభీష్టంబుల దీర్పదలచి సతీ సమేతుడై విశ్వనాథుఁడను నామంబున యేపురంబున శంభుండు నెలకొనియుండెనో, శతయోజనంబుల దూరంబున నుండి యైనను తమ తపోయోగ బలంబునంజేసి, తెల్లవారట్టామున కొడి కూసినప్పు డటుడెంచి గంగాన్నాన మాచరించి మరల సూర్యోయంబునకు బూర్వము తమ కుటీరిమ లకుజేరు మనీంద్రు) నేపురం

బువం గన్వస్తుచుందురో, శ్రీ కాశీ విశ్వనాథ చరణారవింద మగరం
పానమజ్జేందిదిరాయమానమాననన్మాననులును, నిరంతరచతుర్వేద పా
రాయణ భాసురులును నగు భాసురులును, వైదివీరదర్పాధికార పృ
భాకరులగు క్షత్రియకుమారవారంబును, ధనకనకవస్తువాహన శోభిత్తు
లగు వైశ్యులును, అక్షుద్రీధద్రీతర శాశ్వతైశ్వర్యసంపత్తుముద్రీలగు
శూద్రులును, జవవిజితపనమనోవేగరంగత్తురంగంబులును, మత్త సా
మజుబులును, పసిడితేలులును, ననేక దేవాలయంబులును గలిగి
శోభిల్లుచున్న వారణావతంబు మన కెంతయు నివాసయోగ్యము.
అమ్మా!

చ॥ మన నిరంతరంబు జెను • బాముల గూర్చగ నొచుచుండు దు
ర్గమడగునట్టి నాని సర • సన్ నివసించుచుచుటకన్న; దు
స్తరకలుపంబులార్చగను • జాలినగంగ యునుండి; పార్వతీ
వసునకు వాసమైతనరు • పట్టణమందును నుంటయున్నదే.

సహ—అమ్మా! నీవింక ధార్తరాష్ట్రులనంగతి నెత్తుము. అచ్చట
నుండుటకన్న మనకు గాళికాపునివాసమే శ్రేయోదాయకమ
ని తెలంపుము.

సకు—అదుగో! విమరుండేటిగో యిట్లు వచ్చుచున్నాను.

ధర్మ—ఈతడు నిరంతరంబును మనజ్ఞేను మాలోచించువాడు.

[విమరుడు ప్రవేశించును.]

విదు—(తనలో) భగవంతా! పరమేశ్వరా! నీచర్య లతివిచిత్రములు

ము॥ ధనికున్ బేదగ బేదనున్ ధనికుగా • ధర్మైక సంపేద్యుడు
ర్జనుగా! దుర్జనుధర్మ తత్పరునిగా • సత్యవ్రీతున్ హీనుగా
ఘనశక్తిన్ ధరసింధ్రీజాలకుగతి • గావించుచున్నావు నీ
ఘనమెవ్వాడు గగంగశక్తులు సుధ • రాంబోధి చంద్రోదయా,

తే॥ గీ॥ భాగ్యముండెనుమాకంచు • భావమంచు

గర్వమునుబూనువారల • గరుణలేక

బిచ్చమెత్తుంగజేతువు • వేడ్కతోడ

కరుణగలిగిననిరుపేద • ధరిణీనేలు.

అరుగో పాండవులుఁ ప్రియారోన్ముఖంబున నున్నవారలు.

ఉ॥ పాండుకుమారులఁ గనినఁ • బాండునిజూచినయట్టులుండె; నా

ఖండలభాగ్యభోగముల • గాంచఁజాలిన వీరినెట్లుభూ

మండలనాయకుండువురి • బాసించనంగను జేయగల్గెఁ బు

త్తుండువచించువాక్యములఁ • దోయికఁ బ్రేమద్యజింపుచుఁ గటా.

ఏమనుకొన్న నేమిప్రియోజనమున్నది. విధివ్రాతఁడప్పింప నె
వ్వరితరమగును. ఇరుగో పాండవులు. (పాండవులను సమీపించు
చున్నాడు.)

ధర్మ—(విమరునిజూచి) విగ్రహా! నీరాక మాకిప్పుడు శుభప్రదమని
తలంపుచున్నాము.

అర్జు—చూకెగులసల్పఁదలంచు పాండవులపక్షంబునందుండినను నీవు
నిరంతరంబును మాక్షేమంబును, యభివృద్ధినిగోరుచుందువు.

విదు—పాండుతనూజులాగా! నిజమఁగాఁ దలయెత్తి మీఁగో భాషిం
చుటకు నాకు మిగుల లజ్జయగుచున్నది.

నకు—మహాత్మా అట్లు పలికెదవేమి ?

విదు—మరేమియునులేదు.

తే॥ గీ॥ కాశి కరుగుమంచునుమీకు • క్షౌఢ్రధవుండు

పలుక నినుమంతయేనియు • నలదలంచు

నతనితోఁజెప్ప లేనైతి • నకట ; వృద్ధఁ

డైన భీష్ముడే సైరించె • ననుచుఁ దలఁచి॥

ధర్మ—నీతితోవిదా ! విదురా ! ఇందు మాకు గవ్వమేమున్నది. పూజ్యులగు మా పెదతండ్రిగారు మాయంచున్న పేమిచే మమ్ములను వారణావతంబునకు బంపుచున్నాడు. అయ్యది పుణ్యక్షేత్ర మగుటంజేసి జనకునకు బుణ్యకర్మముల నాచరించి సత్వరముగానే మరలివత్తుము. మాయంచు మాత్రము నీవు సంపూర్ణమైన యనుగ్రహముంచుము.

విదు—ధర్మవరాయణులగు నోపాండవపుత్రులారా !

తే॥ గీ॥ ఎచటమీరుందు రచ్చోట • నిందిరాధ
పుండలరుచుండి; దప్పక • నిడుముదము
మీఱ; మీకుఁజొంతము • మేలుఁగూర్చు
స్వాంతమందుననున్నట్టి • చింతఁబాపి.

శ్రీహరి కరుణావర్ధిష్టులగు మీకెందున్నను శుభములే గలుగుచుండును. అయినను దినములు దప్పిచచ్చినప్పుడు క్కాలంబున కొదిగియుండవలయును. ఇంక నొక్కసంగతిఁ గూడ మీకుఁ జెప్పవలసియున్నది.

తే॥ గీ॥ కమఁబరాక్రమముంటచే • గర్వమున
సంచరింపఁగబోకుడు • త్మోతలమున
జాగరూకులై యుండుడు • జలమునందు
నగ్ని హోత్రంబునందున్ • ననఘలూర.

ఇంతకంటె నే జెప్పవలసిన దేమియునులేదు. పితృవాక్యపరిపాలన జేయఁదలంచి వారణాసికిఁబయలుదేరి మీరు సుఖముగా మరలివచ్చుటకుఁ బరమేశ్వరుని నశాంతంబును శాంతింపుచుండును. ఒకవేళ దుర్యోధనుం డేవియైనను మాయోపాయంబులు మీయెడల బన్న నని రహస్యముగ నవ్వార్తల మీ కెఱింగింపుచుండెదను. వాటికిదగిన ప్రతికారంబులు మీధాలోచించుకొనుచు జాగరూకులై యుండుడు.

ధర్మ—

తే॥ గీ॥ నమ్మదోలేదొ గానిమా • నెమ్మనములఁ
దండీవలెనిన్నుజూతుము • ధన్యచరిత
యల్లెనీవును మాదుసా • ఖ్యంబుజూచు
చుండెదవ హర్షిశంబును • నిండువే॥ను.

పితృసమానా ! విదురా ! దయఁజూంచుమా.

అర్జు—దుష్టులగు కౌంపుల పన్నుగడలును కూకెతొంగింపును రక్షింను
భారము నీయదీ.

విదు—మీరావిషయమై కేమియు భయఁబును సందియఁబును బొ
డవలదు. ఇంక కేసరిగెదను. (నిష్క్రమించును)

ధర్మ—మనకు బిత్తసముండును నిరంతరంబును మనశ్చేయస్సు కోరు
వాడును నగు విదురండు ఎదిరినవలుగులు వింటిరికదా. కా
వున మన మతిజాగరూకతతో వారణాసియందు మెలంగవలయు
ను. మరియు నమ్మహాత్ముండు మనయందుండు కరుణంజేసి దు
ర్యోధనాదులు మనయెడల నెట్టి దుస్సంత్రీయలనైన బన్ను
చుండినచో శయ్యవి సమముజూచి యెవ్వరిచేతనైన రహస్య
మగ వార్త బుత్తెంచుచుండెదనని చెప్పియున్నాడు.

సకు—విదురునిమాటలుచూడగా దుష్టసుయోధుండేసియైన మాయ
మనవిషయమై పన్నునని కోచుచున్నది.

సహ—వారెట్టిమాయలుపన్నినను సన్నగారిధర్మబే మఠలను నిరంత
రంబును రక్షింపుచుండును

అర్జు—మనకు గాలాతీతమగుచున్నది. నెమ్మదిగా బోవుడమురండు

(అంగదును నడచుచున్నాడు)

[తెరలో]

ఓహో! ధర్మచరిత్రులైన యోపాండురాజనందనులారా! పోకుండు. పోకుండు మేముగూడ మీ వెంటవచ్చెదము.

ధర్మ—అమ్మలారా! పౌరులుకాబోలు యాక్రిందనముజేయుచు నిట్లు
వచ్చుచున్నారు! వీరినెట్లయిన సామవాక్యంబులచే. బురంబు
నకు మఱిపోవునట్లు జేయవలయును.

[పౌరులరువ్రేరు ప్రవేశింతురు.]

(పాండవులనుజూచి)

ప్రథ—

జే॥ గీ॥ పాండుసుతులారా! మిమ్ముల • బాసిమేము

నిల్వగాజాలమిచ్చోట • నిక్కముగను

జలవిహీనమైయొప్పెడి • సరసివోలె

యొప్పనీపురిమీరులే • కుంటిరేని.

అక్కటా! దుష్టచరిత్రుడగు దుర్యోధనుడా? మమ్ము పరిపాలించుట?

ద్వితీ—అయ్యో! పుణ్యమూర్తులగు పాండవులారా! మిమ్మకారణంబుగ గాశీయాత్రయను నెఱమునెట్టి దుర్యోధనుని మాటల నాలించి పునః బాసిపోవునట్లు గావించెనా?

నీ॥ పెట్టిపోయుమటంచు • బిచ్చమెత్తగలేదు

దయ భేకపురినుండి • తరుమనేల

సంపదలిమ్మంచు • జాలగోరనివారి

నీరీతిగావించి • యెగడనేల

జనకుడితండవి • మనుషునందెంచి నే

విందువారికిసిల్లు • లెంచనేల

లంఢీభాగమునకై • దండెత్తియెఱుగని

వారిసేభంగిఁ బం • పంగనేల

తే॥ గీ॥ లక్కటా యరిధభూపతి • యాత్మజాతు

కుటిలవాక్యంబులాలించి • కుమతియగుచు

నిట్టికష్టంబులనుదెచ్చి • పెట్టినాడె

దాన ధర్మచరితులాయఁ • దనరుమీకు.

రాజా! ధర్మ తనూభవా! రామ రాజ్యమువలె నుండు నీ పరి
పాలనంబున గడుపులో జల్ల కపిలకుండ నుంటిమి. మిమ్ములనుబాసి
మేమీరాజ్యంబున నిల్వజాలము.

సీ॥ యమదండనకు నర్హుఁ • డౌ యపరాధినిఁ

బల్లెత్తి మాటాడ • నెల్లవైతి

సేవకుండునను • జెందునో శ్రీమయంచు

నేపనిజెప్ప స • హింపవైతి

వీరుండసనివిట్ట • వీగడి రివునైన

నెట్టగాఁ జూచుటే • యెఱుంగవైతి

భూదేవతాపాద • ముల సేవనెప్పుడు

మావసవీరిని • మఱువవైతి

తే॥ గీ॥ వట్టి ధర్మమూర్తివగుచు • నలరునిన్ను

బంపుటకు నెట్లులొప్పెను • పార్థివుండు

గర్మమిట్లుండె భువిని న • ఘంబువండె

సత్యగుణసాంద్రీ ధర్మజ • యౌతలేంద్రీ.

మహారాజా! ఇంక బలుమాటలతో నేమి పనియున్నది. ము
మ్మాటికినిఁ జెప్పుచుంటిమి. మీ ట లేని యీ పురింబున మేముండజాల
ము. మిమ్ములను గొల్చుచు మీ వెనువెంట నరుదెంతుము. మ
మ్మును దప్పక గొనిపొమ్ము.

ధర్మ—పౌరులారా ! మీరుధృతరాష్ట్రాని ధూషింపనలదు. వారుమా
కుఁ జేసిన యపకార మేమియును లేదు. మా తండ్రిగారికి
బుణ్యాకర్మల జేయుటకు వారణావతంబున కరుగుచున్నాము.
అయ్యది పూర్తియైనంతనే సత్వరము నరుదెంతుము. సుయో
ధనుండు మా యెడల నట్టి బుద్ధిబూని యుండెను గాని రాజ్య
పరిపాలనంబునందు గడు సమర్థుఁడు. మాకు దడవగుచున్నది.
మేమరిగెదము.

ద్వితీయపా—

కౌంచపదము.

హా నృపతీ! యాలింపుమిదే నీ యదుగులఁగొలచుచు • సనిశమునీతో
మానకగాళి వాసమునేయ • మనమున దలచితి • మగఁగితల్లిల
మానసమందు • సంనియమింక • బడగనుదగదిటు • మహితచరిత్రా
దీనజనాధారా! గుణవీరా • తిరమ గఁ గొనిజను • దినకరతేజా.

ధర్మ—పౌరులారా ! నామాట లాలింపుడు. మీరన్యథా తలంపవ
లదు. మేము వారణాశి కరుగు కారణంబు మీతో జెప్పియే
యుంటిని. మిమ్ము నా వెంట గొనిపోయితినేని మున్నే మా
మాటలుయన్న నసహ్యపడు సుయోధనునకు మఱింత యా
గ్రహము కలుగును. అదియునుగాక బౌరులనెల్లర దనవెంట
దోడ్కొనిపోయెనను నిందాభరము నా తలపై బడును. కా
వున మీరు పురింబునకు మఱలుడు.

ప్రథమ—ధర్మపుత్రా! నీనట్లు వచియింపుమండ మే మేమనగలము.
నీయాజ్ఞ ననుసరించియే వర్తించెదము. పునర్దిశ్యనంబు త్వర
లోనే యగునుగాక ! (నిష్క్రమింతురు.)

ధర్మ—తిమ్మలారా ! ఇక్కడికే యాలిన్యమయినది. సత్వరముగా
బావలె రండు. (అందఱును నిష్క్రమింతురు.)

ఇది ప్రథమాంశము.

❦

శ్రీ

ద్రౌపదీ పరిణయము.

ద్వితీయాంకము.

రంగము:—వారణాసి.

[ప్రవేశము. ఒక బ్రాహ్మణుడు.]

(బ్రాహ్మ—(తనలో) హా! పరమేశ్వరా! ఎంతలో నంతవనిఁ గావించితివి. ధర్మపరాయణులై వారణావతంబుననున్న భూసురులకింత యా ధారము కలుగఁజేయుచున్న పాండుతనయుల కకారణమరణం బు గల్పించితివా? ఆ ధర్మపరాయణులను, నా దానవృత్తాచార పాఠీయులను, నా సత్యసంధులను, నా భవనంబున దగ్ధులగు నట్లుజేయ వారు నీకేమి యపకారమాచరించిరి? (దుర్యోధను నుద్దేశించి) దుష్టదుర్యోధనా! ఇప్పుడు నీ కట్లు చల్లబడినవా? ఆ పాండవులు నీవు పన్నిన మాయ గనుంగొనలేకపోయిరిగా. చంచలంబైన రాజ్యలక్ష్మికై యానఁజెంది యెట్టి దుష్కార్య ము గావించఁజేసితివి. (పాండవుల దలంచి) హా! పాండుస్వ పాలనండునలారా! మీరిచ్చోటి కరుజెంచిననాటనుండియు బ్రాహ్మణుల తపంబులు పండినవి. మీ దయారసంబున మేము భాగ్యవంతులమై భార్యా బిడ్డలను బోషించుకొనుచుంటిమి. బ్రాహ్మణపక్షపాతులగు మీరు చిరకాలమీ భూమిపై వర్ధిలుదు రని తలఁచితివిగాని ఇట్లుగదని గణనయిన దలంపమైతిమి.

మ॥ సకలోర్వీశ కిరీటరత్నరుచి భా • స్వచ్ఛారుపాదాబ్జులై
 సకలద్వీప సముద్రముదిత మహీ • చక్ర్రాబు బాలిపుమక
 సుకృపక దీనులనేలువారచుచు సా • శోషిపుచుండగ; మ
 మృకుమృత్యానిభు మా ములోమునిఁగి క • ట్టా! బ్రాణముల్ వాసిరే.
 (ఇంచుక యూరకుండి) నిరంతరమును బరమేశ్వరాధన తత్ప
 రులగు చారీరీతి సంతుంబు నుండును రామని సుదియము గలుగుచున్నది.
 (అలోచించి) అయ్యో! నేనంతవెజ్జివాడ నైమాలోచింపుచుంటిని. చతు
 శ్శాలాభవనంబున ద్ధులైన యేవుర పురుషులయొక్కయు నొకవనిత
 యొక్కయు కళేబరంబులు స్వయముగాఁజూచియు నిట్లు దలపోయుచుం
 టిని. అయినను దగ్ధమైపోయిన యా లక్కచుందిరంబుకడకరిగి ప్రజ
 లేమని చెప్పకొనుచుండినో వినెదచుగాక.

(నిష్క్రమించుచు.)

[రామము:—హిసింబాసురుని నవము:—భీమకృష్ణులై ధర్మాద్భుత
 నకుల సహదేవులు కుంతియు నిద్రింపుచుండును.]

భీము:—(తనలో విదురుని నుద్దేశించి) ఆహా! విదురా! నీవెంతటి
 సత్కృపాశాలిని. రిపుపక్షమున నుండినవాడవయ్యును, మాయె
 డల నంతప్రేమఁగనఁబడచితిని.

తే॥ గీ॥ అంటున్నట్టి యాలక్క • యింటినుండి
 భవ్యభవదీయకరుణచే • బయటబడితి
 నుయ్య కాకయుండిన దుష్టుఁ • డైనకొర
 వాగ్రజనిమాయఁ డెలియంగ • నగునెమాకు.

నిన్ను నిశ్చయముగాఁ బ్రాణదాతవని చెప్పవచ్చును. ఆనాఁడు
 నీవు భరికునిచే నిట్టివార్తబంపకపోయినను, నాతండు మమ్ము రక్షించు
 టకు బిలంబునేయక పోయినను మేమీపాటికీకోకంబును విడిచిపెట్టవల

సిన వారమగుదుముకదా ? (ఇంచుకయూరికుండి మర్యోధను నుద్దేశించి) ఓరీ ! దుర్మతీ ! మర్యోధనా ! ఇట్టి యుక్తావ్యము జేయుటకు నీకు మేమేమి యుపకారముచేరించితిమి.

తే॥ శీ॥ ఎన్నఁజెనను గాజ్యంబు • నిమ్మటాచు
గాని ; సంపదలిమ్మూచు • గాని నీదు
తండ్రిఁగోరియుంటిమె మేము • ధర్మహీన
యేలచేసితి వీపని • సీసబుద్ధి.

కూర్మఁడా ! మాయోపాయంబులంబంప నెంచు టదియేటిపారు పము. ఇదియేనా నీశౌర్యము. ఎవ్వఁజెనను నవ్వేదురినియైనను దలంపకపోయితివా ?

శా॥ లేరే పెద్దలు నీకుబుద్ధిఁ దెలుపఁ • లేకుందురే యాపురిక
వారింజేరవా; ధర్మచూర్లనిరితి • చాంఛింపనో; గానివో
సూరత్వంబుమహుని చిత్తమున మా • కుఁగీకు నే మంగనే
లా ! రా రాజపుత్రయ్య నీవిటు నము • వ్యద్మద్ధిహీనుండవై.

ఓరీ ! కౌరవకులపాంసనా ! నీమాయోపాయంబుల విడిచి యెదుటకురమ్ము, కయ్యమొనరింపఁదలంచిన నాడవేని యట్లుచేయుము.

ఉ॥ ఓరిమరాత్మ యాగతి మ • హోగ్రీవుమామయి నేమనేటికి
ఘోరరణంబునేయఁగ న • కుంతితలీని రమ్ము నిన్నును
ధానుణి ద్రోశనేసెనను • తమ్ములతోడనుగూడ ; సంభ్రా
దారులు వీమచచ్చెనని • తద్దయుమోదము నందునట్లుగఁ.

(ఇంచుకయూరికుండి) కాలముదాటుట కెవ్వరును శక్తులుగారు గదా ! (జననీ సోదరులఁజూచి) వీందలును సంపూర్ణమైన నిద్రయమునింగియున్నవారు (ధర్మరాజునుద్దేశించి)

మ॥ ధకశీపా • శిరస్తటేమకుటన • త్కారంబునఁమించు భూ
వరచుదుగ్గించు ; యుధిష్ఠిరుండకట న • ధ్యాగ్యంబులంబాసి భీ

కరళాదూలమృగంబు లెల్లయెడలకా • గన్నట్టునిచ్చట సో
దగులంకూశి మునింగె నిద్దురను ధా • తా ! యెంతవారివ్యాసితో.

(అర్జునునిజూచి)

ఉ॥ చివ్వను శత్రుబృందమును • జెడగజాలిన యుక్తవేత్త బల్
మవ్వపురూపువాడు జన • మాన్యచరిత్రుఁడు సద్గుణుడు నా
కవ్వడితాపముఁ మఱచి • కంటక సూక్ష్మశిలాతలంబునం
దెవ్వధిః బండ్లగాగలిగె • నేనువిదూరుకు ధాతవారితకుఁ.

(నకులసహచేవులనుజూచి)

క॥ ఎండనుగన్నులఁజూడక
నుండడిమాదీవరస్మతు • లుగారిటవిలోఁ
చండరవంబులకోర్చియు
బండిరిదేహములెఱుంగక • బ్రారబ్ధగతిక.

(కుంతినిజూచి) ఓతల్లీ ! బలపరాక్రమశౌర్యవంతులగు నేవుర కుమారు
ల గల్గియుండియు, నీవెట్టి యిక్కట్లపాలయితివి? ఆహా !

ఆ॥ వె॥ కుంతిభోజవట్టి • గోవిందుమేన త్ర
చాందునృపునిపత్ని • పాపరహిత
మృదులశయ్యలయందు • నిదురవోయెనుదేవి
గాఢసుప్తినందె • గటికనేల.

అక్కటా ! ఎట్టియమములబడవలసివచ్చినది. ఇట్లగుని యెన్నఁ
డైనను గలవోనైనఁ దలంచియుంటినా. (దైవమునుద్దేశించి) హా !
ద్వారకావాసా ! కృష్ణా ! దీవచింతామణీ ! నిరంతరము మమ్ము రక్షిం
పుచుండు దాక్షిణ్యశాలిని నీవుగూడ యిప్పుడు మాయెడల నిర్దాక్షి
ణ్య మేలనహింతితివో తెలియకున్నది.

శా॥ దేవా ! మాయెడనీకటాక్షమును బ్రీ • తింజూచి. బాహుమహా
నీవాత్ఫల్యముచేత ధారణిం మా • నేరంబులకా దిద్ది మా

భావంబందునసింపుచుండి ఘనతా • పంబార్పుమీ మొక్కెదగ్

నీవేదైవమటంచుచుండలచి తం • దీ! బంధుచితా మణి.

శా॥ వేదామోచిత విశ్వసంభరిత శ్రీ • వేదాంతవేద్యా హరీ
రాదా! నీదయమాపయ్య గుణమణి • బ్రహ్మమనిగారగా
లేదా! మున్నుభవత్కటాక్షమున గా • శిందీమహావల్లభా
నాదా! ముమ్ముల బోగవగల్గియెడ • భక్తాఘు చింతామణి.

కవిరాజవిరాజితము.

ఖలుడగు నాధ్యతరాస్త్రిపుత్రుడు • కల్పకేశసమానులగు
దెలియగజాలక ముదిరమందు • దిన్నగ నాసము వేయగు
చలముననాతడు ముమ్ములనందర • జూపదలంపుచు దానికి
గమనశీయగ్నిని బెట్టకదప్పక • గ్రహనక్షత్ర మిచ్చటికి.

ఓ! మహామహావా! ఆపద్బాధచా! మా ముందుకుగరుణలేక
పోయినను గుంతి నీకు మేనత్తయగుటంజేసి, యామెను జూచియెవ
మమ్ము రక్షింపుము.

విచారలహరి.

దేవ దేవ దేవరా • బోగవమ్ము శ్రీవరా ।

భావమందు సిన్ననే • గావనేమచుటిగా ॥

చిన్ననాటచుండిని • నన్నమీఱగొల్వెగా ।

జన్నబోగవకుంట య • స్నన్ననీమ దాసుల ॥

కూరబుద్ధిబూచి యా • కారవేదుడెక్కటా ।

ఘోరసంకటంబుల • గూరరుడైయొనర్చెడి ॥

పంతమేలనీకు శ్రీ • కాంత! యిప్పడిట్లుమా ।

చింతవేగదీర్చుగా • జెంతజేయమాహరీ ॥

(ఇంచుకయూరకుండి) ఆహా! వీరంశతుడు దీర్ఘనివా)వరవశులై
మున్నగు. (చివరి) పౌఖ్యమెఱుగ' ననువాక్యము నేటికనుభవమునకు

వచ్చినదిగదా. సప్త ద్వీపసముద్ర ముద్రితమహీసామ్రాజ్య భారంబును దనదోపిణిని నిల్పజాలిన యీధర్మచరిత్రుడైన యధిష్ఠిరుండు తమ్ముల తోఁగూడ కఠినపాపాణయుతమైన యీ వట్టినేలయందు తన బాహువులై తలగడలుగాఁ జేసికొని శరీరము మఱచి నిద్రింపుచున్నాఁడు. కుంతిభోజనకుఁ గారాబపువట్టియై, సద్గుణభావుండగు వసుదేవునకు జెల్లెలై, సర్వజగత్కర్తయగు శ్రీకృష్ణునకుఁ మేనత్తయై, భరతకులప్రదీపుడైన విచిత్రవీర్యునకు గోడలై, యరిరాజ భయంకరుండును, విమలగుణుండును, సత్యసంధుండునునగు పాండరాజునకు భార్యయై, జేనతావరప్రసాదంబున జనించిన దుర్వాసబలులగు నేపురతనయులకుఁ దల్లియై, యొడకన్నును వానకన్నును నెన్నఁడును నెఱుంగని యీకుంతి యిట్టి ఘోరకాంతారమున శయనించు మథితిబట్టెనుగదా. విధికృత మెవ్వరు దప్పింపఁగలరు? (ఇంచుక యూరకుండి) నాకేమియోగాని దాహము మిక్కుటముగ నగుచున్నది.

“ఉ॥ వాయుతనూజ ? లక్కయిలు • బాపి విపద్ధశనందకుండ మమ్మీయెడ కెత్తి తెచ్చితివి • యిప్పుడుదాహము గొంటిమయ్య బల్లతోయములెందునైన గఁడు • దొందరగా గొనివచ్చిబోవుమీ యీయమడస్పియున్నయది • యీకవలుల్ బీలువంగఁబల్కరే.”

అని అన్నగారు వచించియు నిద్రను జెందినారు. అల్లదిగో ఏడటగా నొక కాసారంబుఁ గనపట్టుచున్నది. నాదాహముదీర్చుకొని, వలసిన సలిలంబులుఁగొని తెచ్చియింపెదను. మీరు నిద్రలేచినపిదప ద్రావుదురు.

(నిష్క్రమించును.)

(తెరివాలును.)

రంగము:—హస్తి నాపురమున ధృతరాష్ట్రుని మందిరము.

[ప్రవేశము—దుర్యోధనుడు:—]

దుర్యోధ—(తనలో) ఆహా! 'తానెకటితలచిన దైవ మింకొకటిచేయు' నను పలుకులు సత్యమైనవిగదా. (పురోచనునుద్దేశించి) మిత్రీమా! పురోచనా! నీకెట్టివిపత్తువచ్చినది.

తే॥ గీ॥ నాకు నుపశ్చిత్తిసేయ మ ం సంబుసందుఁ
దలచి; వారణాసికిఁబోయి ం దైవవిధిని
లక్కయింటను దగ్ధమై ం సుగ్రీవేశ్వరవే
పాండునుతుల ప్రాణంబులఁ బాపి సఖుడ.

అక్కటా! నీమృతికి నేనే కారణంబుగదా. పాండవుల మరణ వార్త నీవు స్వయముగా వినిపించి నాచే సత్కృతిబడయుదువని నిరీక్షించుచుండగాఁ బిట్టపిడుగువంటి యీవార్త నాచెవినిఁబడెను. అయ్యో! దాయలగు పాండవేయులు మృతినొందినను నీవు లేకుంటచే నాకంత సంతసము గలుగకున్నది.

[కర్ణుడు ప్రవేశించును.]

కర్ణ—(తనలో) ఇదుగో! రారాజగు దుర్యోధనుం డిచ్చటనే యున్నవాడు.

(సమీపించును.)

దుర్యోధ—మిత్రీమా! కర్ణా! అరుదెంచితివా!

కర్ణ—నీకై సీమందిరంబున కరిగితినిగాని యచ్చటలేకుంటచే నిట్లు వచ్చితిని. (ఇంచుక యూరకుండి) కౌరవేశ్వరా! నీమిత్రము నేడేలనోగాని విచారిమున కాటపట్టయియున్నట్లు గానిపించుచున్నది. కారణం బడుగవచ్చునా.

దుర్యో—మిత్రమా ! ఏమనిచెప్పుదును ?

తే॥ గీ॥ పాండవుల నెట్టులైనఁ జం • పంగఁదలఁచి
లక్కయిల్లు నిర్మించిన • మొక్కలీశు
మన పురోచనుఁడు; సఖుఁడు • మాన్యగుణుఁడు
పావకజ్జ్వల లంఘన • భస్మమయ్యెఁ.

కర్ణ—ఏమీ ! పురోచనుం డగ్నిహోతుని కాహుతియయ్యెనా !
అదియెట్లు.

దుర్యో—లక్కయింటి కగ్నిఁబెట్టి తప్పించుకొనలేకపోవుటచే మడిసెనని
తలంచెదను.

కర్ణ—పాండవుల సంగతి యేమైనది.

దుర్యో—వారునుఁ బురోచనుని మార్గమునే బట్టిరి.

కర్ణ—అక్కటా ! పాండవేయులు మడిసిరా ? (ఇంచుక విచారించును)

దుర్యో—మిత్రమా ! పాండవుల మరణమునీకు విచారంబును గొలుపు
చున్నదా !

కర్ణ—

తే॥ గీ॥ వారు నీమూలముననాకు • వైరులయ్యు
నేమి కారణంబోగాని • యెఱుగఁజాల
వారిజూచిన సోదర • భావమమరె
సందుచేతను యొక్కింత • డెందమందు
చింత జనియించె నాకును • షీతితలేంద్రీ.

(తనలో) ఏవురు పురుషులును నొక్క వనితయు నా చతుశ్శాఖా
దావానలజ్వాలల దగ్ధులైనది వింటిని గాని యా మరణించినది యింక
నెవ్వరో యై యుందురు. నిరంతర శ్రీకృష్ణ కృపావర్ధిష్టులగు వారి క
పాయంబులు వాటిల్లునని నాకు దోచదు. ఆ భీముండీ సుయోధనుని

కన్న గడు మాయోపాయ దురంధరుడు. వాసుదేవుని దయచే వా
రీపాటి కెక్కడనో సురక్షితులై యుందురనియే నానమ్మకము.

దుర్యో—మిత్రీమా ! నీదెంత దయార్ద్రహృదయమోయి. శౌర్యవంతు
లకిదియేనా లక్షణము. ఇట్టివాడవు సంగరంబున నేవిధంబునఁ
జరింతువో తెలియకున్నది.

కర్ణ—కరుణ గలిగినవానికిఁ బగవాడు మడిసెనన్నను జాలిపుట్టునుగదా.
కొండొక కారణంబున మీకును వారికిని వైరముగల్గినను
మీకుఁ బినతండ్రి పుత్రులుగదా.

దుర్యో—తే॥ గీ॥ సంతసంబునే నుండెడి • సమయమందు
జిత్తమందునఁ జింతను • శేర్చెదేల
నేల నిష్కంటకంబుగ • నేలవచ్చు
గాదె చిక్కు జింతయులేక • కర్ణ ! మనము.

మఱియును ఊత్రియులు రాజ్యలాభంబునకై వారు వీరను
భేదము మనమున నుంచుకొనకుండురు. మాయోపాయముచేతగాని
పరాక్రమముచేతగాని, రాజ్యము సంపాదించుట రాజుల కుచితకార్య
మని నీవెఱింగియుండవా !

కర్ణ—గతించినదానికై యిప్పుడీ చర్చయేల ? పాండవుల మరణంబును
గూర్చి మీతండ్రిగారికిఁ దెలిసినదా.

దుర్యో—ఇంతవరకునుఁ దెలిసినట్లు దోచదు. అయినను దెలియక
దాగునా ! ఒకసారి తండ్రిగారికడకరిగి వచ్చెదను. అక్కడ
సమస్తమును దెలియఁగలదు. (నిష్క్రమించును)
(తెర లేచును.)

[ధృతరాష్ట్రుడు భీష్ముడు దుర్యోధనుడు ప్రవేశము]

ధృత—వత్స ! దుర్యోధనా ! వారణావతంబునుండి పాండవుల కుశల
వార్తలేమయిన వచ్చుచున్నవా !

య్యో—(తనలో) ఈతఁ డింకను పాండవుల మరణమును విసలేదు.
నెమ్మదిగా నదియే బయలుపడవలయునుగాని నేను మాత్రము
చెప్పరాదు. (ప్రకాశముగా) ఇంతవరకును నేవార్తలును
వచ్చినట్టలేదు.

ధృత—ఏటికోగాని నా యెడమకన్నును నెడమ భుజంబును నదను
చున్నది.

భీష్మ—

తే॥ గీ॥ కొడుకు మాటల నాలించి • కూర్మమైన
బుద్ధి బూని నీవును గడు • బుణ్యమతులఁ
బాండవేయులఁ గాకి • బంపినావు
రాజ్యమును గొందురంచును • రహిఁదలంచి.

నీతమ్ముడైన పాండురాజునీకై యెన్ని కష్టంబులనోబడి వైరు
లను జక్కఁడచి యెంతయో ధనముడెచ్చి యనేక యాగంబులు జే
యించి తుదకు శౌపవశంబున మరణమందివాడు. అట్టి యెడలఁ ద
మ్ముని పుత్రులనియైనను దలంపక వారిని రాజ్యంబునుండివెడలనడపితివి.
నాకెందుకని నేనూరకొంటిని.

ధృత—మహాత్మా! మన్నింపుము. తెలిసియో తెలియకనో చేసినాను
ఇంక వారి నిచ్చటికి మరల రావించెదను.

దుర్యో—(తనలో) బ్రతికియున్నగదా వారిని రావించుట.

సేవ—(ప్రవేశించి) దేవా! వారణాసినుండి ఖనికుఁడరుదెంచి భవద్దర్శ
నార్థమై వేచియున్నాఁడు.

ధృత—శీఘ్రంబుగ లోనికి రానిమ్ము. పాండవుల కుశలవార్త నాలింప
నాచి తము తత్తరమందుచున్నది.

[ఖనికుడు పోవేళించును.]

ఖని—(తనలో) పాండవులను సుఖముగా బిలమునుండి తప్పించితిని.
వారీపాటికి సుఖముగా నెక్కడనో జేరియుందురు. వారణాసి
యందుఁ బాండవులును గుంతయు మరణించిరిని చెప్పుకొనుచు
న్నారు. కానిమ్ము, యిదియు నొక మేలే. బ్రతికియున్నా
రని తెలిసినచో నీ దుష్టుండగు కారవేంద్రుండు మణియొక
మాయ బన్నును, కావున పారు గతిచిరినియే చెప్పెదను.
(ప్ర)కాశముగా ధృతరాష్ట్రుని జూచి) మహారాజా వందనములు.

ధృత—ఖనికా! నీవు వారణాసినుండియే వచ్చుచుంటివా!

ఖని—అవును.

ధృత—పాండవులచ్చట సేమంబుగ నుండిరా!

ఖని—అచ్చట పాండవు లెచ్చటనున్నారు?

భీష్ము—ఏమి! పాండవు లచ్చటలేరా!

ధృత—దేవా! ఏమియు నెఱుగనట్లు పలికినచో నేమి చెప్పుదును. రా
జాగ్రీణి! నీవు నన్ను వధించినను భయంబందువాడనుగాను.

దుర్యోధ—ఖనికా! ఎందుకీ యనవసరప్రసంగము? చెప్పఁదలంచిన దేది
యో క్రోధముగాఁ జెప్పుము.

ఖని—అయ్యూ! ఎవ్వరును నేమియు నెఱుంగన ట్లడుగుచుండుటను
జూచి నేనెట్లంటిని. ఓ ధృతరాష్ట్రమహీపలా! పాండవుల
సేమంబుగ నెఱుందును.

ధృత—పాండవులు సేమంబుగలేరా!

భీష్ము—ఖనికా! ధర్మపరాయణులగు పాండురాజ తనూజులు క్షేమం
బుగలేరా! అది యేదియో సత్వరముగఁ జెప్పుము. చిత్తము
సంతాపమందుచున్నది.

ఖని—అయ్యా! వారి దుర్వార్త చెప్పటకు నోరాడకున్నది. అయిన ను మీరింతకు బూర్వమే వినియుండులేమోయని యూహించెదను.

ధృత—“యొరసిన వుండుపై యువ్వ” బెట్టినట్లు పాండవుల కుశలంబు వినుటకు దొందరపడుచున్న నాచెందంబునకు మతింత సంతాప మేల కలుగఁ జేసెదవు.

ఖని—దేవా! రాజ్యమపహరింపఁ దలంతులేమోయని సద్గుణమూర్తులయిన పాండుకుమారులను నిలువెడలఁగొట్టితివి. అంతియే గాక నీతనయుఁ డొక లక్ష్మీయిల్లు నిర్మించినాడు. మీచే నిర్మింపబడిన మూల లక్ష్మియింటఁబడి యా పాండవులు దగ్ధులై రని చెప్పటకెంతయుఁ జింతనెంచుచున్నాను.

ధృత—భీష్మ—హా! (అని మూర్ఛిల్లి లేచుచున్నారు.)

దుర్యోధ—అక్కటా! ఖనికా! పాండవులీ లొకంబును విడిచి స్వర్గ సౌఖ్య మందబోయిరా!

ఖని—మీ డయచే వారికట్టిగతి పొందినది. మహారాజా! నీకోరిక నెఱవేఱినది. ఇంక నీవు నిష్క్రమింతుకంటె ధరావలయంబు బరిపాలింపవచ్చును. పాండవులేమిసేయుదురో యను భయము నీకిక నవసరము లేదు.

ధృత—(దుర్యోధనునిజూచి)

తే॥ గీ॥ వరమ పావనచరితులౌ • పాండుసుతులఁ
బంపితిని నీదు మాటపై • వారణాసి
వారి నచ్చోట బావక • జ్వాలలందు
గూలునట్లుగ జేసితే • కుమతి వగుచు.

ఓరీ! దుష్టుడా! ఎంత కార్యమును జేసితివిరా! పాండవుల మరణంబునకు నేనేగదా కారణభూతుండను.

తే॥ గీ॥ ఇట్టి మాయబన్నితివని • యెఱుంగలేక

బంపించుకు నీవిట్టి • పాతకంబు

సలిపినాడవు; వారలు • సమసినారు

నేనె కారణంబిందుకు • హీనచరిత.

దుర్మార్గా! ఎంతవని చేసితివిరా! విషపూరిత మధుఘటంబవని తెలియక మోసపోయితిని. ఆ పాండురాజుకంటె నాయందు భక్తి ప్రియలు బూని నేమిచు పాండునుతుల మరణంబు నాలించియు హృదయము బ్రద్దలుగాక నిలచి యున్నది. కటా! ధాత దీనిని లోహముతో నిర్మించెను గాబోలు. (భీష్ముని జూచి) తండ్రీ! వింటివా!

భీష్ము—వినకేమి! ఈవిషయమై నేనేమియు మాట్లాడరాదని మొదటనే యూరకొంటిని. కాకున్నచో హీనగుఱుచును, నొకరి బాగుఁ జూచి యోర్చిలేనివాడును నగు నీ సుయోధనుఁడు చెప్పినంత మాత్రముననే పాండవులను పురినుండి నడిపితివి. సర్వస్వతంత్రిత గలిగియున్న నీ కొడులేల చెప్పవలెను. “నే పాండవుల బంపనన్నచో” ఈ దుర్మార్గుడేమిచేయగలుగును. ఇటువంటి వానిని జంపినను పాపములేదు. కులము నిర్దోషమగును. (దుర్యోధనుని జూచి) పాపకర్మా! ఎంతటికార్య మాచరించితివిరా! దుర్మార్గా! నీ ముఖంబు జూచినఁ పంచమహా పాతకంబులునుగలుగును. పాండవులను జంపించిన పాపము మిమ్ములగట్టిగుఱువక మానదు. కులవృద్ధునగు నన్నఁగూడవీషేంపకనిట్లుగావించితివి. ఇంక మీకు జయంబు గలుగువను మాట కలలోనిది. మిమ్ములను కులనాశనకారణులని తలంప వచ్చును. కులము నాశనము జేసికొనుటకే యిట్టి పాపకార్యముజేసినాడవు. ఛీ! మీయెదుటను నుండరాదు. (నిష్క్రమించును.)

ధృత—(సుయోధనుని జూచి) కుమారా! భీష్ముడు వెళ్ళిపోయెనా యేమి? ఈతనికాగ్రహము వచ్చినదే. అక్కటా! నేనే స్వయముగా తెచ్చిపెట్టుకొంటిని. (తనలో) నేనివ్వడమయిన పంటినా, యీతనికాగ్రహమువచ్చును. (తనలో) ఇవిషయమై దోణ కృపాదులతోగూడ యోచించి పాండవులకు దగిన కర్మల జేయవలయును. (నిష్క్రమించును.)

సుయో—(తనలో) ఇప్పుడు నాకు సంతోషముకలిగినది. పితామహుడ్రోణాదులు నన్ను దూషించినను నేను లక్ష్యపెట్టకయుండినచో వారేమిసేయగలరు. (నిష్క్రమించును.)

ఖని—(తనలో) పాండవులు మరణంబు నిజమనియే ధృతరాష్ట్రుడు నమ్మెనుగదా. సుయోధనుండు సంతసింపుచుండెను. కానిమ్ము. ఇదియునుమంచిదే. (నిష్క్రమించును.)

రంగము—హిడింబాసురుని వనము.

[కుంతి, ధర్మార్జుననకుల సహోదేవులు నిద్రింపుచుండగా భీముడు ప్రవేశించును.]

భీము—(తనలో) ఇంకను వీరు నిద్రలోనే యున్నవారు. (ఇంకను యూరకుండి నలుచిక్కులు గలయుజూచి)

మ॥ అక్కటా వాకిలి యొత్తుగానలికి న • ట్లాకాశమున్ మబ్బుకీ
మ్మకొనన్ ధాత్రీకి డిగ్గుతారలనఁగా • బుర్బుల్ బ్రకాశించెడున్
మొకముల్ భీతిని గొల్పజేయురవముల్ • మోడమ్యనిచ్చోట; మా
కినేదారియుఁ దోచదాయెగని లో • కేశా! యశోదానుతా॥

భగవంతా వాసుదేవా! అన్నిటికిని నీవేయున్నవాడవు. మమ్ము రక్షించుభారంబు నీయదియైయున్నది. (సోదరులనుజూచి) వీరంద

రును నిద్రలేచువరకును వీరికేహనియ్యఁ గలుగకుండఁ గదాధరుండైనై
రక్షింపుచుందును.

(తెరలో)

అల్లా! అల్లా! అలలల! అలలల! సోదరీ! హిడింబీ!
నేను మనవన సమీపంబున కెవ్వఁగో నరులకు దెంచివారు. నీవు సత్వర
ముగ నరిగి వారలను వధించి నాకు రుచివరముగా వండిబెట్టుము.

భీము—ఏమిది! ఎవ్వఁడోకదా దైత్యునిపలెనున్నాడు. ఇయ్యది రాక్షస
సంచారమగు భూమికాభోలు. అక్కటా! తెలియక మేమిందుఁ
బ్రనేశించితిమి. దైత్యాఙ్గుటంబు లధికమగుచున్నవే. సరే!
దీనికాలోచింపనేల! భయమందసేల? యనుగదాదండంబును
మించినగదాదండము నాయొద్దనేయున్నదిగదా. ఎట్టిమృక్కడి
రక్కసులువచ్చినను నెక్కఁపెట్టిన జక్కఁడచెద.

(తెరలో)

అగ్రీహ! నీయాజ్ఞ ననుసరింపుచున్నాను.

హిడింబి—(ప్రవేశించి) ఓరోరీ! దుష్టమానసులారా! మావనంబునఁ
జొచ్చిన మీరెందుభోగలరు. మీరందరును నేడు మా కాహా
రమగుదురు. (భీమాచులమీదికి రాబోవును.)

భీము—(తనలో) ఇదయొకరాక్షసి. అబ్బా! ఏమి దీనిభయంకరరూప
ము. ఎట్లయినను దీని నిష్కడు జంపి రాక్షసభయంబును మా
స్వవలయును. (ప్రకాశముగా)

ఓ రక్కసీ! దూరముగానిల్వము. ప్రాణంబుల కాశించితివేని
పైకిరమ్ము. గదాధరుండగు భీముండిచ్చటనున్నాడని తలంపుము.

హిడింబి—(భీముని తేటిపాకజూచి) ఆహా! మెదట వీరినిజంపుటకు
నాగ్రీహాయత్త చిత్త నయి యరుదొరికితిని. కాని యిప్పు డితని

ముఖబింబంబుజూచి నంతనే వీరిని వధించుటకు నాచిత్తము న
మృతంపకున్నది. భళిరా! ఏమి! ఈపురుషవరేణ్యుని సో
యగము.

ఉ॥ చేరలనేలగాఁదగిన • చిన్నికసుంగవఁ గాంచినంత ల
స్మీరమణివతంసము వ • సింఁచెడుభంగినిదోచు, మోము నొ
య్యారముజూడఁ బూర్ణశశి • యందమునేలును; నెవ్వఁడోయితం
దారయఁ; జూచినంతి వశ • మయ్యెను నామదియేమిసేయుదుక.

ఇట్టి సుందముార్తిని నే నెచ్చటను దిలకించియుండలేదు. ఈ
తనినిజూడగనే నాచిత్తం బీతనిపైకి బాటుచున్నది. మదసుండనయుఁ
డై తన పదునై పశరంబులు నాహృదయంబున నాటఁబాటుచున్నాఁ
డు. విరహమగ్గల మగుచున్నది. ఈతని కూటమింగలియక నెక్కింత
కాలమైనను దాళజాల. (ఇంచుక యూరకోని) ఇప్పుడు నే నీరూపం
బుతో నీతనికడఁ జేరితినేని వికృతరూపమును జూచి. రాక్షసియని న
న్నుఁ జేఁబట్ట నిరాకరించును. కావున నా ఖేచరీపద్మాప్రభావంబున
దివ్యసుందరినై యరుడైచి యాతనిచిత్తమును మోహనాగరంబున ముం
చి నాయభీష్టంబు దీర్చుకొందునుగాక. (నిష్క్రమించును.)

భీము—ఇదియంతయు రాక్షసమయమైన యరణ్యమువలెనున్నది. సో
దరులును జల్లియు నిద్రలేచినపిమ్మట వేరొందుస్థలమున కరుగు
ట యుచితమని తోచుచున్నది. దినములు తప్పివచ్చినప్పు డెట్టి
సంకటంబులు పొందెను! నేనుమాత్ర మతిజాగరూకుండ
నై వీరిని రక్షింపుచుండవలయును.

[హిడించి సుందరరూపంబునఁ ప్రవేశింపుచున్నది.]

భీము—(హిడించినిజూచి) ఈయర్థరాత్రీసమయంబున సుంటరిగా నె
వ్వరో కాంతాత్మికం బిట్లువచ్చుచున్నది. ఈమెయెవ్వరై

యుండవచ్చును. ముల్లోకంబులను తన వీక్షణంబులచేత మోహంబున ముంచివేయఁజాలిన యీ సుందరాంగి యెవ్వరిచేతనైన బాధింపఁబడలేదుగదా !

హిడిం—(తనలో) ఈపురుషవరేణ్యుం డిచ్చటనే యున్నవాఁడు. ఇంక నేను సందియంబందనేల. ఈతనిని సమీపించెదగాక. (భీముని సమీపించి) మహాపురుషా !

తే॥ గీ॥ ఎవ్వరవొగాని నిన్ను నే • నెఱుంగనైతి
నార్తనై మ్రొక్కుచుంటిని • సధికభక్తి
నాయభీష్టముదీర్ప మి • నంబునందు
కిరుణదాల్పుముదప్పకఁ • గలుపగూర.

భీము—(తనలో) ఈమె యిచ్చటి కొంటరిగా నరుడెంచుట కేమికారణమో! నాతోమె మ్రొక్కి యభీష్టముదీర్చుమని కోరుచున్నది. ఈమె యభీష్టమెట్టిదో అయినను అడిగెదనుగాక. (ప్రకాశముగా)

మ॥ తరుణీ ! యెవ్వతెవీపు; యీకరణి రా • త్రింబందు నిచ్చట కీ
వరుడేరక బనితేమి; నన్ను గని నం • పార్థింపగానేల; త
స్కరులెవ్వరిలునై నఁ గూర్చులయిసి • గారించిరోకానిచో
సరిగక జెప్పమ భీష్టమేదోవిసఁగక • గాతూహలఁబయ్యెడిక.

హిడిం—మృగధనమానసుందరా !

త ర ల.

కలదునామది నొక్కకోరిక • కామసన్నిభరూప ; నీ
వలనఁగాదని యంటివేనియఁ • బ్రాణముల్ ధరివీడగాఁ
దలఁచివచ్చితి నమ్ముమీనను • తధ్యక్షుఁ వచియింతు; నిం
కలఘటప్రేమను దీర్చుమీయది • యార్థ నై నినుఁ జేరితిగ.

భీము—(తనలో) ఈమె యభీష్టమెట్టిదియై యుండునోగదా. (ప్ర)కాశముగా) రమ్మో! సందియమందెదవేల. చెప్పుము.

హిడిం—ఓమహానుభావా! చల్లకరుదెంచి ముంత చంకనుబెట్టినందున లనఁ బ్రయోజనమేమున్నది. నేనీవనంబున కథికారియగు హిడింబాసురుండగు దైత్యునకు సోదరిని. నాపేరు హిడింబి. నాయగ్రజుడు నన్నుగని మన వనంబునకు నరులెవ్వరో యరుదెంచికాపుర వారిని వధిపుమని యాజ్ఞ నీయ మొనట నే నిచ్చోటి కరుదెంచితిని. నీ సుందరవిగ్రహంబు జూచినయంతనే చిత్తము మాఱిపోయినది. మన్నఁడు మించుకయైనను గరుణలేక దన పుష్పశరంబులీనాపైఁ జిమ్ముచున్నాఁడు. ఇంక నీవునన్నుఁ దప్పక గరుణింపవలెను.

భీము—(తనలో) దైత్యయువతికి యిట్టి మాపురేఖావిలాసంబులుండటంబుచ్చటను జూడలేదు.

తే గీ॥ ఇట్టి వసిరేయి యందున • నిట్టిమాపు
దాల్చి యరుగుదెంచినయట్టి • తరుణిఁజూడ
మనము చలియింపదే యెట్టి • మునులకై న
మనుజులనుగూర్చి యింక జె • వ్పంగనేల.

కాని నాచిత్తంబుచుమాత్ర మించుకయైనను జలించనీయకూడదు.

హిడిం—వీరపురుషా! నీవు నన్నుగూర్చి యేదియో సందియంబందుచుంటివి. ఆలస్యమున కీయవిద తాళజాలదు. నాయభీష్టము దీర్చితివేని నావలన నీ కనేక సాయంబు లొనఁగూడును.

భీము—శ్రీవగు నీవలన నాకుగలుగు సాయంబెట్టిదియో చెప్పుము.

హిడిం—ఈ వనంబున కెల్ల మదీయసోదరుండగు హిడింబాసురుండు డధిపతి. మీరాక నాతఁ డెఱింగినేని మిమ్ములనందఱు నొక్క

పెట్టున వధించును. ఈనిద్రీబోయెడివారిజ్ఞోలి నీకేల. హనివలన
నీ కేయసాయంబును లేకుండ నిన్ను దూరముగాఁ గొనిపోయి
రక్షించెద.

భీము—ఓవెట్టిదానా ! మీయన్నసంగతిఁ జెప్పి నాకు భయంబు గొలు
పఁజూడకుము.

తే॥ సే॥ అచ్చదిక్పాలకులగుడి • యమరభర్త
యరుగుదెంచునుగాక ఘో • రాజియందు
భయము నినుమంతజెంధను • పడతి! వినుచు
దైత్యవల్లభుమౌటను • దలఁపనేల.

ఇదియూ నీవు చేయసెంచిన సాయము. ఇంతియేగదా. ఒకవేళ
నేను నీయన్నయగు హిడింబుసురునికి భీతిల్లుదునని తలంచితివేమో. అ
ల్లెన్నటికిని దలంపకుము. చతుర్దశభువనంబులును మెక్కపెట్టున నత్తి
వచ్చినను బోరాటంబునకు వెనుదీయక వైరిబృందంబును మదీయచండ
గదా దండంబుచే బిండిపండిగఁ గావించెదను. (ఇంచుక యూరకుండి)
అదియునుగాక నీకై యీమాతాసోదరులను విడనాడి రమ్మనుచుంటి
వి. ఇదియేటిమాట. దైత్యాంగనవగు నీసొందున కాశించి తల్లిని సో
దరులను విడనాడుదునని తలఁచితివా !

హిడిం—వీరాగ్రేసరా! తెలిసియో తెలియకనో పలికిన పలుకుల మ
న్నింపుము. మాయన్న కంటబడకుండ మిమ్ముందరిని నింక వేరొ
కనోటికి దీసికొనిపోవుదును. నాయభీష్టము దీర్పుము.

భీము—నీవు మాంసాశనివి. నేను సుక్షత్రియవంశసంభూతుండను. నీ
కును నాకును మైత్రి యెట్లగును. ఇంక సీమాటల గట్టిపెట్టి నీ
యన్నతో నివ్వనరీటున నరులున్నారనిచెప్పము. ఆరథ మా
టు నాలించి యగుదెంచెనేని నిమిషమాత్రంబున నాతనిప్ర

ఋతుల గొని వనమున బాంధులు నిర్భీతిగ సంచించునట్లు గా
వించెద.

హిడిం—అగ్రజుని నీవు వధిండుటకుగూడ నేను విచారించను. నీవిత
ని జంపివనునచే. నాయుష్టముమాత్రము దీక్కుము.

ఉ॥ గౌరమునీయెడన్ మిగుల * గానిడి నాదగ్గు నగ్రజున్ దిగ
స్కారమొనర్చినిన్ను విభు గావరియింపక వచ్చినాను; భూ
దాసులార్థపూర్ణ శశి! * తప్పకనాదగు కోర్కెదీక్కుము.
సారయశంబుజేకులును * సర్వశుభంబులు మిమ్ముజేతెడిన్.

నేను దైత్య యేనతిని సందియబంధవలదు. నేను కామరూ
ప సంచారిని. ఎప్పుడేయేరుము గావలయునో చుట్టిచె తప్పక చాల్చు
గల సామర్థ్యమున్నది. ఇదియుంగాక నన్ను నీవు స్వీకరించితివేని నా
వలన నీకుఁ బెక్కు కార్యములగును.

భీము—(తనలో) ఆహా! ఈకోమలి చాక్యంబులు నాచిత్తము నెంత
యుఁ జలింపజేయుచున్నవి. ఇక్కాంతామణి నన్ను వరుని
గాఁ జేకొనఁదలంచి యగ్రజుని విడిచి వచ్చినదట. ఆతని వ
ధకుఁ గూడ నమ్ముతింపుచున్నది. (అలోచించి) అవును. ఇం
దాశ్చర్యమేమున్నది. విదగ్ధరాజనందనయగు రుక్మిణీయు కృ
ష్ణుని బెండ్లియాడఁదలంచి, యిందులకు చడ్డమువచ్చిన. యామె
సోదరుని కృష్ణుండు పరాధవించినవృత్తుపేక్షింపలేదా.

హిడిం—చుహాత్మా! యోచింపుచుంటివేమి! అన్నము పెట్టవచ్చినప్పు
డు నిరాకరించువాడెవడైన యుండునా! మార్గనశమునఁబోవు
సమయంబున చేతికిదొరికిన ధనంబులు నెవ్వఁడైన బాపవేయు
నా! తనంతలాను వలచి వచ్చిన చేడియ నుపేక్షించుట నీకు
ధర్మముగాదు. ఈ జన్మంబున నాకు నీవే మనోహరుడవని
తలంచి వచ్చితిని.

మ॥ కరుణానీమ కృపారసబాసగినన్ ♦ గాపాడిరక్షింతున్
 స్మరుడిప్పట్టునవేము, బాణములకున్ ♦ జావంగవీక్షింతున్; నుం
 నన! నీదిత్తమునాదు భాగ్యమిక వా ♦ దంబేల నేనవ్యథా
 శరణానాస్తి యటంచుజేరిని నూం ♦ సంరక్షయం చిట్టులన్.

[తెల్వ]

ఓసీ! హింసించి! ఆనరక్షింబులను వధించి తీసుకొని రమ్మని
 నేను చెప్పి పంపగా, నా కార్యమును మఱచి యీ పురుషునితో నెవ్వ
 యో సరిన సల్లాపంబులు గావించుచుండువా! ఏమే! నీ ధైర్యము
 ఇదిగో వచ్చుచున్నాను.

హింసించి—ఓ! బలశాలీ! రక్షింపుము. రక్షింపుము. మా యన్న
 నండతాడిత మహారంగంబు కరణి మండిపడుచు వచ్చుచున్నా
 ను. నన్నింక బ్రతుకనీయఁడు.

(భీముని పాదములపై బడుచున్నది.)

భీము—కల్యాణీ! భయపడకుము. నీయన్నయగు నా మృక్కడిరక్క
 నుని నిమేష కాలాబులో సంతుకునివీడి కతిథిగాబుచ్చివచ్చెదను.
 ఆతండ్రిక్కడ కరుదెంచెనేని మా సోదరుల నిద్రకు భంగము
 గలుగును. నేను వచ్చునరకును నీవు వీరి నతిశాగహకురాలవై
 యరయుచుండుము.

(నిష్క్రమించును.)

ధర్మ—(అదరపడిలేచి) ఏదియో యొక భయంకరమైన ధ్వని నాకీవ్వకు
 వినవచ్చినది. ఇది యేమైయుండును. ఇప్పుడు పినవచ్చిన
 యీ భయంకరాశాపంబునకు నా సరసినోదరులేమియు భయ
 పడకు నిద్రొప్పుచునేయున్నారు. ఇదియునొకమేలే. అలాగే
 గంపాదాపంబునుండి భీముండు మమ్ములదప్పించి యిచ్చో

జేర్చియున్నాడు. వీరందఱను మాగ్ధాయాసంబున మిగుల
డస్సి మేనుల మఱచి నిద్రింపుచున్నారు. ఆహా ! నాతమ్ము
లెట్టి ప్రదేశమునందు శయనించినారు !

ఒరులకును గీడుల • నొకరింపగాజోరు

పరయువతులపైన • భ్రాంతిఁగొనరు

స్వప్నంబునందైన • సత్యంబుదప్పురు

న్యాయమార్గంబు నె • న్నందు విడరు

ప్రశస్తిసురులసేన • విడనాడ నెంచరు

సేవకాని శిక్ష • సేయబోరు

పెద్దలతో నెప్పు • డే ండైయుందు

రితర సంపదలకు • నీర్విజైంద

తే॥ గీ॥ రెట్టి సుగుణచరిత్రుల • ననుజు లకట

కంటకపరీత మైనట్టి • కఠిక నేల

నిద్రాబోవుచు నున్నారు • భద్రముగను

ధాత వ్రాసిన వ్రాలును • చాటఁ దరిమె॥

(తల్లినుద్దేశించి) హా ! తల్లీ ! నీవు మహానుకుమారాంగివి. ఎప్పు
డును సంతోషురంబునందనేకవేల దాసీ జనంబులు బరిచర్యలు నలుపు
చుండ సౌఖ్యంబు గాంచుచుండెడిదానవు. అట్టి నీకు మా మూలంబున
నిట్లు సంకటంబులు బ్రాప్తించినవిగదా.

హా ! పతిగతియింపగా భువిని • బ్రాణమబ్రాహ్మక యెట్టులెట్లు యీ
సుతులను జూచుకొంచు మది • శోకముమింగి విరోధి సిమనా
యతమతిజేరి కాలముచు • నట్టులబుచ్చుచు నుండఁజూచి దు

గ్ధతియగు నాసుయోధుఁడు • మాకిటు జేయగ నెంచె నెగ్గులక.

ఈ దుర్మార్గుడయిన దుర్గోధనుండు మనల నందఱ లాక్షాగ్ర
హంబున దగ్గులగాఁజేయఁ దలంచెను గాని సీకడ్డుపు చలవచే మేము

బ్రతికితిమి. నీవును సుఖంబుగ నుంటివి. మనల నందరను భీమం
డి స్థలంబునకు సుఖముగాఁ జేర్చినాడు. (ఇటునటుఁ జూచి)

తమ్ముడా! భీమసేనా! భీమసేనా! ఏమిది పలుకవు. (శయ్యచ
గ్గిరకరగి చూచి) ఏమిదీ! భీముడు గనుపింపడే. ఏమాయెనోగదా.
ఎన్నఁడును మమ్ము విడనాడి యెచ్చటికిఁ బోయి యెటుంగఁడు. ఇట్టి
నట్టడవిని నుమ్ము డించి యితఁడెచ్చటికిఁ బోయి యుండును. హా! త
మ్ముడా! వాయునందనా! మాతో గడగండ్ల గుడవలేక మమ్ము విడి
చి నీదారి నీవు చూచుకొంటివా! (నిచారించును.)

హిడిం—దేవా! మీతమ్ముడగు భీముండి ప్రాంతంబునందున్న హిడిం
బాసురుండను మృక్కడి రక్కసునతో బోరునల్ప నరిగినాడు.
ఇప్పుడే గాగలఁడు. ఆతఁడనుడెంచువరికును మిమ్ముల రక్షిం
పుచుండుమని నాకాజ్ఞాపించినాడు.

ధర్మ—తండి! భీమా! నీకింత సాహసమేలనోయి. మమ్ముల నెవ్వరి
నయిన సాయంబుగొనిపోవక యొంటిగా దైత్యునితో బోరా
డవల నరిగితివి. నీవు మరల నరుడెంచి నా కన్నులకు విందు
గూర్చు భాగ్యము నేను నోచితివా.

(కుంతి నిద్రయండి లేచును.)

కుంతి—కుమారా! ధర్మనందనా! ఏవియో భయంకరాత్మాటంబులు
వినవచ్చుచున్నవి. ఇది రాక్షస సంచారంబుచే నెప్పుచుండెడి
భూమి కాబోలు. మన భీముండెడి?

ధర్మ—తల్లీ! ఆతఁడ ప్రాంతంబుననున్న హిడింబాసురుండను దానవుని
తో బోరునల్ప నరిగినాడట.

కుంతి—అక్కటా! భీమసేనా. ఒంటిగా నరిగితివా. తనయులారా!
భీమున్న కెట్టిహాని కలుగునోకదా. నాచిత్తంబున ధైర్య మా
గక యున్నది.

ధర్మ—జననీ! నీవు భీముని సంగతి నెఱింగియుండియు నీరీతి విచారపడెదవేల? (అర్జునుని జూచి) అర్జునా! నీవు బాణపోణివై భీముఁడున్న దెనకరిగి యవసరమయ్యెనేని యత్ననిఁగి సహాయంబొనర్పుము. అంతియేగాని బాల్య చాపల్యమున సాహసముమాత్రము చేయకుము. మన దినములు తప్పినచ్చినవే.

అర్జు—అగ్రీహ! ఆజ్ఞ సనుసరించెదగాక!

కుంతి—(హిడింబినిఁ జూచి) యువతీలలామా! నీ నెవ్వరవు? ఈ ఘోరారణ్యంబున నున్న మాకడకేల యరుదెంచితివి. మమ్ము గడతేర్చి దలచి యరుదెంచిన దైత్యవనితవు గావుగదా. నిన్నుఁ జూచిన మాకెంతయో సందియంబు గలుగుచున్నది.

హిడిం—తల్లీ! నీవు దలంచినట్లు నేను నిజముగ్గా దైత్యవనితనే. ఇప్పుడు భీమునితోఁ బోరాడుచున్న హిడింబాసురుఁడు నాయన్నయగును. తొలుదొల్ల యాతని యానతినిబూని యిచ్చట కరుదెంచి విశాలవత్సుండును, బూర్ణేందుబింబ వదనుండును, కంజనేత్రుండును, నాజానుబాహుండును, మహాబలవరాక్రమ సంపన్నుఁడును నగు భీమునిగాంచి మదనుబారికి లోనై యాతంజే నాకు దైవంబును, మనోహరుండును నని తలంచి యాతని సన్నిధి కరుదెంచితిని. ఇంతలో నాయగ్రీజుండు దీనింగని మిమ్ములను నన్ను గూడ మింగదలంచి భయంకర రూపుండై యరుదేరగాఁ జూచి మీకు నిద్రకు భంగమగునని తలంచి భీముండు వానిని సమీపస్థలమునకు దీసికొనిపోయి పోరాటంబునకుఁ దలపడెను. ఆతఁడు జయము వహించి సత్వరముగనే రాఁగలండు.

[తెరలో]

ఉ॥ చీరపు మమ్మ నెవ్వరిని • జెచ్చెర సాహసమట్లు బూని యీ
తీరున నేగుదెంచితివ • దేవవిరోధిని గూల్చగా ! నదే
తూరుపు దెల్లవాతే మన • దోర్బలమెక్కుచు వేళయ్యె నీ
పూరక గొంతేసేపు భుజ • యుద్ధమొనర్చి వధింపుమీరిని॥

ధర్మ—అవిగో ! అయ్యవి యర్జునుని పలుకులు. తమ్ముడు సుఖము
గా నరుదెంచుగాక.

కుంతి—(హిడింబినిఁ జూచి) దానవాంగనా ! నీవెక్కడ మాభీముండె
క్కడ. నరమాంస భక్షకురాలవగు నిన్ను గ్రహించుటకు మా
భీముండెట్లు సమ్మతించును. ఇట్టి దూస నీ మనంబుననుండి
విడనాడుము. ఇంతవరకు నీవు మమ్మలను రక్షింపుచున్నందు
కును, నా కుమారుని వార్త చెప్పినందులకును మేము నీయెడల
గృతజ్ఞులమై యుండవలయును. అంతియేకాని రిత్తకోరికను
మనంబునఁ జేర్చుకొనకుము.

హిడిం—(రహస్యముగా) తల్లీ ! నీవెఱుంగనిదీ జగంబునలేదు. కూవ
వంతులగు పురుషులను జూచినచో గొండలు స్త్రీలు మోహిం
చుట స్త్రీలోకంబున సామాన్యముగ నున్నదే. ఇవ్విషయం
బు నీకునుఁ దెలిసియే యున్నది. ఈ జన్మంబున నాకతంజే
భర్తయని మోహించి బంధుజనులను విడనాడితిని. ఆరినియం
దున్న మక్కువచేత సగ్రిజాని వధికై నను సమ్మతించితిని. న
న్నాతండు గైకొనఁజేసి యీతని చరణ సన్నిధిఁ బ్రాణంబు
లు బాయుట కరుదెంచితిని. ఇదియే నా మనోనిశ్చయము.

ధర్మ—(సంతోషమున) అడుగో ! భీమసేనుండు విషయలక్ష్యాలితుం
డై తమ్ముడగు సర్జునునితో వచ్చుచున్నాడు. (ఎదురుబోవును.)

[భీమార్జునులు ప్రవేశింపుచున్నారు.]

ధర్మ—తమ్ముడా ! వచ్చితివా ! నన్నెక్కసారి గొగలించుకొననిమ్ము.

కుంతి—తండ్రి! మరల కంటబడితివా?

నకు—అన్నయ్యా ! ఎంతసాహసకార్యముచేసితివి ! మమ్మెవ్వరినైన
బిలువకుండ మెంటరిగా నేలయరిగితివి?

భీము—అదైత్యు నుక్కడగించుట కెంతకాలముపట్టినది! (హిషింబిని
జూచి) ఈరక్కసివాని చెల్లెలే. దీనినిగూడ సంతంబొందించివసం
బరాక్షసంబుగావించెదను. (హిషింబిపైకిబోవుచున్నాఁడు.)

ధర్మ—(వారించి) తమ్ముడా ! ఏమి ! ఈసాహసము. ఆడువారలపైన
నీపరాక్రమ మేలచూపెదవు.

తే॥ గీ॥ చంపదగినట్టివానినిఁ జంపినావు

చంపదగనట్టిచాననుఁ జంపనేల

నిన్ను మదిలోనగోరి యీఁ జీరజాక్షి

వచ్చియున్నదిబోవు మీఁ పరమకృపను.

నిశ్చయముగా నొకరివలన నాపదయేవచ్చునుగాక. వచ్చినను
వారు శిరఃబింబున రక్షించుటయే పరమధర్మము. తమ్ముడా ! ఈ
యబల నీపైఁ జెల్తుమును బదిలపఱపుకొని నిన్నే భర్తగావరించి బం
ధువులనెల్లవీడి, తుదకు నీచే దనయన్న చచ్చుటకుగూడ సమ్మతించి
యిచ్చుటకు వచ్చినది. జన్మమునెంచిచూడ నియ్యది రాక్షసియేయైనను
దీనియందింక నీవట్టిభావ ముంచవలదు. ఇయ్యది మహాజ్ఞానసంపన్ను
రాలివలె గానిపించుచున్నది.

హిషిం—ఓ కుంతిమహాదేవి! యోధర్మనందనా ! మీరు వాయిప్తంబు
సమకూర్చుకొని నాచాగ్రంబు లీభీమునిసన్నిధియందే బాపి ముం
దుజన్మంబునకై నను నితనిని బతిగాఁ బడయుదు. మీరు నా

కోర్కె సఫలంబుగావించిరేని మీకుఁ బెక్కుకార్యంబులయం దనేక సహాయంబులు నేయుదును. ఎక్కడకుగొనిపోయిన్నను మిమ్ముల సందర నొక్కసారిగా నెత్తుకొని గొనిపోగలను. నే నతీతానాశతవర్తమానంబు లెఱింగినదానను. నన్ను బరీక్షించిచూడుడు. షూరీమార్గంబున దిన్నగా నరిగితిరేని ముందర నొక కాసారంబు గాంచగలను. అక్కడ నొక్కవనస్పతియుం గలదు. ఆరెండును శాలిహాతుండను మునిపుంగవునిచే దపం బునంజేసి గాంచఁబడినవి. అసహోవరజలంబులు చాచినవారికి నాకలియు దప్పులును నడంగి యధికతేజస్సులురై యుందురు. విరాళాలిహాతుని యాశ్రమమునంచుండగా మీకడకు వ్యాసమునీండురుదెంచును.

కుంతి—(తనలో) ఈమె నిజముగా నొక దివ్యవనితయని తోచుచున్నది. దీనివలన మాకు ముందు బెక్కువకారంబులగునని తోచుచున్నది. (భీమునిజూచి) వత్సా! భీమా! నీయన్నవాక్యంబులు ను నావాక్యంబులును మన్నించి మేము చెప్పినయట్లువర్పుము. ఈ హిడింబిని నుపేక్షింపవలదు. ఇయ్యది మహాసాధ్వి. అందుకు సందియంబందక దీనిని జేబట్టుము. (హిడింబినిజూచి) యువతీమణీ! నీవు శుద్ధివై యుత్తమస్త్రీగుణంబులదాల్చి భీమునకు బ్రీయంబునీయుచుండుము. (భీమునిజూచి) భీమా? యామెను పరిగ్రహింపుము.

భీము—అమ్మా! నీయాజ్ఞ కెదురాడఁజాలను. ఆమెయందు బుర్రోజన్మ మగువరకును నీమెను జేబట్టెద.

ధర్మ—హిడింబి చెప్పినయట్లు మనమింక శాలిహాతుని యాశ్రమంబున కరుగుదము రెండు.

(అందఱును నిష్క్రమించుచున్నారు.)

రంగము:—శాలిహాతుని యాశ్రమము.

[ప్రవేశము:—భీమాద్వన సకుల సహదేవులు—కుంతి—హింబి.]

ధర్మ—తమ్ములారా! మనమీ శాలిహాతుని యాశ్రమభూమిఁ
జేరిననాటచుండియు నెట్టికష్టములును లేక స్థుభముగ నున్నవా
రము. తమ్ములారా!

మ॥ కచ. దీక్షులదె చోచుచుండెనెనుటన్ • గంభీరకంఠిన

ధ్వనితా కర్ణనకంపితాఫలహరి • దృచేభసంతాన స

ద్భనభల్లాకనికాయ సాశ్వమృగఖి • డ్ల వ్యాఘ్రియక్తంబు ఘో

రనితాంతాఖిలపక్షీనకుల రవా • త్రాంతంబు కాంతారమున్.

సకు—అన్నయ్యా! అరణ్యము మాత్రము మనలకు విషమటలేదు.

ఇందున్న దుష్ట మృగంబులు మనల నేమియు బాధింపవుగదా.

వీటి వలన మనకేమియు భయంబుండదుగదా.

అద్వ—తమ్ముడా! వీటివలన మనకావంతయు భయంబు కలుగదు.

ఏలయనిన;

సీ॥ నైరమితయులేక • వరసురంగములకు

బాలిచ్చుచుండెను • వ్యాఘ్రిచయము

భీతి యింతయులేక • నృగరాజుతోఁగూడి

నర్తింపుచుండెను • వారణములు

పరమ ముదంబున • బావురు పిల్లతో

భుజియింపు చుండెను • మూషకతేలి

సాభవంబులముందు • జంకక కేళిని

నలుపుచుండెను పక్షి • సముదయంబు

తే॥ గీ॥ మానిచందుగ్రి సత్తపో • మహిమచేత

సహ— కూర జంతువులయ్యు నె • వ్వారికెపుడు

హాని గూర్చకయుండు న • టంచుదోమ

నకు— అవును ! సందియంబేటికి • యనుజులార.

అమ్మహాత్ముని తఃపఃప్రభావంబున నివి కూరింజంతువులయ్యును నెవ్వరిజోలికిని రావు.

కుంతి—కుమారులారా ! ఈ శాలిషానాత్ముని యాశ్రమంబున నుండుట మనకు హస్తీరాపురియందున్న దానికంటె నెక్కువ సౌఖ్య దాయకంబుగనున్నది.

నకు—అది నైరుల గృహముగదా. అట్టిదో మనకు సౌఖ్యంబులెట్లుండును.

సహ—తల్లీ ! నీవుగూడ మా మూలంబున నెట్టి కష్టంబు లందుచుంటివి.

కుంతి—తండ్రిలారా ! సప్తద్వీపసమద్రీమద్రీతమహీచక్రింబు నేక చ్ఛత్రంబుగఁ బరిపాలింపఁదగిన బాహుబలపరాక్రమ వంతులును, ధర్మగుణోదారులును నైన మీరేయిదుమలుపడుచుండనే నా యోర్వలేనిదానను. ధర్మచరిత్రుండైన మీ జనకుండు గతింపగా నేనుగూడ నాయనమార్గమునుబట్టి పోవక మీకష్టంబు లన్నియుఁ జూచుటకు బ్రీతికియుంట్రిని.

హిడిం—అత్తా ! కుంతీమహాదేవీ ! గతించినదాని కిప్పుడు వగవశేల. ఈ కుమారులనుజూచి యాదుఃఖము సంతయు నీవు దిగమింగవలెను.

కుంతి—కోడలా ! హిడింబీ ! నేనట్లే తలంచి వీరలను జూచుకొనుచు జింతబాసి యెట్లో దినములు గడుపుదమని తలంచితిని. కాని విధిప్రేరణంబున దుష్ట దుర్యోధనునిమూలంబున మాకీయిక్కట్లు సంపాదించినవి. భగవంతుం డింకను నన్నికడగండ్ల బెట్ట నున్నాఁడో యెఱుంగరాదు.

హిడిం—అమ్మా ! ఎన్నికడగండ్ల గుడిచినను బావగారైన యీధర్మ
జుండు చామలను నిర్జించి నల్వరతమ్ములను గలిసి సుఖంబుగ
రాజ్యంబు బరిపాలించును.

ధర్మ—ఇది యెక్కడిమాట !

ఉ॥ ఇమ్మహి నేను బాములను ♦ నెన్నటికైన నను వీడగల్గి; మో.
దమ్మును నందగాఁదనరి ♦ తమ్ములు నల్వరు సన్నుగొల్వ మా
యమ్ముయు బంధువర్గము ; ధ రాధిపులుగ గడుమెచ్చు దండ్రీరా
జ్యమ్మును నేలఁగాఁగలనె ♦ హా ! యిక చేతికి నిట్టి కోరికల్.

భీము—(కోపముతో దుర్యోధను సుద్దేశించి) అరే ! కురుకులపాంసనా !

మ॥ అవసీనిర్జర పాదసేవకుఁడనై ♦ యశ్రాంత మన్యాయుడు
ర్వ్యవసాయాదులు జేరకుండఁవని ♦ బాలింపుచున్నాఁడు ధ
ర్మవిధి ధర్మజుఁడట్టివో ; తలచకే ♦ రాజ్యంబు నెల్లన్ గొనం
గ ; వనాళి మముఁజెరఁ బంపితివిగాఁ ♦ శప్తాత్మ ! దుర్యోధనా !.

ఓరీ ! నీచమతీ ! అంతటితో బోధిక మాయంతంబుగూడ జూ
డఁదలంచి వారణాసియం దొక్క లక్కభవనంబు పురోచనునిచే నిర్మిం
పజేసి యందు మమ్ము బ్రవేశపెట్టించి చాని కగ్ని బెట్టెనువా ! (ధర్మ
జూనిచూచి) ధర్మనందనా !

సీ॥ ఆటలాడుతఁని ♦ నీటియందున నన్నుఁ

దోయించి వెలసిన ♦ దుష్టగుఁడు

కోడాపరిశ్రాంతి ♦ గూడి నిద్రింప న

ర్పము గఱపించిన ♦ పాపహితుఁడు

నాచాపు గినఁగోరి ♦ నాడు విషాన్నంబు

భుజియింపఁజేసిన ♦ పుణ్యహీనుఁ

డందరఁ జంపింప ♦ నాత్మలోపల నెంచి

లక్కయిల్లాల్చిన ♦ మొక్కలీడు

తే॥ గీ॥ కురుకుల ధ్వంసమునకయి • కుతలమందు

దయయు సత్యంబులేకను • దసరువాడు

అట్టి ఛార్తరాష్ట్రాగ్రజ • నాత్మలోనఁ

దలచినంతనే పాపంబు • గలుగు మనకు.

సహ—అన్నయ్యా! భీమసేనా! నీవు నిజము వక్కాణించితివి!

భీము—(ధర్మజనిజూచి)

మ॥ అనుమానింపక నీకొనర్తు నొక ది • వ్యంబైన విజ్ఞాపనం

బును నామాటలనాలకింపు మిప్పుడే • పూర్ణ ప్రతాపంబునఁ

జని దుర్యోధను సంగరాంగణములో • జక్కాడి యొక్కమ్మడిక

నిను రాజ్యంబున నిల్పువాడ నవనిక • నిక్కంబుగా ధర్మజా.

శ్రుతియులకు రిణము ధర్మమైనపనియే గదా. వాడు చెప్పినట్లు జేయుటకు మనముఁజూతీనులేనివారమా. ఈడగండ్ల మనమేలకుడువ వలయును. నీ వ్రాజ్యుచ్చిన జాలును.

ధర్మ—తే॥ గీ॥ ఆహవంబున కిది సమ • యంబుగాదు

వారియొద్దను పెక్కండు • వీరులుండి

తిమ్మడా! కాలముమనకు • దప్పివచ్చె

దాళగావలె గొన్నాళ్ళు • తప్పకుండ.

భీము—అగ్రజా! కౌరవులపక్షంబున పెక్కండు వీరు లుండిరని నీవు

సందియం బందుచుంటివాయేమి! అట్టి సంతయంబు నీవందఁ

బనిలేదు. చతుర్దశభువనంబులును నొక్కపెట్టున నెత్తివచ్చినను

వెనుదీయక దుర్యోధనుని సనిలోన నోడరయులంబుగా దును

మాడి యీ ధరాతిలమునకు నిన్నభిషిక్తుజేసెదను.

ధర్మ—అగ్రజా! నీవంతటివాడవనుట కావంతయు సందియము లేదు.

కాని యియ్యది సమయముగాదు. ధర్మంబునకును గాలంబున

కును గట్టుబడి యుండవలెను.

భీము—అగ్రీవా ! నీవు కేవలము వెట్టివాడవు. నీయాజ్ఞ కదురాడ జాలను.

హిడింబి—(ఎదుటఁజూచి) అదిగో ! మనలనుఁధవ్యులం జేయఁ దలంచి వేదవ్యాసమునీంద్రుం డిట్లు వచ్చుచున్నాఁడు.

కుంతి—హిడింబీ ! నీవాశ్వంబులు విశ్వసనీయుంబులై నవి.

ధర్మ—తమ్ములారా ! అమ్మునిచంద్రునకు మనమెదురుగా బోవుదము.

[వ్యాసుఁడు పోవేళించును.]

వ్యాసుఁడు—(తనలో) ఆహా ! ధర్మపరాయణులైన పాండురాజతనూ జుల కెట్టి యిక్కట్లు సంపాదించినవీ. వీరి నోదార్చి తగు ధైర్యంబు జెప్పెదనాక.

(అందఱును వ్యాసునకు నమస్కరింపుచున్నారు.)

వ్యాసు—కల్యాణసిద్ధిరస్తు.

ధర్మ—మహర్షితలకా ! సాక్షాద్విష్ణుస్వపూవుండవును, వేదోద్ధారకుండవును, నిరంతరమును మాయభివృద్ధిఁగోరినవాడవును, నగు నీరాకచే మేమెంతయుఁ గృతార్థులమైతిమి.

కుంతి—మహాత్మా ! నీమనుషులు పడుచున్న కష్టంబులు జూచితివిగదా అంతటి మహా రాజగర్భమునబుట్టి యింతటియవస్థ పడవలసివచ్చెనుగదా. దాయలగు కౌరవులు నమస్తరాజ్యభోగంబుల ననుభవించుచుండ, వారితో నమానంబుగ నుండవలసినవారీకా ననంబున దిక్కులేనిపక్షులవలె చరింపవలసినగతి పట్టినది.

వ్యాసు—అమ్మాయీ ! కుంతీ ! భగవత్సంకల్పమున కెవ్వరును కర్తలుగారు. మిమ్ము రాజ్యంబునుండి వెడలనడపి యాకౌరవులం దఱునుబొందు సౌఖ్యంబులుమాత్రో మేమున్నవి.

తే॥ గీ॥ నిమ్మభూజంబునకునెంత • నీరునిడిన

• బ్రతుకుటరుదు బ్రతికినను • ఫలమలరుదు

యడవిలోరకు లేనట్టి • యఖిలతరులు

వృద్ధిజెందుటలేదే స • మృద్ధిగాను.

మీరేప్రదేశమునందుండినను శ్రీహరి మిమ్ముల నిరంతరంబు
ను గాపాడుచుండును. వత్సలారా!

చం॥ కొడుకువచించువాక్యములు • గూడవటంచునిరాకరింపకే
కడువడియాపదల్పారయ • గాదతీసుకొని ధృతరాష్ట్రుడంచునే
ర్పడవిని మీరలాపదల • పాల్పడకుండ హితోపదేశ మి
మియ్యెడనెనరించి పోదలంచి • నే నరుదెంచితి సత్వరమ్ముగ.

ధర్మ—మహాత్మా! నీకు మాయందున్న ప్రేమ వర్ణనాతీతముగదా.

వ్యాసు—కుమారులారా! మీరు నావాక్యంబులాలించి కొన్నిదినంబు
లు ప్రవృత్త వేషంబులనుండును. దానివలన మీకు లాభంబు
గలుగగలదు. ఈశాలిహాతుని యాశ్రమంబుననుండిన జల
జాకరంబున జలంబును మీరు ద్రావియుంటచే మీకాకలిదప్పు
లడంగినవిగదా. మదీయవరప్రభావంబున మీకు సమస్త వేదవి
ద్యయు నలవడును. ఇంక గొన్నిదినంబులీ శాలిహాతుని
యాశ్రమంబుననుండి యనంతర మేకచక్రపురంబున కరుగఁను.
అచ్చట మీరు బైత్రుకవృత్తిని జరింపుచు నారాకకై బ్రతీక్షిం
పుచుండును. మిమ్ములను నేను మరల సచ్చట జూచెదను.
(హిడింబినిజూచి) ఈహిడింబి పూర్వజన్మంబున గమలపాలిక
యను నామంబున దనరినది. ఇదియొక దివ్యవనిత. దీనిని వేరు
విధంబుగ భావింపవలదు. దీనియందు మహాభుజబలపరాక్రమ
సంపన్నుడగు కొడుకు భీమున నుదయించును. అతడు మీకనేక
కార్యంబులయందు బెక్కుసహాయంబు లొనరించును. ఇక
నే నరిగెద.

ధర్మ—పితామహా! నీవు నిరంతరంబును మాజ్ఞేయంబు నారయుచు
మమ్ము రక్షింపుచుండుము.

వ్యాసు—వత్సలారా! మీకెట్టియాపదలును జేరకుండుగాక. ఇంక
నే నరిగెదను. (నిష్క్రమించుచు)

ధర్మ—తమ్ములారా! విచారించు. వ్యాసమునీమ్రునివాక్యంబులు.
ఏకచక్రపురంబున మనలను జాగ్రహణవేషంబులనుండి బైఠ్యుక
వృత్తిని జరింపుమని యాజ్ఞయొసంగినాడు. అక్కటా! కాలమె
ట్లుమాడినది.

భీము—అన్నయ్యా! దీనికి విచారంపవలసిన యంసరమేమున్నది!

ధర్మ—నావిషయమై నేవలతగా విచారంపనుగాని,

తే॥ గీ॥ పృథ్వి నేలగాఁదగినట్టి • వీరు; నిమ్మ
బేడవిపునమాడ్కిని • బిచ్చమెత్తు.
మంచు నేరీతినీకు వ • చించుపాడ
నక్కటా! యెట్టిగతివచ్చె • ననుజ! మనకు.

భీము—నావిషయమై నీవు చింతసంతపలదు. మంచిదినంబులువచ్చు
వఱకును నోపికబట్టి యుండవలెను. కాలమెప్పుడును సుకటీలున
నుండదుగదా.

ధర్మ—(అర్జునునిజూచి)

తే॥ గీ॥ దోణునాజ్ఞనుబూని యా • ద్రుపదస్మృతుని
రథమునకుఁగట్టితెచ్చి వి • రాదలీల
నశ్రువిద్యావిశారదుం • డనుచుఁ బేరు
గాంచి విమలయశంబును • గాంచినావు.

అట్టినిన్ను జాగ్రహణనివేషంబునుబూని బైఠ్యుకవృత్తినిఁ జరి
యింపుచుని యెట్లుజెప్పుదునాయని నందియచుగలుగుచున్నది.

అష్ట—అన్నయ్యా,

తే॥ నీ॥ “ఓడలేబండ్లగురు బండు • లోడలగురు”

కాలమొకకీటివెవ్వరు • గడువగలరు

చింతయేటికినీకును • స్వాంతమందు

మహితగుణతేడ ధర్మద • త్కౌతలేంద్రీ.

సురమునిగణపూజతుండగు వ్యాసుడుజెప్పిన తెఱంగున మనము బ్రవర్తింపవలయును. నన్నుంగూర్చి విచారించవలదు.

ధర్మ—(నకులసహాదేవులనుజూచి)

తే॥ నీ॥ మాదిక్కిలోక్కమై మినుగాంచి • సురణమందె

సజ్జనులభారీ మీగురు • నలరుచుండి

యక్కటా సుకుమారులై • నట్టిమిమ్ము

దేవబిక్షకుబామ్మంచు • దెలువగలనె.

భగవంతుండు మన కెట్టికష్టంబులజేయుచున్నాడు.

నకు—అగ్గిజా! విధిమాజ్ఞ మెల్లంఘించుటకు మనతరమా. ఏదియెట్లు జరుగుటకు విధాతగానైనాడో యట్లే తప్పక జరుగుచుండును.

నీవు దీనికై యోచింపవలదు.

సహ—అన్నయ్యా, మనకుఁ గాలాతీతమగుచున్నది. శాలిహాసముని చంద్రుండును నరుడెంచు వేళయైనది.

ధర్మ—అట్లయిన నాతనిని దర్శించి యతండ్డెప్పు డేకచక్రపురంబున కరుగుమనిచెప్పిన నరుగుదమా. రండు.

(నిష్క్రమించుచున్నారు.)

ఇది ద్వితీయాంకము.

సంపూర్ణము.

—❦—

శ్రీ

ద్రౌపదీపరిణయము.

తృతీయాంకము.

[రంగము:—ఏకచక్రపురము:—ప్రవేశము జాబాలియును ధానుగుండును, భార్యతియనుభార్యయు, నామతియను పుత్రికయు, సునందుడను పుత్రుడును, బ్రవేశింపుచున్నారు.]

జాబాలి—(గనలో విచారపడుచు) అక్కటా! భగవంతు! మాయంతముచూడదలంచితివా! ఆబతుకాహారంబుగాబోవుటకు నేను మాయంటి వంతునచ్చినది—అక్కటా! ఇప్పుడు నేనేమి సేయుదును. ఎప్పురిని నారాక్షసుల కాహారంబుగాఁ బంపుదును. అగ్నినాక్షిగ జెడ్లియాడిన యీ కాంతను బంపుదునా. నామరణాలేమున నాకిన్ని సేళ్ళచుక్కలను బోయుచు వంశవృద్ధికి గారణుడగునని తలంచి నాయాసలక్ష్మయు నెవనిపై నిలిపితి నో యట్టిశుమారుని బంపుదునా? చక్క నగుని విష హమాడి మావంశంబునకు నుక్కిరి దెచ్చునని నమ్ముమున్న నుగుణచరిత్రయగు కుమారినంపుదునా. లేక నేనేయునుగుదునా! అయ్యో! నిరింతరమును నన్నే దై నముగాభావించుచు, నెక్క తృటికాల మయినను నన్నెడబాయక, సాధ్యలోకంబున విమలకీర్తిగడించిన భార్యనుబంపుటకు నాచిత్తంబెట్లునమ్మతించుచు. నిడగర్భసంభవయగు పుత్రిక నర్పించుటకు జేతులెట్లాడును. కన్నకుమారుని నర్పించునెతలంచినచో నయ్యది వంశవిచ్ఛేదనంబునకు

మూలంబగుగదా పోనిమ్ము. నేనే యరుగుదలమనితలంచినచో
నాత్మహత్యాదోషంబునకు బాల్పడినవాడనగుదును. ఆయ్యో!
ఏమిసేయుటకును దోచకున్నది. మమ్మివిపదాభిరుండి యెవ్వ
రు తరింపజేయఁగలకు. ఎవ్వరినివేడుకొందును. ఇట్టిసమయం
బున మాకెవ్వరడ్డపడుదును. (భగవంతుని నుద్దేశించి) హ
దైవమా !

విచారవల్లరి.

సురగణచుళుమా • శోకమువిచుమా

సరగునమచునీ • సత్కృపగనుమా

సురరిపువలనకా • సాక్ష్యగనిపుడే

యరుగఁగవలెమా • యార్చినివినవా.

అయ్యో! దైవమా! ఎట్లో వైదీకవృత్తి చేర గాలంబుగడుపుచు
నీకుమారుని, గుమారికను జూచుకొనుచు నానందమందుచు దినములు
వెళ్ళుచునుండగా మాకిట్టియాపదఁబూర్చుట నీకు ధర్మమా! నిరంతర
ము నీపదారవిందసేవదప్ప యన్య మెఱుంగనివాడనుగదా. దేవా! కూట
సాక్ష్యంబులేమైన నొసంగి యెవ్వరికొంపయైనను చూపియుంటినా ! ద్రా
వ్యంబునకాశించి యెవ్వరిగొంతుకనైన రహస్యంబుగ గోపియుంటినా!
చంచలచిత్తుండనై పరునికాంతను గూడితివా ! సిరితోదులఁదూగు
చుంటినని గర్వాంధకారంబున మునిగి నీపాదసేవమఱచియుంటినా!
ఇట్టికార్యంబుల నెన్నఁడును జేసియెఱుంగని నన్నిట్టిసంకటంబుల బాలు
శేయనేల!

పార్వ—నాథా! ఏలమీరిట్లుచింతించెదరు. చింతించినందువలనఁబ్రయో
జనంబేమియున్నది.

తే॥ గీ॥ భూరివిపదాభిలోపల • మునిగినాము

ధానిఁదరియింపమనకును • దరముగాదు

చింతనేటికిజేర్తురు • చిత్తమందు

ససురవాతకు నన్బంపు • డమలచరిత.

అదైత్యునకు నే నాహారంబయ్యెద. మీగు చింతింపవలదు. నాయందు బడయవలసిన సంతతి నిదివఱకే బడసియుండిరి. వంశంబు వృద్ధిసేయఁదగిన సంద నుండొకడున్నాఁడు. అదిగో పుత్రికయున్నది.

చం॥ ఘనుఁడగు వానినొక్కనిని • గన్నకుఁ బెండిలిజేసి; మీఱునుఁ.

వనజదళాయతాత్ముసుర • వందితు శ్రీరమణిమనోహరఁ

మనమునభక్తిమీఱగను • మానకగొల్చుచు నెట్టులెట్టులో

దినములు వెళ్ళదీయుఁడుమ • దిఁ ననుమఱ్ఱుఁడు పుత్రికజూచుచున్.

ఇంక జాగుజేయక ససురునికడ కరుగుటకు నాకానతిండు.

జాబా—(దుఃఖముతో) హా! సతీమణి! ఎంతదారుణపు వాక్యంబుల బలికితివి. నవ్వులాటకునైనను నెవ్వరిని నెవ్వనాడని సుచరిత్రపు. పరిహాసమునకైనను నసత్యంబు బలుకనిదానపు. కలయం దైనను నాసేవ విడనాడి యెఱుంగనిదానపు. అక్కటా! మంత్రయుక్తంబుగ నగ్నిహోతునిముందు నర్ఘాంగిజేకొనిన నిన్ను నేనెట్లు బాయగలను. సాధ్వీమణి! నిన్నాయసురుని వాతకుబాల్పమమని చెప్పటకు నాకు నోరెట్లాడును ఆయసురుని కాహారంబుగా నే నరిగెదను. పుత్రిగి పుత్రికను జూచుకొనుచు గాలంబు వెళ్ళదీయుము.

పార్వీ—ప్రాణేశ్వరా! మీ రనుగవలదు. జీవనంబులు బరిత్యజించియైనను భార్య, భర్తకు హితంబునేయుట పరిమధర్మమై యున్నది. మఱియును,

తే॥ గీ॥ కాంతుకంటెను మున్ను న్వ • ర్గంబుజేరు

చాన లోకంబునందు య • శంబునందు

భర్తృహీనయై జగముడు • బ్రతుకుకాంత
సాధ్యయయ్యూ జూడబడు న • సహ్యామగను.

తే॥ గీ॥ జాతి పడినోయినట్టి మాం • సంబుకొఱకు
పక్షు లాసించువిధమున • భర్తృహీన
యైన యువిదకొఱకు హీను • లానజెందు
చుండు రిదిపాప మనకను • జెందమందు.

ఇంతియేగాక సతి గతియించెనేని పురుషునకు బునర్దారాసంగ్రహము శాస్త్రసమ్మతమై యున్నది. అంతియేగాని కాంతకు బతి విముక్తుం డయ్యేనేని యన్యపురుష సంగ్రహమున కధికారములేదు. మీరు లేకున్న యీజగంబున నేనొక్క తృప్తికాలంబయినను జీవించజాలను.

చారు—తల్లిదండ్రులారా! ఏల యీతి మీర శోకంబునందుదురు.

నన్ను మీ రెంతకాలము బెంచినను నేను మీదానను గాను. నేనొరుల ధనంబునై యుంటిని. అట్టియెడల నొరుల కిచ్చుట కన్న మీ వాణిసంరక్షణార్థమై నన్నయసురున కాహారంబు గాఁ బంపుడు. గొంజీయెనరించు తిలాదిదానవిధాలు వర్గోకంబునన్ను పుత్రికిను జెందును ; గాని పుత్రి యొనరించు విధులుమాత్రము తల్లిదండ్రులను జెందవు. అయ్యవి దానిపురుషునే జెందును. మీకు నాయందుగలుగు దాహిత్రీలాభంబుకింటె మీ రిరువురను బ్రతికియుంటిరేని యనేక పుత్రీపౌత్రీలాభంబు నందగలను. దానంజెసి కులము నిలచును. ఇంక సందియంబందక నన్ను బంపుడు.

జాబా—కులమునకుఁ గీర్తిజెత్తువని తలంచి యాసతోనున్నవాడ. నిన్నెట్లు బంపుదును. బిడ్డా నీవేగివలదు. ననేయరిగెదను.

సువిం—తల్లిదండ్రులారా! మీరెవ్వ రరిగినను బ్రయోజనములేదు.
ఆ దుష్టరక్కనునివీచ మడంపదగిన మహిమ మీయొద్ద లేదు.
నేనరిగి వానిని యీకోలచేగూల్చి వచ్చెదను. నన్ను బంపుడు.
జాబా—కుమారా! నీవారక్కనుని గూల్చడగినంతటి పరాక్రమవల
తుండవా! (భార్యనుజూచి) రమణీమణి! ఎందు కీయాలస్యము.
ఆలస్యమయ్యెనేని యారక్కనుండు పురిలోని కరుడెంచును.
కావున నే నరిగెదను.

పార్వ—అయ్యో! మీ రరుగవలదు.

తే॥ శ్రీ॥ పురుషు లుండకయున్నచో • బాలతియెట్లు
లుద్ధరించును సంపార • ముర్వీయందు
ననుర కాహర మగుటకే • వరుగుదాన
గాఁచుచుండును వీరిని • ఘనతరముగ. (పోబోవును.)

జాబా—కాంతా నీ వేగవలదు.

చారు—అమ్మా! నీవు వలదు. నే నరిగెదను.

సునం—మీరెవ్వరునువద్దు. నేనే యరిగెదను.

పార్వ—నాథా! బిడ్డలను జూచుకొనుచుండును. నే నరిగెదను.

జాబా—(భార్యను బట్టుకొని)

జ గ న్మో హి ని.

చాలుఁజాలునింక • జాలమేలనే సఖి జాలమేలనే
బేలలీలనిట్లు • భీతియెందుకే చెలీ భీతియెందుకే
మూలదై వమిట్టి • పాట్లు దెచ్చెనే సతీ పాట్లుదెచ్చెనే
యేలచింత నేన • యేగివచ్చెదన్ ప్రియా యేగివచ్చెదన్

[అంత కుంతి ప్రవేశించుచున్నది.]

కుంతి—(తనలో) ఎందుకోగాని పాపమియింటిలోని భూసురుండు తన
భార్యబిడ్డలతోగూడ మిగుల దుఃఖంపుచున్నాడు. ఇందులకు

గారణంబేమైయుండునోగదా. సరే. వీరివడిగి తెలిసికొని చేత
నైనచో, దగునహాయ మాచరించెదను. “పరోపకారార్థం మి
దంశరీర” మనీ పెద్దలు చెప్పియుండిరిగదా ! (బ్రాహ్మణుని
సమీపించి) బ్రాహ్మణోత్తమా ! మీరీరీతి చింతించుటకు గార్హ
ణంబేమియో నే నెఱుంగవచ్చునా !

జాబా—అయ్యో! తల్లీ! వినినను వినకపోయినను యేమిప్రయోజనము
న్నది. నేటితో మాకు గాలముదీతినది. (వగచుచున్నాడు.)

కుంతి—భూసురవర్యా! గింతింపవలదు. మీ యాపదయెట్టిదో తెలి
యజేసితిరేని దానికిండగిన ప్రతీకార మాలోచించవచ్చును. త్వ
రితముగఁ జెప్పుడు.

జాబా—అమ్మా! ఏమనిజెప్పుదును. ఈపురంబునకు నాలుగుకోసుల
దూరంబున యమునానదీగర్వహరంబున బకుండను దానివుండొ
క్కడునివాసముజేయుచున్నాడు. ఆకూర్రాత్ముండుదర్పించి పురి
లోనికి విచ్చలవిడిగాఁ బ్రవేశించి యిచ్చవచ్చినయట్లు యీపుర
వాసులను జంపుచుండ, సాధుగుణులైన భూసురులు జపహో
మదానవిధులంజేసి, యారక్కసునితో నిట్లునుదినంబును పురంబు,
నకరుడెంచి జనహింసనేయుట పలదనియు, నింకనుండి ప్రతిది
నంబును నిలువరున నొక్కమానిసిని రెండెనుబోతులంబూనిన శ
కటంబున నపరిమితభక్ష్యపిశితమిశ్రాన్నంబును బంపబడుచుం
డుననియు వానితో నొడంబడిక జేసికొనిరి. ఆయొడంబడిక
ననుసరించి ప్రతిదినంబును నట్లు జరుగుచున్నది. తల్లీ! నేడు
వానికాహారంబుగాబోవుట మాయింటివంతై యున్నది. పెద్ద
కాలంబునకు నాకుజన్మించిన యీకుమారుని బంపజాలను. కు
లమునకు గీర్తిఁదెచ్చునని తలంపుచున్న యీకుమారిని బం
పజాల. మంత్రీయశక్తంబుగ నగ్నిహోతునిముం దర్థంగ

స్వీకరించిన యిక్కంత ననుజాల, అంతులకై నేనే పోయెదను !

కుంతి—ఓ ! ధరామరా ! నీవింక నాసంగతింగూర్చి చింతింపవలదు. నీకు బెద్దకాలంబునకుజనించిన యీ కోమరుం డొక్కడేమున్నవాడు. ఆతనిం బంపవలదు. నాకేవురుతనయులున్నాడు. కావున నారక్కనునకు భవదర్థంబు మెక్కరుండు బలిగొనుపోవు. ఇందులకై మీరు సందియంబందవలదు.

బాబా—తల్లీ! ఎంతమాటజెప్పితివి !

తే॥ గీ॥ అతిథియైవచ్చినట్టి ధరామరుని
సమరక హారముగను జేయంగనెతు
విప్రమరణంబుదలపోయి బృధ్వియందు
బెద్దపాతకంబగుచును వెలయుగాదె.

అతిథి, నభ్యాగతుని, భయస్థుని, శరణాగతుని జంపుటకు సమ్మతించుదురాత్ము డిహపరంబులకు దూరంబగును. ఆత్మహత్యగూడ మహాపాతకంబని యాస్థులు నుడువుదుగుగాని యియ్యది యొరులచే జేయింపబడుచుండెనుగాన నన్నాపాపంబుటదు. ఎవరిమూలమున నే నిట్టి ఘోరకార్యముచేయుట కొడంబడితినో వారినే యంటును. కావున బ్రాహ్మణవధకు నే సంగీకరింపజాల.

కుంతి—ఓయీ! నెట్టిబ్రాహ్మణుడా! నేనుమాత్రము బ్రాహ్మణ వధకు సమ్మతించునని దలంచితివా ! ఈసంగతి నాకుమాత్రము దెలియదా. నాకుమారుని వధించుటకా దానవునకు శక్యంబుగాదు. మర్మార్గండుగు నారక్కనుని రణంబున నాసుతుండు తప్పక యొర్పునని యెఱింగినదాననగుటచేతనే యట్టికార్యము నేయబ్రానితిని, అంతియేగాని నూర్వరునుతులున్నవారె నెవ్వ

నందొకరివధకు సమ్మతించువారెవ్వరుందురు. నాద్వితీయతన
యునిచే నింతకుమున్నే పెక్కండ్రురక్కసులు మడిసిరి. ఈతఁ
డొక మంత్రీసిద్ధుఁడు.

[అంత భీముండు ప'వేశించును]

భీము—(కుంతిని జూచి) తల్లీ! వీరి విచారంబునకు గారణంబరసితివా :

కుంతి—వత్సా! కనుగొంటిని. ఇచ్చటి కనతిదూరంబుననున్న బకా
సురుండను దానవున కిలువకున 'ననుసరించి యాబ్రా'హ్మణుం
డహారంబుగా బోవలయునట. అందుకై వీరు శోకింపుచున్నా
రు. కావున నీవు రెండెనుబోతులంబూనిన శకటంబుపై నాహా
రంబుజెట్టుకొని యా యసురునికడ కరిగి వానినిజంపి వీరిని గా
పాడవలయును.

భీము—అమ్మా! ఇంతియేగదా. తప్పక నీయాజ్ఞ ననుసరించెద. (బ్రా
హ్మణుజూచి)

మ॥ ఘనసాధ్వీమణియైన నాజనని యా • జ్ఞా బూనితిగా నాకునై
యనుమానింపకు మింకనీదుమదిలో • నాదైత్యుమన్నట్టి తా
వునకుఁ బోయెదనేనె శీఘ్రగతి సం • పూర్ణప్రతాపంబుతో
దనుజుఁ గూల్చెద నేకచక్రపురి మో • దంబంది శ్లాఘింపఁగఁ.

ఓధరామరోతమా! నాభుజపరాక్రమమునుగూర్చి నీకొక్కింత
యు దెలియుదు. ఆతండ్రిగాక చదుర్దశభువనంబులును నొక్కపెట్టున
నత్తివచ్చినను నినుమంతయు భీతిల్లునాడచుగాను. మీరిరిగి యాబకు
నకు గావలసిన యాహారాదికంబులు సిద్ధమునీయుడు.

(బ్రా'హ్మణుఁడు భార్యపుణ్యాలతో నిష్క్రమించును.)

[ధర్మజుఁడు ప'వేశించును.]

ధర్మ—(కుంతినిజూచి) అమ్మా! మధూకరాన్నము దెచ్చితిమి.

కుంతి—తక్కినతమ్ములు మువ్వరును నేరి!

ధర్మ—అచ్చట గూర్చుండియున్నవారు. (భీమునింజూచి) అమ్మా మనభీముని వదనంబు నేడది యొకతీటున మున్న దేమికారణము.

కుంతి—బ్రాహ్మణస్త్రి సంతకణార్థమే నేడు బకాసురుని సహరింపదలంచివాడు.

ధర్మ—వాయునందనా! మఱల నేదియో సాహసకార్యము బూనితివా!

కుంతి—వత్సా! ధన్యతనూభవా! ఈయింటిభూసురుని శోకంబు గనులార నూడజాలక నీభీముని నిట్టి యుద్ధోగంబున నేనే బ్రవేశపెట్టితిని.

ధర్మ—అమ్మా! నీవు ముందువెనుక లాలోచించకుండ నెట్టి కార్యము నీశనిచే జేయింపదలంచితివి? ఇది కేవలము సాహసమునుమా!

సీ॥ దుష్టగుణుండైన • దుర్యోధనుడు చూయ

లెన్నెన్నె యాయంధ. • వృపునీతోడ

బల్కి మనలను నా • వారణాసికీబంపి

యచ్చటనెవ్వరు దెలి • యంగ లేని

లక్కతోదివ్యమా • నొక్కయిల్లునుజేసి

మనలనందుంచి బ • ల్మాయచేత

దావాన్ని బెట్టించె • దానికి ; నప్పుడు

వాయజుడు మనల • బ్రతుకజేయ

తే॥ గీ॥ నంటుకొన్నట్టి యాలక్క • యింటినుండి

సరగదప్పించి మించెను; • శౌర్యమెసగ

ఘోరవనమందున హిడింబు • గూల్చిమనకు

నధికసంతోషమునుగూర్చె • నట్టిభీము

విడువనెంచుటభావ్యమే • వెట్టివగుచు,

కుంతి—కుమారా! కొడుకునువిడుచుట కంతవెట్టిదాననుగాను. ఈతని శక్తి నే నెరుంగనిదిగాదు. ఈతండు నజ్జికాయుండు. వజ్జిధ గండ్తన విబుధేంద్రునిగూడ నెదురింపఁదగినబలశాలి. ఈతని గన్న పదియనదివసంబున నాయొసిమండిజాతి పర్యతంబుపై బడగా నీతనిశరీరముదాకి యాశీలలన్నియు నుగ్గఱునవి. బ్రాహ్మణులకు నిరంతరమును మఱము బ్రీయమునేయుచుండవలయును. మీరట్లు గావించితినేని వాఁనిప్రసాదంబున నీవును నీసోదగులును నిరంతరసౌఖ్య శ్రీలనందుదురు.

ధర్మ—అమ్మా నీబ్రాహ్మణభక్తి సంతసించితిని. బలశాలియగు తమ్మునికెందును నే కొఱతయుగలుగక విజయంబే లభించుగాక !

భీము—అన్నయ్యా! భవదమోఘాశీర్వచనంబు ఫలించుగాక! (ఎనుట జూచి) అదిగో విప్రుండునుదెంచుచున్నాడు.

జాబాలి—(ప్రవేశించి) ఓ వీరపురుషా! నీయనుమతిని నన్నియు సిద్ధముజేసితిని.

భీము—(కుంతినిజూచి) అమ్మా !

శా॥ ఉల్లాసంబున పీఠమెచ్చుగను న • య్య గ్రాహవక్త్రీడలో
ముల్లోకంబుల నేచుపాతకుని వే • బోకార్చి యేతెంచెడ
దల్లి యన్నముపిండివంటకము మో • దుబాష్ట్ర బెట్టింపుమీ
యల్ల బియ్యెడ నాబకాసురవధో • ద్యోగంబునక మించెడు.

జాబాలి—(భీమునిజూచి) బలశాలీ! బ్రాహ్మణోత్తమా ! ఇంతమాత్రీమనకు నీవు మీతల్లివడుగవలయునా. మాప్రాణంబుల సంతోషించి వంశంబు నిలబెట్టదలంచి, ఘోరకార్యము భుజస్కంధమునందు వహించియున్న నీకు గడువునిండ నన్నముబెట్ట నేను సమర్థుండనుగానా! ప్రాణదాతా ! రమ్ము. ముందునీకేమికావ

లయునో యట్టి దేకొఱంతయు లేకుండ గడుపునిండ భుజింపుము. (భీమునిచేయుబట్టుకొని తీసికొనిపోవుచున్నాడు.)

ధర్మ—అమ్మా మేముదెచ్చిన మధూకరాన్నము మాకు బంచిపెట్టెదవుగాక! రమ్ము.

కుంతి—నుంచిది.

(నిష్క్రమించుచున్నాడు.)

రంగము—బకాసురునిగవ్వరము.

బకాసురుడు—(కోపమాతో బ్రేవేళించి) బౌర్రారా! ఏమీ! ఈయేకచక్రపురవాసుల యవిధేయత. ప్రతిదినంబును నిలువరుస నెకమాసినిని రెండెనుభోతులనుబూనిన శకటంబున దానికిదగిన యాహారమును బంపుదుమని చెప్పటచే జాలిదలంచి యిందులకొప్పకొంటిని. అనుదినంబును వారిది పంపునప్పు డొక్కంత యాలస్యమైనను నాగ్రహింపక యెట్లో తాళుచుంటిని. నేడేమియోగాని నా కాహారంబుబంపుటయందు మిగుల జాగుచేసినారు. అహ! అకలిబాధ యదుదహించివేయుచున్నది. (కోపమున) ఓ! యేకచక్రపురనివాసులారా! మీరు నన్ను మఱచిపోయిరికాబోలు. దుర్మతులారా! మీరు మఱచిపోయినను యీ బకుండుమాత్రము మిమ్ములను మఱచువాడుకాడని తలంపుడు. మీపురంబెల్ల నిమేషకాలంబులో భస్మముగావించెద.

[అంత భీముడు శకటంబుతో బ్రేవేళించును.]

భీమ—(తనలో) ఇప్పటి కిక్కడ జేరుకొంటిని. అనుదినమును నీ రిక్కనున కాహారము వచ్చు వేళకంటె నేను మిగుల యాలస్యమై యండటచేరి వాడు చిందలదొక్కుచునేయుండును. (ఎదుట జూచి) అడగో! అక్షీణరూక్షేతీణవీక్షణంబుల దైలోక్యం

బులును భస్మము గావించునట్లు, తన కాహారమువచ్చు వేళ
మిగిలినదని యామృక్కడి రక్కసుండుదురాగ్రహంబున కేకలు
జెట్టుచున్నాడు. కావిమ్ము. వీని యంతంబొందించు కాలము
సమీపించు చున్నది. (నలుదెసలం గలయజ్ఞాది) శిల్ప
మాంస చర్మశోణిత దుర్గంధ పంకమైన వీని గహ్వరంబును నేను
సమీపించుటకన్న నే నిచ్చటనే యీ శకటంబుయొద్ద నుండెద
ను. వీడే నన్ను జూచి రాగలడు.

చం॥ మదిని సుమంతయేని యనుఁ మానము బూనక దల్లియాజ్ఞ; దు
ర్మదుడగు వీనిదాకి నమఁ రంజున ద్రుళిదగిండ్లిపుచ్చి న
మ్ముదమునెనంగెడక విమల భూసురుడంతయు నన్న మెచ్చ; న
మ్ముదులను నేకచక్రపురఁ మాన్యులు చింతల బాసియుండక.

(ఇంచుక యూరకుండి) భగవంతా! వాసుదేవా! ఆనాడు కా
రపు లగ్ని జెట్టించిన లక్కయింటనుండి నీ కరుణచేతనే జననీ సోదరులను
దప్పించి యడవి చేర్చితిని. నీ యమూల్య కారణ్యముచేతనే జననీసో
దరులు నిద్రింపుచుండగా నట్టహాసంబున వచ్చుచున్న హిడింబాసురుని
దునుమాడ గల్గితిని. దేవా! చేనిప్పడొక నిర్భరమైన కార్యంబును
బూనినాను. తల్లి యాజ్ఞ ననుసరించి బ్రాహ్మణప్రాణ సంరక్షణార్థమై
లోకకంటకుండైన యీ బకాసురుని వధింపనుంటిని గావున నాయందు
గృహంతరంగుండవై యిక్కార్యంబు గొనసాగునట్లుజేసి, నీమేనత్త
కుమారులకు గీర్తిదెమ్ము.

బకా—(ఎదుటఁ జూచి) అడుగో! యెవ్వడో మానిసి యాహారసమే
తముగా శకటంబును దెచ్చినాడు. (ప్రకాశముగా) ఓరీ!
మనుష్యాధమా! నేడింత యాలస్యము చేసితివేమి! మీరీ రీతి
గావించినచో నేకచక్రపురవాసుల నందఱిని నెక్క దినముననే

యాహారముగా గొందుననుమాట మఱచితివా యేమి! అయినను నా కాహారంబగుటకు వచ్చిన నీపై నాగ్రహించిన నేమి పోయోజనంబున్నది. రమ్మ. నా కాకలియగుచున్నది.

భీము—(తనలో) ఈ కృత్యాదుం డాకలిబాధచే నేమేమో చేసెలుచున్నాఁడు. వీనికి గాలమాసన్నమైనది. వీని వాక్యంబులు నేను విననట్లు నటించెదనుగాక ! వాడిక్కడ కరుదెంచులోపల యిందున్న పదార్థంబులు నేను భుజియింపుచుండెదను. (శకటంబుపై నున్న భక్ష్యంబుల దినుచుండును.)

బకా—(భీమునిజూచి) అరే మూర్ఖా! సత్వరఘ్నుగా రమ్మని పిలుచుచుండ నా వాక్యములు వినిపించుకొనవేల. (పరికించి) మాట వినిపించుకొనకుండుటయేగాక నాకై తెచ్చిన యాహారంబు నీవు భుజింపుచుంటివా ! అవురా! ఏమి నీ ధైర్యము. ఇదిగో వచ్చుచున్నాను.

భీము—రమ్మ. రమ్మ. నిన్ను నా భుజమలనందున సీతీకించి తృప్తిలోఁ జంపెది.

బకా—(భీముని సమీపించి) ఏమిదీ ! మిగుల నాశ్చర్యముగా నున్నది! తీలోక భయంకరుండనగు నన్నుజూచి వీహృత్కింతయైనను జలింపకయున్నాఁడు. కానిమ్ము. వీనిమద మడగించెదను. అరే! దురాత్మా! అరే మర్త్యాధమా ! ఏమిరా నీ కండకావరము. మని వ్యమంశధతుండ నైన నాకు భీతిల్లి యనుదినంబును నేకచక్రపురవాసులు నా కాహారంబు బంపుచుండురు. నీవు నేడు నాకాహారము మిగుల నాలస్యముగా దెచ్చుటయేగాక, నాకు వెఱవకుండ నయ్యది నీసే తినుచుంటివా. (అని తన్నును.)

భీము—(తన్నును లక్ష్యమునీయక) ఇదిగో! యీ యాహారములో
తక్కిన భాగముగూడ భుజించి వచ్చుచున్నాను. తొందరపడ
వలదు.

బకా—(తనలో) ఏమిదీ! నా వాక్యంబుల కెవ్వడును నీరీతిని బ్రతిక్య
త్తరం బిచ్చినవాడు లేడు. వీ డెవడో యిండుక చేవగల్గిన
మానిసివలె దోచుచున్నాడు. అది యెట్టిదో యిండుక గను
గొనవలయును. (సృకాశముగా) ఓరీ! మనుష్యాధమా! ఏ
మిరా పేలుచుంటివి?

భీము—ఓరీ! డైత్యాధమా!

ఉ॥ చాల్కునుజాలు మూయుమిక • జక్కగ నీదగు నోరు నిప్పు; వా
చాలతనేల జూపెదవు • బాహుబలంబును జూపనెంచుమీ
కాలునిలీల వచ్చితిని • గ్రీన్నననిన్ను వధింపనెంచి యె
బాలిక! యేకచక్రీపుర • వాసులు సంతతము సుఖంపగన్.

బకా—(భీమునిజూచి)

ఉ॥ ఎవ్వడవోరి నీవిటుల • హీనపరాక్రమమున్నరీతినిగా
జివ్వకుఁగాలు ద్రోవ్వెదవు • ఛీ! యటు నిల్వము; దేవబృందమే
యెవ్వధి యీ బకాసురుని • నిబ్బువిలోపల గూల్తుమంచు వా
రవ్వధి వేడికొందురు భ • యంబుల జెందుచు మానసంబులన్.'

స్వర్గమర్త్య పాతాళ లోకంబులయందు నన్నెదిరించి నిల్పు
వీరుండు లేడు. అట్టి యెడల స్వాంతంబున భయమింతయైనను లేక నా
యెదుట నిల్చి యారీతిని బలుకుచుంటివి! ఎట్లులైనను వీని కాహారం
బగుటకు నేతెంచితినిగదాయని తలంచి, కొన్ని పౌరుషవాక్యంబులాడిన
పిదపనే చచ్చుటకు దలంచి యట్లు కారులు పేలుచుంటివి కాబోలు.

భీము—ఓరీ! క్రవ్యాదా! నీ ప్రగల్భవాక్యంబుల కిచ్చట నెవ్వరును
భయమందువారు లేరు!

తే॥ గీ॥ బలము గలదంచు నెంచి గ • ర్వమును బూని

యేకచక్ర పురంబున • నెల్ల జనుల.

హింసజేయుచు నుంటివి • హీనచరిత

దాని నడగింపవచ్చితి • దధ్యముగను.

ఓరీ! దురాత్మా! ధరాపాలుండు సామంతరాజులయొద్దను, బ్రజలయొద్దను గప్పము కైకొనుచుండు విధంబున నీవు పాపముని భావింపక నేకచక్రపురంబునంగల ప్రజలయొద్ద నిలువదున బ్రతి దినంబును నొక మానిసి చొప్పున నాఘాంబును గ్రహింపుచు కండబట్టియుంటివి. అదియెల్ల నీచే నేను గ్రహింపచెదను.

బకా—ఏమిరా! నీ కండకావరము.

క॥ నరుడవు నీవు దలంపఁగ

సరభోజనుడ నగుదేవు • నాకుచు నీకుఁ

సరియగుచే పోరాడగ

దురితాత్మా! పొమ్ము పొమ్ము • దూరమ్మునకుఁ.

భీము—ఓరీ! నీ బీరంబులనింకఁ జాలింపుము. కాలము సమీపించిన జ్వరభాధితుండు సంధియెత్తి యిరీతి నే బ్రేలుచుండును. దుర్మతి నాశాటిబడిన నీవెందువోగలవు. నేడు నిన్నెట్లయిన వధించి యేకచక్రపురవాసులు చిత్తంబుల సంతోషంబు నందుచు, దైత్యభయము లేకుండ నుఖించునట్లు గావించెద.

బకా—

శా॥ ఓహో! మృత్యువునీకు దారసిలిన • ట్లుండఁగ రిపుస్తంభ స

ద్బాహుసంపదగల్గు మాదృశులతోఁ • దారోలు జూడఁగకుఁ

సాహంకారత పక్షినాధుని సమ • శుంబందు నిర్భీతితో

నాహా! యల్పభణంబుద్రొప్పెడు మహా • వ్యాళంబు చందంబునఁ,

భీము—అరే! దైత్యాధమా! నీ భయంకరాకారంబును, నీ యార్భాటంబులును జూచి యిక్కడ భీతిల్లువా దెవ్వఁడును లేడు. నీవలెనే నన్నెదిరించి హింసించునురుడు గతించినాడు.

శా॥ ఉద్దండాదివి ఖండనక్షత మహా • ద్యుష్టప్రసిద్ధప్రభా
బద్ధాన్మద్భుజదండ మండితగదా • పాతా హర్తి నీశల
బ్రీద్ధల్ జేసెద భూతజాలము మర్ది • బాగంచు గీర్తింపనా
గ్రీద్ధల్ మెక్కగమాంసఖండచయము • ఖండించినై తుం వర్తి.
నీ నేకచక్రపుర జనులను బెట్టుచున్న కట్టంబులన్నియు నేటితో
యంతమైనవని తెలంపుము.

బకా—ఓరీ! తుచ్చుడా! ఈ మాటలతో నేమి ప్రయోజనమున్నది.
నీవే కాదు. చతుర్దశభువంబులును మెక్కపెట్టున నెత్తివచ్చి
నను నినుమంతయు భయంబందక వారి నందఱ జాట్టచుట్టి నా
వదన గవ్వరంబున బ్రవేశపెట్టెదను.

భీము— కవిరాజ విరాజితము.

శరములు హస్తమునందున బూనుచు • శౌర్యము జూపక యీ
కరణిని విక్రమ ముండెనటంచును • గాఱులు ప్రేరెదవే
సరగున నన్ను నెదిర్చి రణంబును • సాహసమేర్పడగా
దురితరతా! యెనరింపుము నీదగు • దోర్బలముగ గనెదనఁ.

బకా— కవిరాజ విరాజితము.

మదినిసుమంతయు భీతినిబూనక • మమ్మెదిరించెదవే
తిగదశులుగూడను నన్నెదురింపక • ధీరతిబాయగ; దు
ర్మదమున నీవీటు వచ్చితివా! సమ • రంబు నొనర్చుటకై
మదమునుదూల్చెద ప్రాణముబాపెద • మానవ! చూడురుదే.

భీము—న క్తంచరాధమా! అనవసర ప్రసంగములతో నేమి ప్రయో
జనమున్నది. ఇంచుక నిల్చి రణంబొనర్చుము. నీ బలంబును

నా బలంబును తెల్లమగును. రమ్ము.

(అని యిరువురును రణాంబునకు మొనఁగుచున్నారు.)

బకా—ఇదిగో! ఈ దెబ్బ గాచికొనుము.

భీము—(తప్పించుకొని) ఇదిగో పీదెబ్బ తప్పించుకొంటిని ఈ ముష్టి
ఘాతంబును జవిఁజూచును.

బకా—ఇదిగో తప్పించుకొంటిని. వలసెనేని బాణంబులు దెచ్చుకొ
ని నాతో గయ్యం బొందుము.

భీము—రాత్రి సాధమా! నిన్ను జంపుటకు నా కాయుధంబులు గానల
యునా! నా పిడికిటి పోటులే నిన్నుంతు భూదించగలవు.

కా॥ రత్నోనాధనుదేభకుంభదళన • పృజ్ఞా పృచండాశ్శతీ
దక్షాశ్యమ్భుని వికృముండ; విలస • ధర్మావసేపాల హ
ర్యక్షేంద్రీప్రియా సోదరుండ; ఘన భీ • మాఖ్యుండ, దుష్టాత్మ త
ద్యక్షంబాయన తీక్షణుప్రిహతి బ్ర • ద్దల్ జేతు వీక్షింపరా.
(అని దైత్యుని బట్టుకొని నేల బడవైచి)

ఉ॥ మించి ఎర్రాకృమించితివి • మేదినియందన భీతిలేక; హిం
సించితివెల్ల భూసురుల • శ్రేయమానొచక; నట్టి నిన్నిదే
దంచెద; బిండి పిండిగను • తప్పక నిప్పుడు సంతసంబు న
ర్పించెద నేకచక్రిపుర • వృద్ధినురౌఘము నన్ను మెచ్చగక.
(బతుని జంపుచున్నాడు.)

బకా—(కేకలిడుచు బాణములు విడుచును.)

భీము—(తనలో) ఇక్కడకి దైత్యుండు మడిసినాడు. వీని భయంకర
మైన కళేబరమును పురిజనులు నూపుటకై పురిలోని కీడ్చుకొని
పోయెదగాక. (అట్లు చేయుచున్నాడు.)

(తెర వాలును.)

[రంగము:—విష్ణుశర్మ—ప్ర'వేశము.]

విష్ణు—(తనలో) ఈ పురుషున జాబాలి గృహంబున దిగిన యా యే పురు భూసురులను జూచిన నాకది యొక తీరుగ ననుమానము దోచుచున్నది. ఒక్క పనితీయు నేపురు కుమారులును నా తని యింట బసచేసి యున్నారట. ఇది యిట్లుండ నందొక భూసురుండు యేకచక్ర పురవాసులని జరికాలమునుండి హింసింపుచున్న బకాసురుని గడతేర్చి ప్రజల రక్షించినాడట. ఒక వేళ వారిణాసియందు లాటాగృహపావకజ్వాలలనుండి భగవంతుని కరుణచే బాండవులు తమ జననియగు శుంతితో దప్పించుకొని వచ్చి యీ పురుషున నిట్లు బ్రచ్చన్న వేషంబులతో మెలంగుచుండుట లేదుగదా. (అలోచించి) అవును. అట్లెందుకు గాఢగూడదు. నిరంతర శ్రీ వాసుదేవ కరుణావర్ధిష్ఠులగు వారేయపాయంబునకును భాల్పడుదురని తలంపను. అదియును గాక తిరిలోక భీకరుండైన బకాసురుని జంపుటకు సామాన్య డెవ్వడోపును. అట్టి కార్యము భీముడే జేసియుండునని నాయభిప్రాయము. నేను వారితో మృషదపుత్రికా స్వయంవర మహూత్సవము జరుగునని మాటవరుసకు జెప్పితినిగాని, యవ్విషయంబునుగూర్చి నేను సవిస్తరముగఁ బ్రశంసించలేదు. వీరు నిజముగ బాండవు లగుదురా కారా యను సంశయము దీర్చుకొన్నచో నాకెంతయు నానందముగనుండి యుండునుగదా. నిశ్చయముగా వీరే పాండవులై యుండిరేని, వీరి వార్త నేను దుర్నద మహీపాలునకుం దెలిపితినేని, “లాటాగృహదావంబున బడి దగ్ధులైపోయిరి? ఆ యర్జున కిచ్చుటకై యీ ద్రావదిని యగ్ని గుండంబున గాంచితి. ఆతని కొసంగ నిర్దేశించిన యవ

తిని నింకొకరి కెట్లీయనేర్తు" నని మిగుల విచార మందుచున్న యా రాజచంద్రుడు. నా కెంతయో బహుమతి నిచ్చునుగదా. ఇంతకును నాయదృష్ట మెట్లున్నదో. అరుగో! ఎవ్వరో! ఇటు వచ్చుచున్నారు. (పరికించి) ఎవ్వరో యనుకొన్నాను. జాబాలి గృహంబున బసచేసిన యేపురి భూసురులలోనివాడే. కానిమ్మ. ఇక్కడ నెవ్వరును లేరు. వీరు సాంధ్రపు లగుదురా కాదా యను సంశయ మిప్పుడు దీర్చుకొందు. (అని తన మూటలో నున్న ద్రాపదియొక్క చిత్రీపటమునుదీసి జూచుచున్నాడు.)

[బ్రాహ్మణ వేషధరుడైన యర్జునుడు
ప్రవేశించుచున్నాడు.]

అర్జు—(తనలో) ఈ పురంబున కరుదెంచి మేము విడిసిన గృహమందే విడిసిన, పాంచాలరాజ పురోహితుండగు విష్ణుశర్మ మాతో రాగల బౌషమానంబున శక్లపక్షంబున నష్టమియు రోహిణి నాడు, యా రాజేంద్రుని పుత్రికయగు ద్రాపదికి న్వయంవర మహూత్సవంబు జఱుపబడునని చెప్పెను. ఆ న్వయలివర మహూత్సవంబున కనేక రాజులేగుదురు; కాని మేమట్టిభాగ్య మును నోచికొంటిమోలేదోకదా. (దుర్యోధను నుద్దేశించి) ఓరీ! దుర్యోధనా! నీమూలంబున మే మెట్టినంకటములబాల్పడితిమి రా! ఎవ్వని బాహుదండముననిలిచి హస్తినాపురరాజ్యలక్ష్మీ యొకింతయైన చలింపక నిల్చినదో యట్టి నీపినతండ్రియగు వాండుభూవరునకుఁ బుత్రులమైన మాచే బ్రాహ్మణవేషంబుల బిచ్చమెత్తునట్లు గావించితివి. కానిమ్మ. ఈపాపంబంతయు నీ పనుభవింపకపోవు. (ఎదుట విష్ణుశర్మనుజూచి) ఇదుగో! ఇంతకు బూర్వము జాబాలిగృహమన భుజించిన ద్రాపదరాజపురో

హితుండు (విష్ణుశర్మనుజూచి) భూసురోత్తమా! నమస్కారములు.

విష్ణు—శీఘ్రమేవ వివాహసిద్ధిరస్తు!

అర్జు—మహానుభావా! మీకునాయందుగలిగిన వాత్సల్యముచేత నట్లు దీవింపుచున్నారాగాని, పురాకృతప్రార్థనలవలన నట్లు చరింపుచున్న మీకు వివాహమెట్లగును.

విష్ణు—నాయనా! ఇందుఁ బరులెవ్వగునులేరు. నీవును బ్రాహ్మణుండవే! కేనును బ్రాహ్మణుండనే. మీరు చేసికొన్న ప్రార్థన మేమున్నది. ఇప్పుడు మీకుబడుచున్న యిడుమలెవ్వ. నాకు వినిపించితివేని తగిన శాంతిజేయుటకు బ్రీయత్నముజేయుదును.

అర్జు—పుణ్యపురుషా! నీ నిష్ఠేతుకజాయమానకటాక్షుండున కనేకవందనంబు లర్పించుచున్నాను. భగవంతుడు మా మానసపరీక్షార్థమై తెచ్చిపెట్టిన కడగండ్ల నాలడే దీర్చవలెనుగాని మానవ మాత్రులకు దరంబుగాదు.

విష్ణు—(తనలో) ఈతసిమాటలనుబట్టి నాయనుమానము చుఱింత యధికమగుచున్నది.

అర్జు—ఆర్యా! తమ హస్తమునందున్నది యేమిటి?

విష్ణు—ఇంతకబూర్వమే దుష్పదపుత్రికికు స్వయంవరమహోత్సవంబు జెప్పియుంటినిగదా. ఇయ్యది యాకస్యకయొక్క చిత్రిపటమే!

అర్జు—చేవా! నన్నొకసారి చూచుట కనుగ్రహించెదరా!

విష్ణు—చిత్రిపటమా! నీవుచూచెదవా! అంతటికోర్కెయున్నదా!

అర్జు—అమ్మానినీ మణిసౌందర్యవిశేషంబుల నొక్కసారి కన్నులార గని సంతరించెదను.

విష్ణు—(పటము నిచ్చుచున్నాఁడు.)

అర్జు—(చిత్రపటంబునుజూచి) భూసురోత్తమా ! ఈమెసౌందర్యంబు
జూచుటకీ రెండుకన్నులును జాలకయున్నవి.

తే॥ గీ॥ ఈమెతోఁబోల్పఁ దగువస్తు • వేద్యయైన్
జగమునందువలేదు ని • శ్చయముగాను
నీమె కీమెయెసాటియూ • నెంచిమాడ
లేనె లేదీమెబోలెడి • లేనుయెచట.

విష్ణు—నీవు నిజమొచ్చెప్పితివి.

అర్జు—ధరామరవర్యా! చూడుదు.

ఉ॥ మానినియిట్టి దుండనేని • త్కౌపులు గన్గొనియున్న; చంద్రబిం
బాననహవ చిత్రపట • మంచితలీల గ్రహించివారి శ.
య్యానిలయంబులందుఁ దమ • యంగనలెల్లరు హవగర్వమున్
మానుటకై ఘటింపఁగను • మానక నెంచుచు నుండలే సదా.

విష్ణు—నీవు వయస్సున నా కంటె జన్నవాడవయ్య మంచి మాట
జెప్పినావు.

అర్జు—దేవా !

తే॥ గీ॥ ఏరినిఁ గృతార్థులుగజేయ • నెంచినాడొ .
గాక తనసృష్టి నేర్పులు • గానిపింప
నయ్యజుండీమె నిర్మించి • యలరినాడొ
తీర్చివట్టులె యున్నది • దివ్యవనిత.

(తనలో) ఈమె చిత్రపటంబును జూచినంతనే నా హృదయము
చంచలించిపోయినది. ఇట్టి నారీమణిని జూచినంతనే పరమనిష్ఠా గరి
ష్ఠాత్ములయిన మునులే తమ తపంబులను విడిచి యీమెకు దానులై
వర్తింతులనుట కేమియు సందియములేదు.

విష్ణు—భూసురా ! ఇక్కాంత యెవ్వరిని గృతార్థునిఁజేయుటకు జన్మించినదనియూ యడిగితివి ! అందుల కేమని ప్రత్యుత్తరం బిత్తునాయని యాలోచింపుచుంటిని.

అర్జు—దేవా ! అట్లు వచియింపుచుంటిరేమి !

విష్ణు—ఏమియునులేదు. అయినను వినఁదలంచితివి గాన యాయుదంతులు సవిస్తరంబుగ నీకుఁ దెలిపెద. వెనుక నొకనాడు పాండవ కౌరవుల కష్టగురుండైన ద్రోణాచార్యుండు తన బాల్య సఖుండైన ద్రుపదుని సన్నిధికిరిగి తన బాలునకు క్షీరంబు నిమిత్తమై యొక గోవును మెసంగుమని కోర, ద్రుపదుండు ద్రోణుని సఖ్యంబును మఱచి యతనికి గోవు నొసంగక యనేక మాటలాడి పరాభవమొనర్చి పంపెను. అంతట నా యాచార్యుండు కరి సగరంబున కరుదెంచి కురుపాండవుల కష్టగురుండై యొక్క దోసంబున నిరుతేగలవారిని జూచి గురుదక్షిణగా దుప్రమోని గట్టి తెచ్చి తన కప్పగింపుడని యడిగెను. ఆమాటలు విని ముందు కౌరవులరిగి ద్రుపదునిచేఁ బరాజితులై యరుదెంచిరి. అనంతర మర్జునుండు చని నిర్విశ్ర పరాక్రిమంబున నా పాంచాలాధీశునితో జోరాడి యాతనిని దన రథమునకు గట్టి తెచ్చి ద్రోణుని సన్నిధినిఁ బెట్టెను. ద్రోణుండును ద్రుపదున కేహానియు గూర్చుకుండ నతనిని విడిచివుచ్చెను. అనంతరము ద్రుపదుండు తత్పరాభవముచే ఖిన్నుఁడయ్యు నర్జునుని పరాక్రమంబునకు మెచ్చి యతనికి సతిగా దగిన కూతురును, ద్రోణుని వధింపునట్టి కొడుకును బడయుదునని యథావిధిగ బ్రహ్మణుల సన్నిధిని పుత్రికామేష్ఠి గావించెను. అప్పుడు యగ్నికుండమునండి ద్రుష్టద్యుమ్నాడను పుత్రుండును, గృష్ణయను పుత్రికయు ను

దృవిందిరి. కృష్ణ యనియు, ద్రావిది యనియు, బాంచాలియ
నియు బిలువఁబడు నా పుత్రికను ద్రుపదుం డర్జునున కీయదలం
చి యుండగా, విధిప్రేరేపణంబున నా పాండవులు జననీ సమే
తంబుగా వారణాసిని లక్కయింట దగ్ధులైరని విని మిగుల విచార
రించి యీ స్వయంవరము ఘోషింపజేసినాఁడు.

అష్ట—(తనలో) ఓ ! ద్రావిదీ క్షాంతాలలామా ! నే నిప్పుడు సంతా
ర్థిగ నీకు దాసుండనై తిని సుమా!

తే॥ గీ॥ కన్నులున్నట్టి ఫలమునుఁ గాంచిరాఁడ
నోరు మెవ్వఁగ నుతియింప • నోచినాఁడ
గాని నిన్నును వైవాహిక • కంబునాడు
బాగ్యమింక గల్గునో లేదో • పడతి! యెఱుంగ.

శా॥ నాకుఁ బెండిలిసేయఁగాదలఁచి భూ • నాథాగ్రహిణిమాలి; స
ద్రావికాపూర్ణ సుధాకరాస్యనునిను • రాజిల్లఁగా గోంచి; యా
హా! కారవృత్తలమాయలోనబడినా • మంచుకముమున్ జూచి యా
క్షౌకాంతుండు స్వయంవరంబు నిపుడుక • గావింపగాఁ నెంచెనే.

బ్రాహ్మణవేషంబుననున్న నేను స్వయంవరమున కెట్లరుదెంతు
ను. అరుదెంచెదనుగాక ! ఇతఁడే యర్జునుండని నిన్ను నాకు నీ తండ్రి
యెట్లాసంగి పరిణయంబును సేయును. నాయంతట నేను చెప్పకొన్న
చోఁ బ్రయోజనము లేదుకదా. (ప్రకాశముగా) భూసురవర్యా ! ఆ
స్వయంవరంబున కన్నెను గొనుటకు దుఃప్రయోగమైన నియమంబులు
పెట్టెనా !

విష్ణు—ఏమి లేకుండ నెట్లు జరుగును. ఏదియును లేకపోయినచోఁ బ్ర
తివారును గన్నెను నాకిమ్మనియే యడుగుదురు. స్వయంవర
సభామధ్యంబున నుంచఁబడు మత్స్య యంత్రమును గొట్టినవా

రికా కన్యక నిత్తునని చాట బంచినాడు. ఎవ్వరా మత్స్యయం
త్రమును గొట్టుదురో వారే యక్కన్నియం గొనుట కర్హులు.
అర్జు—అట్లయిన బ్రహ్మణులు క్షత్రియులను విచక్షత లేదుకాబోలు.
విష్ణు—అట్టి దేమియును లేదు. ఎవరు ప్రాయశ్చిత్తించినను బ్రయత్నింప
వచ్చును.

అర్జు—అట్లయిన మేమును తన్మహాత్మన సమ మూర్ఖులకు నచ్చట కరు
దొచ్చెదము. (ఎదుట కేగి) అడుగో వ్యాస మునిండుగ్రంథ కా
బోలు వచ్చుచున్నాడు. నే నీతని కెదురేగి మా గృహంబున
కు దోడ్కొనిపోవలయును.

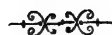
(నిష్క్రమించును.)

విష్ణు—నేనును సరిగెద. వీరే తప్పక భాండవులని తోచుచున్నది.
కాకున్ననితను నిజమైన బ్రాహ్మణుడైనచో స్వయంవరము
నకు దాను గూడ వచ్చెదనని యేల పలుకవలయును. నేనే భా
గ్యవంతుడనగు యోగ్యత యుండినని వీరే భాండవులగు
దురుగాక.

(నిష్క్రమించును.)

ఇది తృతీయాంకము

సంపూర్ణము.

శ్రీ

ద్రావదీపరిణయము.

చతుర్థాంకము.

రంగము:—[యమునానది తీరము:—ప్రవేశము

అంగారపర్వతము, భౌత్యక్షుగ్గం కుంభీరన]

అంగా—కుందరదనా! ఈ యమునా జలంబులనుండి వచ్చుచున్న
మంద మారుతంబు మన డెందంబులకెంత విందొనగూర్చుచు
న్నదో గంటివా!

కుంభీ—మనోహరా! దానికేమిగాని యిది మామణి. ఈ యొడ్డున
మన మాసీనులమైయుండే, తరంగములచే జలంబు లొడ్డుచు
దాకునప్పుడు గాలిచే నీటి బిందువులు వేహమునకు దాకునప్పుడు
మఱింత సుఖముగా నుండునుగదా.

అంగా—అవును నిశ్చయము. అదేమామణి!

తే॥ గీ॥ జారచోరులు మదిలోన • జాలగుండ

నల చకోరకంబులు గడు • హర్షమంద

బద్ధులు దమ మోముల • వంచినేయ

జండుగ్రుదయిందె కాంతిని • స్తంభ్రుడగుచు.

కుంభీ—ఆహా! ఆ సుధాకరుండుదయించి తన సుపూర్ణమైన కళలను
జగంబునఁ బ్రకాశింపజేయుచున్నాఁడు. ఈతని రాక మన
కిప్పుడెంతయు నానందకరముగదా!

అంగా—రమణీమణి ! ఆశనిరాక యొకప్పుడు సంశోషకరంబును, నొకప్పుడు దుఃఖదాయకంబుగూడ నగును.

కుంభీ—నాథా ! నీవట్లు వచియించెదవేల !

అంగా—

తే॥ గీ॥ పడఁతిశోఁగూడి యంగార • పర్వఁడిపును
ననవిహారము నేయంగ • వచ్చెననుచు
దాడివెడలెను నామిద • దరుణి ! యనిచు
నీదు కరుణ లేకను గెల్వ • నేనవతని.

కుంభీ—(స్వీకృత్యోః దల వాల్చుకొనును.)

అంగా—సతీ ! లజ్జ నభివయించెదవేల ! ఈ చందమారుతంబున కాతడు దోడ్త మన్మథునిశోఁ జెప్పి నాపై బుష్పశరముల బలువఁ జేయుచున్నాఁడు.

వసంతకోకిల. సరోజపత్ర వేత్త్రీయక • జాలమేలనే
మరుండు పొంచి పొంచివేసె • బాణ జాలముల్
బిరాననీవు వేమిబూని • భీతి మాన్పుమీ
స్మరాంబకంబు లెల్లనిప్పు • జక్క జేయుచు.

కుంభీ—ప్రాణేశ్వరా ! మీ సూనంబుల కేమిగాని, ఆ సైకత స్థలంబందు గొంతకాలము విశ్రమింతమా !

అంగా—యోమా రత్నమా ! ఆ సైకతస్థలములకన్న నివి బాగుండును చూడుము. వెన్నెల యగుటచే నేత్రీపర్య మొనరింపుచున్న యీ మందార సహకార చందనకేసరి పున్నాగతాలతకోకిల వకుళబాజి కగువిందతపనహేంతాలచూడవీప్రముఖతరు లతామ లెట్లు శోభిల్లుచున్నవో. ఈ పువ్వులన్నియు గోసికొని పుష్ప శియ్య నమర్చుకొందము. (అని పువ్వులు గోఁయుచున్నాఁడు.)

కుంభీ—నాథా! మీ పుష్పావచయంబిక జాలును. రండు. ఇచ్చట గూర్చుండము.

అంగా—రమణీ! అయిపోయినది. మన మింతవరకును నామూలనున్న పుష్పతరులతాదులనువీక్షించి యుండలేదు. ఆ ప్రక్కనుగూడ విహరింతము రమ్ము.

కుంభీ—అబ్బా! నేను నమవజాలకయుంటిని. ఇంచుకకాల మిచ్చట విశ్రమింతము.

అంగా—

మ॥ స్తనభారం బధికంబులేనదుము కొం ♦ చంబాచు మెప్పారటన్
స్తనయుగ్మంబిటుదెమ్ము నేనదిక రా ♦ బ్జాతంబునబట్టి మె
ల్లనగానిగ న్నడిపించెదగ మదికి నా ♦ స్లందంబు సంధిల్ల గా
ననుమానింపకరమ్ము సత్వరముగా ♦ నబ్జాత పత్రేక్షణా.

కుంభీ—(సిగ్గునఁ దల వాల్చును.)

అంగా—రమ్ము. (అని చేయి బట్టుకొనుచున్నాడు)

కుంభీ—ప్రాణేశ్వరా! ఏమికారణమోగాని నా నిత్యంబున నివృఢపరిమితమైన భీతి జడంచుచున్నది. నా యెడమకన్నను నెడమ భుజంబును నదరుచున్నది.

అంగా—బేలా! నేను నీయండనుండగా నీకెట్టిభయము కలుగును. నా ప్రక్క నుండుము.

[అంత పాండవులు ప్రవేశింపుచున్నారు.]

ధర్మ—తమ్మలారా! ఆ వ్యసమునందుండిన చెప్పిన వాక్యంబులు మీరు వింటిరిగదా. ద్రావిడీ స్వహంవర మహాత్మ్యవంబులు గూర్చి మనకు సవిస్తరింబుగ దెలిపినాడు. ఆతని యానతివొప్పిన చున మచ్చట బ్రవర్తింపవలయును.

కుంతి—ఇట్టి సమయమున మనకు ఘటోత్కచుడగుట సహాయముండిన శాగుగనుండునుగదా. ఆతడు జనించిన వెంటనే యెవ్వడుదలంచి నవ్వు డరు దెంచెదనని చెప్పి తల్లియగు హిడింబిని దోడ్కొని తన యాశ్రమమున కరిగినాడు.

భీము—అమ్మా! నీకిప్పుడు భయమేలకలుగవలయును.

కుంతి—తండ్రిలాగా! నేను మాట నటునకంటిని. మీరిందఱుండగా నాకేమిభయము! ఇంకను బాచాలపురిం బెంతదూరముండునోగదా!

ధర్మ—అమ్మా! ఇప్పుడు మనము యమునానదియొద్దకు వచ్చినాము. ఇంక సస్వరము మనకు నైదుదినముల బ్రయాణముండును!

అర్జు—తల్లీ! నడువ లేకుంటివికాబోలు.

సీ॥ కుంతిభోజుని ముద్దు • కొమరివైయెంతయో

పేరిమతోనచ్చట • బెంపుగాంచి

శిష్టగుణుడు వి • చిత్రీవీర్యసుతుండు

పాడుభూవల్లభు • పాణిబట్టి

మహానియమణిమయ • మందిరములలోన

బరిచారికాతతి • భక్తిగొలువ

సకలసౌఖ్యముల • జాలబొందుచు నెప్పి

సాధ్వయంచు ఘనయ • శంబుగాంచి

తే॥ గీ॥ బలపరాక్రిమహక్రిమ • వంతులైన

యేవుర కుమారములను • నిట్లుగాంచి

యొప్పుచుండియ నీరీతి • సుధ్వయండు

గవ్వములసండుచుంటవి • గాదె! తల్లీ.

కుంతి—ఎలా! విధవ్యాత యనుల్లంఘ్యనీయమగదా!

అరు—

సీ॥ ఘోర కాననభూము • లే; రమణీయమై
 బజగెడియుద్యాన • వనములయ్యె
 యడవులందుండు భ • యంకరమృగముల
 రవములే సంగీత • రమములయ్యె
 పృథియింటఁదెచ్చిన • మధుకరాన్నమె; భక్ష్య
 పూరితమైనట్టి • భోజ్యమయ్యె
 మానీంద్రచంద్రుల • పర్ణశాలలె; దివ్య
 రత్నప్రభాసాధ • రాజయ్యె

తే॥ గీ॥ నక్కటా! యంధుఁడౌధృతరాష్ట్రు • నాత్మజాతు
 కారణంబుననీరీతి • గ్రాలవలసె
 పుట్టుభోగివినీవు ను • మ్ములనుగూడి
 కష్టముల బడుచుంటివి • గాదె ! తల్లి.

కుంతి—కుమారా! ఆగర్భకీమంతులును, రాజ్యంబు బరిపాలింపదగిన
 వారును, వికృతాఘ్యులును, బాల్య వయస్కులును నయిన
 మీరే యిడుచులు బడుచుండగా, నేనా యోర్వజాలనిదానను.

భీము—ఇట్టి సంకటంబులన్నియు మనకీ ధార్తరాష్ట్రాగ్రజుని మూలం
 బున గలిగినవి. అన్నగారు మొన్న యనుజ్ఞ యిచ్చియుండి
 రేచి గదామాత్ర సహాయుండనై యరిగి యా దురాత్ముని
 సోదర సమేతంబుగా నంతకునివీటి కీపాటి బుచ్చియేయుండును.

ధర్మ—కాలమునకుఁ గట్టుబడి యుండవలెను. వ్యాసమునీంద్రుండు
 మనకు శుభదీనంబులువచ్చు కాలము సమీపించినదనియు,
 ద్రావదీ స్వయంవరమునకు మనలనుగూడ నరిగి బ్రాహ్మణ
 వేషంబులనే యుండుడనియుఁ జెప్పెనుగదా!

కుంభీ—(అంగారపర్ణునిజూచి) మనోహరా ! ఈ ప్రక్కనుండి యెవ్వరో నరులు వచ్చుచున్నారు. నాకు మిగుల భయమగుచున్నది. దేహము కంపమొత్తుచున్నది.

అంగా—రమ్యః : వారినిటు రానిమ్ము. (పాండవులు సమీపించుటఁ జూచి) ఓహోహా ! ఏరులారా ! అర్థ రాత్రీయు సంధ్యయు నీరెండు కాలంబులును, భూత యక్ష దానవ గంధర్వులు దీప్తి రియెడు కాలంబులని మీరెఱుంగరుకాబోలు. ఇట్టి కమయంబులందు భూలోక నివాసులగు మానవులు సంచరించుటకు భయంబందుదురు. అదియుంగాక నివ్వేళలయందు మేమెంతటి పరాక్రమవంతులనై నను నిర్జింపగలము. అట్టియెడ నేను తరుణి తో నిచ్చట విహరింపుచుండ నా విహరంబునకు భంగముగల్గజేయ మీరు వచ్చుటకేల సాహసించితిరి. తెలిసియో తెలియక నో యరుడెంచిరి. ఇంక జీవితేచ్ఛగలవారేని సత్వరమ్ముగ నిచ్చోటు వాసిపొందు.

అర్జు—ఓయీ ! నీ నెవ్వరినో ముందు మేమెఱింగియుండినఁగాని తగు పోత్తులైనంబు మెసంగఁజాలము.

అంగా—ఏమీ ! నే నెవ్వరినో మీకుఁ దెలుపవలయునా ! వినుము నేను యక్షేశ్వరుండగు కుబేరునకు బ్రీయసఖుండ. మహాబల పరాక్రమ సంపన్నుడ. అంగారపర్ణాభిదానుండ. నిరంతరమును యీ నదీతీరమున కాంతా సమేతుండనై యిట్టి సమయంబులందు విహరింపుచుండును. మఱియు నివ్వవనంబంగారపర్ణ మను నామంబున దనరుచున్నది. నేను విహరించు సమయంబులందిచ్చట కెవ్వరును రానోడుదురు.

అర్జు—అంగారపర్ణా !

తే॥ గీ॥ భీతిబొందిన వారలి • వేవ్వలందు

సంచరింపక యుందురు • సాహసమున

బలము; శౌర్యంబు గల్గిన • వారమగుట.

సంచరింతుము గంధర్వ • సార్వభౌమ.

మాకెట్టివేవ్వలయందునైన జరించుటకు హృదయంబులయందు భయముండదు. అందుచేతనే యిట్లు బయలుదేరితిమి. (అని ముందు కు నడచుచున్నారు.)

అంగా—(అడ్డగించి) ఓ మనుష్యకీటకములారా! నా మాటల కెదు రించి మీరందఱును నొక్క యడుగైనను నవతలఁ బెట్టగలరా? ఈ సమయమున నీ నదియొద్దకు మీరు పోగూడదు. ఇయ్యది నాయది. నా యాజ్ఞ సుల్లంఘించి పోదలంచితేరేని మీకు బ్రాణంబులు దక్కవు. (ధనుష్టాంకారమొనర్చును.)

అర్జు—గంధర్వఁడా! నీ వీరాలాపంబులకీకృడ భీతినొందువారెవ్వరును లేరు. అడిపులయందును, నేలులయందును నీకు స్వాతంత్ర్య మెట్లుండును. త్రిభువనపావనియు, సకల జనులకును సేవ్యం బయినదియు నైన యీ గంగ నీయుది యెట్లగును !

నీ॥ హేమాచలమునుండి • యింపార జనుదెంచి

భాగీరథియనెడు • భవ్యనామ

మును ధరియించి యి • బూమిపై శోభిల్లె;

భోగవతియటంచుఁ • బాలుపునందె

బాతాళమందున; • సురసిద్ధసాధ్యయ

చ్చరముని సేవ్యమై • సత్పథమున

మందాకినియను నా • మంబునరాజిల్లె;

నలపార్వతీశు జ • టాగ్రభాగ

తే॥ గీ॥ మందు ధరియింపగాబడి • యఖిలలోక

సేవ్యమైనట్టి గంగను • కేరవలద

టంచు సాక్షాసంబున నీవ • చించుమాట

నెవ్వఁడాలించు నిచ్చట • హీనచరిత.

ఓయీ ! ఇంక నీవు మా శిష్టరాకుము. అట్లు గావించితివేని
నా బాణాన్ని జ్వలలయందు నిన్ను దగ్ధునిగా జేసెద. (నడచు
చున్నాడు.)

అంగా—ఏమిరా ! నీ కండకావరము. హీనమర్హుండవైన నీవే నన్నె
దిరింపఁ దలంచితివా !

క వి రా జ వి రా జ త ము.

నిలు నిలు మెచ్చటి కిప్పుడు బోయెదు • నీచమనంబున; నా

పలుకుల నింతయు వీనులబెట్టక • బాజుగ నెంచితివే

తులువత్తనంబును మానుము నీదగు • దోర్బలమంతయు ని

ప్పుడె గనుపింపగజేయుము; దుగ్గించెద • భూరి శరంబులచే.

అర్జు—(కోపావేశమున)

శా॥ ఓగోరీ ! భయమింతలేక మదిలో • నుగ్రాహన క్రిడలో

ధీరత్వంబున నన్నెదుర్చుటకునై • తిండింపు చున్నాడవే

రారా నీబలమెట్టిదో కనెద; శ • స్త్రాస్త్రంబులం గప్పి; ని

జేరంబుత్తును కాలువీటి కిప్పుడే • శీఘ్రంబుగా దుర్బలి.

నీ మాయలు, తంత్రంబులును, గంధర్వ విద్యలును నాయెదుట
బనికిరావు. (తన యస్త్రమును జూచి) పూజ్యమగు నో యస్త్రమా !
మ॥ వరపాంచాల ధరాధినాయకు సుత • వై వాహికంబాడగా

సరగ్గ బోవుచునుండ నీకరణి నీ • చాత్ముండు గంధర్వ తే

డరయగ్గ మమ్ముల నడ్లగించెను మహా • హంకారుడై; కాపునగ్

శఃమ ! వీని ఓహంకారేయము; కటా • మఁబూని నాపైగనగ్.

(అని మంత్రించి అగ్నేయాస్త్రము విడుచును.)

అంగా—(అస్త్రజ్వాలలంగాంచి) హా ! చచ్చితి. చచ్చితి. (మూర్ఛ నందును.)

కుంభీ—(అంగారపద్మనిఁజేరి)

సీ॥ హా ! మన్మతోహర ! • యస్త్రాస్త్రవిమృశ్చై న

నితని నెదురించి • తేలనీవు

మఱచితే నీవు • మానినీమణి నీకు

జేయుచున్నట్టి యా • స్థేవలెల్ల

అలుక జనించెనే • యాత్మేశ నీకును

దోయజాడీపయి; నా • దోషమేమి

కాంతతోనింక; సా • ఖ్యంబులేల యటంచు

విసుకుదోచెనె మహా • విక్రమాధ్య

తే॥ సీ॥ హా ! మదీయ పుణ్యఫలంబ ! • హా గుణాధ్య !

హా ! కుబేర సఖ ! రణ వి • ద్యా ప్రివీణ !

హా ! విజిత చంద్రబింబ ! న • త్వే పరిపాల !

హా ! మనోహర ! రవితేజ ! • హానిజేశ.

హా ! ప్రాణేశ్వరా ! బలపరాక్రమ విక్రమోపేతులని యెఱుంగు గతి వీరి నేల యెదిరించితివి. అయ్యో ! నన్ను విడనాడి పోవుటకు నీ చిత్తంబెట్లు సమ్మతించినది. యనునాతీరివిహరిసౌఖ్యంబు నీతోఁగలసి యంద దలంచి యరుదెంచిన నీ మనోహరినగు నన్నిట్లాంటరిగా విడిచి పోవుట నీకు ధర్మమా ! నీకై కన్నుల నశ్రుబిందువులు ప్రవాహంబుగా బాహునట్లు విలపించు నీ ప్రియురాలిని నాదరింపకుండుట మేఱగాదు. సంపూర్ణపూర్ణమా చంద్రబింబమును ధిక్కరించు నీ ముఖంబు నేడిట్లుఘోషించె గప్పబడియుండ నేఁజూచి యోర్వగలనా ! అక్కటా !

కలువ రేకులమించు నీ కన్ను గవమూసి యుంచితివేల. ఇదిగో! నీ కాంత నీ ప్రక్కజేరి విలపించుచుండగా నేల వీక్షింపవు. నీవు లేని యీ జగంబంతయు సేంధకారబంధురమైన విధులున నాకు గనుపించు చున్నది. (వాండుగులజూచి) పరాక్రమశౌర్యవంతులగు నో మహానుభావులారా! నా విన్నప మాలకింపుడు. మన్మనోహరుండగు నీతండు ధర్మనిరతుండయ్యు నీ మోహనిర్మగ్నుడై మీపరాక్రమంబు దెలియక మిమ్ముల నడ్డగించి యిట్టిపాటును బొందియున్నాడు. ఈతనివలన నేర ములేదని నేను జెప్పసాహసింపనుగాని పతిలేకున్న నేను ప్రాణంబుల భరింపజాలను. నాయందు గృహంతరింగులై యీతనిదోషంబు మన్నించి నాకు బలిబిక్షుబెట్టుడు. లేదేని నన్నుగూడ నాతనిసన్నిధికిం జేర్పుడు. దీపనై వేడుచున్ననామొర నాలింపుడు.

కుంతి—కుమారులారా! ఆడుదానిమనస్సునకు గవ్వుము గల్పింపరాదు. ధర్మ—తమ్ముడా! అర్జునా! ఈగంధర్వుని భార్యవలుకులు నాకెంతయు జాలిగలుగజేయుచున్నవి. ఈయంగారపర్ణుడు మనయెడల నట్టిసాహసము దెలియకజేసినాడు. కావున నీతనినిరక్షించి యామెకు మిదంబుగలుగజేయుము. నీయాగ్నేయాస్త్రంబు నుపసంహరింపుము.

అర్జు—(ఆగ్నేయాస్త్రంబు నుపసంహరించి యంగారపర్ణునిజేరి) అంగారపర్ణా! నీవింక భయంబువిడువుము. అన్నగారియాజ్ఞచే నీవు నాచే రక్షింపఁబడితివి. (కుంభీనసనుజూచి) సాధ్వీమణీ! నీవింక చింతదక్కుము.

అంగా—(లేచి పొండువులంజూచి) మహాత్ములారా! మీకు నమస్కరింపుచున్నాను.

ధర్మ—అంగారపర్ణా! నీవింక భయంబువిడువుము. నాచే రక్షింపఁబడితివి.

అంగా—పూజ్యులగు నోమహానుభావులారా !

తే॥ గీ॥ భవ్యభవదీరువిక్రమ • బలములొలుగ

జాలకనుజేసినాడను • సాహసగు

ఫలముగాంచినాడనుచిత్తు • బహుమందు.

దప్పుమన్నించిబోవునీ • దయవల్లిర్ప.

అయ్యలారా! నేను మీచే నోడింపఁబడితిని. అట్లుపరాజితుండ నగుటచేత నాయంగారపర్ణనామంబున దనరూతుకు సమ్మతింపఁజాలను. మహాత్ములగు మీరు ప్రచ్ఛన్నవేషంబులనుండుటచే గుర్తింపలేకపోయితిని. ఇప్పుడు నాకు మీరు పాండవేయులని గోచరమునకువచ్చినది. (అర్జునునిజూచి) అర్జునా ! వీరపురుషా! నేను నీచేత నోడింపఁబడియు, నారథంబు నీవాగ్నేయాశ్రమంబున దగ్ధంబుగావించినను గంధర్వమాయచే మోకరథము బడయుటచే నేటినుండి చిత్రగిధుండను నామంబును దాల్చెద. మీయెడల నేనాచరించినదోషంబును మన్నించి మీతో సఖ్యము నాకు దయసేయుదు.

ధర్మ—గంధర్వరాజా! సాపముజేసియు పశ్చాత్తాపమునందుచుంటివిగాన నీయం దాదోషములేదు. నిన్ను నేటినుండియు మాకు బరమ సఖునిగా భావించెదము.

అంగా—(అర్జునునిజూచి) పాండవమధ్యమా ! నీపరాక్రమంబునకు నే నెంతయు మెచ్చితిని. నాయొద్ద చాక్షుషియను విద్యయొకటి కలదు. ఇయ్యది నేను తపంబునఁ బడసితి. దానిప్రభావంబు వర్ణింపదరముగాదు. దానిప్రభావంబున మూడులోకంబులును జూచి యథేచ్ఛగా జరింపవచ్చును. అయ్యది నీకొనంగెద. ఇంతియగాక మహాజవనత్వంబులును, గామగతునంబును గల గంధర్వహయంబులు మీయేవురకును నైదునూర్లొనంగెద, నా

యందు గరుణాంతరంగుడవై నీ యాగ్నేయాశ్రమంబు నానొసంగుచు.

అర్జు—గంధర్వరాజా! ఎంతటిమిత్రుచేతనైనను నుపకారచూచరించి యందులకు బ్రతిఫలముక్కింద ధనంబుగొనుటకు చిత్తంబు సమ్మతించదు. అయినను నీయొద్దనున్నవిద్య నీయంతటనీవు నాకిచ్చెదనని పలుకుచున్నావు. నీకుగావలసిన యాగ్నేయాశ్రమ విదే యొసంగెద. గైకొమ్ము. (ఆగ్నేయాశ్రమమిచ్చును.)

అంగా—నీకు చాక్షుషి నుపదేశించెదను. (అర్జునునిచేవిలో నేదియో చెప్పును.)

ధర్మ—అంగారపర్ణా! నీవుచూకొన గెదవన్న రథంబును హయంబును నీయొద్దనే యుంచుము. వలసినప్పుడు మేము తీసుకొనెదము.

అంగా—మీచిత్తమువచ్చినట్లాచరింపును.

అర్జు—గంధర్వశేఖరా! ఇకమాకరుగుట కాజ్ఞయిచ్చెదవా!

అంగా—పాండవేయులారా! మీరు ద్రుపదరాజనందనస్వయంవరార్థమై యరుగుచున్నారని నాకుఁ దెలియును. మీరీమార్గంబున బోయితిరేని యొక యాశ్రమంబును జూడఁగలరు. అంగు ధౌమ్యుండను భూసురుండును. ఆతనిని బురోహితునిగా గైకొని పాంచాలంబున కరుగుదు. మీరుభీష్మంబులన్నియు నాతనివలన దీక్షును.

ధర్మ—మిత్రమా! నీవుచెప్పినట్లునరైనదము. ఇక మేమరిగెదము.
(నిష్క్రమించును.)

అంగా—రమణీ! నరసంచారి మెక్కుడుగ నుండునేలేయైనది. కావున మన నెలవున కరుగుదము. రమ్ము. (అంగారపర్ణుడు కుంభీరన నిష్క్రమించుచున్నారు.)

రంగము—[పాంచాలపురంబున సుద్యానవనము:—ప్రవేశము:—

యెంటరిగా ద్రావది:—]

ద్రావది—(తనలో) ఆహా! ఈవార్త నిజమైయుండునా! నిశ్చయము
గాఁ బొండవులు వారణాసిని కౌంవేద్ర మ్మాయాకల్పితలాక్షా
గృహదహనబావలయందు భస్మమైయుండిరా! అట్లయిన నే
నింక జీవించుటయెట్లు. నన్నాయర్జునునకే యీయదలంచి
యగ్నికుండంబునగాంచిన నా జనకుండింక నన్నెవ్వరికొసంగునో
గదా! బాల్యంబునుండియు నాచిత్తంబును, దృష్టులును నర్జు
నునిపై ననే 'నిల్పియుంటి. అట్టియెడ నాచిత్తం బన్యులపరించు
టకు సమ్మతించునా! (అర్జునుని యుద్దేశించి)

సీ॥ కుంతీకుమార! నీ • కుమారసంగ మాతండ్రి

యంచితంబుగ నన్ను గాంచినాడు

వీరచరిత్ర! పృ • భవపయి మీరుమడిసి

రన్నవార్తలు దెలి • యంగవచ్చె

ధైర్యహేమాద్రి! నే • తగనిదానను నీకు

నంచును మదిలోన • నెంచినావో

శత్రుభయంకర! • సతిగాగ నీకును

బలగనుండినదాని • బాయనగునె

తే॥ గీ॥ అక్కటా! దుష్టుడగు కౌర • వాగ్రోజుండు

సృష్టిచేసిన య మాయ • గృహమనందు

సోదరులగూడి జననితో • సొక్కినానె

ద్రావదినొకింతయైనను • దలపకుండ.

(ఇంచుక యూరకుండి) నిశ్చయముగా నా పొండవులు లాక్షా
గృహంబున ధ్వంసై యుండురా! ఎనుడేవ రక్షితులగు వారి నేయపా

యెఱుఁగు బొందదని నాకు సంపూర్ణమైన నమ్మకము గలదు. అది యునుగాక, నేకచక్రపురంబున నేవురు బ్రహ్మణులును నొక్క వనితయు నుండిరనియు నందొక్క బ్రహ్మణుండు బాహురుని వధించి యేకచక్రపురవాసులను రక్షించెననియు వినియుంటిని. ఆ యేవురును పాండవులనియు నావనిత కుంతి యనియు నాకు దోచుచున్నది. దుష్టాత్ములగు కౌరవులకు దెలియకుండ పాండవులిట్టి ప్రచ్యన్నవేషంబుల నుండి యుందురు. (ఇంచుక యూరకుండి) ఏమి శుభంబు గలుగునోగాని నా యెడమకన్నును నెడమ భుజంబును నదరుచున్నది.

[చెలికత్తెయగు సర్పద ప్రవేశించుచున్నది.]

సర్ప—(ద్రావిడినిఁ జూచి) చెలీ! ద్రావిడీ! అది యేమి కారణము.

నేను వసంబునకు నాతో జెప్పకుండ నొంటరిగా నరుదెంచితివి.

ద్రావిడ—ఏమియును లేదు.

సర్ప—ఏమియును లేకేమి. మీ జనకుండు శేవు స్వయంవరి మహాత్మవ మాచరించునుగదా. నీకు బ్రాహ్మణుండరుదెంచునుగదా యను సంతోషంబున నన్ను మఱచియుందువు.

ద్రావిడ—సర్పదా! ఎందుకే యిట్టి హాస్యంబులాడెదవు. నే నంతటి భాగ్యము నోచికొని యుంటినా!

సర్ప—అడుజన్మ మెత్తినతరువాత నరుడు రాకుండునా యేమి

ద్రావిడ—“ఏదో బొంకకుఁదగిన గంఠ” యనునట్లు యెవ్వడో యొకడు నరుండగుటకా చూచుచుంటివి.

సర్ప—అట్లు గాక మఱి యెట్లు!

ద్రావిడ—అట్లయిన నేను జీవంబులు విడువవలసివదాననే!

సర్ప—అది యేమమ్మా! అట్లు సాహసించి పలికెదవు. నీ మున్నున నున్న విచారమెట్టిది.

మ॥ తరుణీరత్నము ! నేడొ రేపటనా యు • ద్వాహంబు గావింపఁగా
ధరణీపాలుఁడు నిశ్చయించెఁగద మో • దంబార; నీవట్టిచో
బరచూనందముతోడ నుండకను భా • వ్యంతానె యిట్లాడ; నీ
కరయ్య జీవము బామునంతపని యే • లా చెప్ప బింబాధరీ.

ద్రాప—సఖ ! సకలంబును దెలిసియుండియు నీరీతి నడిగెదవేల!

తే॥ గీ॥ ఎవ్వనికినన్నునీయంగ • నంచి ; యగ్ని

కుండమందున నాజవ • కుఁగుగాంచె

నట్టి వికృతమోపేతుడ • యర్జునుండు

సోదరులతోడ నగ్నిలో • సాక్షాత్కరకట.

ఎప్పుడు నేను జన్మించితి నో యప్పుడే నాచిత్తం బర్జునునకు నశ
మైనది. ఆతనిందప్ప నే నయ్యలనరింపనొల్లను.

సర్మ—అమ్మా ! ద్రాపదీ ! పాండవులు నిశ్చయముగా మరణించిరని
నీవు చెప్పగలవా.

ద్రాప—అదియును నేను నిర్ణయింపజాలకున్నాను. కొందరు పాండ
వేయులు ప్రచ్ఛన్నవేషంబులతో నేకచక్రిపురంబున నున్నారని
చెప్పుచున్నారు.

సర్మ—అట్లయిన యీ విచారమెందుకు. రేవు స్వయంవరంబునకు
దప్పక నరుడెగురు. అం ద్భయంను నిమ్ముఁ గైకొనీతీయు.

ద్రాప—

తే॥ గీ॥ ఆకసమువంకజూచుచు • నట్టెనిలచు

చాతకమునోటఁ బిడుగొ వ • ర్నంబా ; పడెను

భంగి ; నెల్లండి యాస్వయం • వరమునండు

బాండవేములజాడలు • బయలుపడి ; ము

దంబా ; దింతయోగలును • దప్పకతివ.

నాకు జంతయేగలిగెనేని యన్యచింతను స్వాంతబునుదాల్చుక
శ్రాణింబులు బాసెదనని నమ్ముము.

నర్మ—అనఁగా ! నాకర్థము తెలియలేదు. పాండవేయులు బ్రతికియుం
డనివో నీవుకూడ ప్రాణంబులు బాయుదుననియూ చెప్ప
చుంటివి !

ద్రావిడ—అదితప్ప నేనుజేయవలసిన కార్యమింకొకటిలేదు. నాజన
కుండు తపంబునాజేసి నన్ను గాంతుటకా యర్జునుండే కార
ణము. కావున వివాహమాడిన నాతనిచే వివాహమాడవ
లెను. లేదేని యుసురులవీడి ముందుజన్మంబునందైన నాతని
బతిగా బడసెదగాక !

నర్మ—చెలీ! నీమూటలు కడువిచిత్రముగనున్నవి. “తావలదినది రంభ,
తామునిగివదిగంగ ” యను నార్యోక్తిని ధృవపఱచుచు
న్నావు. కానివో, .

నీ॥ పండమంచములేదు • వసియింపగా నెక్క

మాణిక్యమందిర • మైనలేదు

కట్టనస్త్రములేదు • పెట్టుటకొరులకు

భుజయింపచారికే • భుక్తిలేదు

యేలుటకొక్కింత • నేలయైననులేదు

నిలచుటకెక్కడ • స్థలమాలేదు

యార్జించుటకుశక్తి • యంతకన్ననులేదు

నిజరూపమాననుండ • నేర్పులేదు

తే॥ గీ॥ అట్టికుఁగినుతుని వివా • హంబునాడి

సౌఖ్యములనేమికాంతువు • సారనాక్షి

వట్టికోర్కెయెగాని • లాభంబులేదు

నమ్ముమీనన్ను నీదగు • నెమ్మునమున,

ఆపాండవేయులు శౌర్యంబుగలవారేని కారవులు పురినుండి వెడ
డలనడుపునవ్వ డేల యూరకుండిరి. శక్తిలేకనేగదా!

ద్రావ—వారి పరాక్రమంబునుగూర్చి, వారి ధర్మవీరాచారంబును
గూర్చియు, వారి సత్యసంధునిగూర్చియు నీకేమియుఁ తెలి
యదు. తెలియనిదానవగు నీతో నేను వాదించుటచలనఁ
బ్రయోజనములేదు. ఈమహిచక్రింబుననున్న భూపాలురంద
ఱును పాండవేయుల కాలిగోళ్ళకయినను జాలరునుమా. వారు
ధర్మపాశబద్ధులై ప్రస్తుతము కారవుల కొదిగియుండిరి. అంతియే
గాని నుజ్జయింతుకానిం బేమియులేదు. ఇంతకును నాభాగ్య
విశేషంబున వారు బ్రతికియుండి స్వయంవరంబున కరుడెంచ
వలయునుగదా! అట్టిభాగ్యమును నేను నోచుకొని యుట్టి నో
లేదో. పరమేశ్వరుండు నాపాల గలఁడోలేదో!

శా॥ బాలా యేలవిచారమునెదవు భూ పాలుండు వై హాహముఁ
వాలాయంబుగ నేహా రేహా యిచటఁ • గావింపనున్నాఁడు భూ
పాలాగ్రామణి యెవ్వఁడోయొకఁడు శుం • భల్లీలనయ్యంత్రముఁ
గూలంజేయును నిన్నుఁగై కొనును నీ • కోర్కెల్ గడుండీఱునఁ.

ద్రావ—చెలీ! యెవ్వఁడోయొక రాజేంద్రుం డరుడెంచి మత్స్యయంత్ర
మునుగొట్టినదో నేనాతనిని మద్వాహమాడవలసిందేనా!

సర్ప—రమణీ! నీచిత్త మెట్లుండునోయని యింతవఱకును నదియొక తీఱు
గభాషించితిని. పాండవేయులు జీవించియున్నారనియు, వారె
చ్చటనో ప్రచ్ఛన్నవేషంబుల జరింపుచుండిరనియు దెలిసియే
యిట్టి స్వయంవరంబు జాటబంచినాడు. అభేద్యమగు నామత్స్య
యంత్రము గూలనేయుట కాయర్జునుడుతప్ప నితరులెవ్వరును

శక్తులుగారు. స్వయంవగాబుర కాతాడరుదెంచి మత్స్యయా
త్ర)మును గూలనేసి నిన్ను దప్పక గైకొనును.

దా)ప—నఖ! నే నవతటి భాగ్యంబును నోచికొనియుంటినా!

తే॥ గీ॥ నేను సరితాబునేవిను • నిఖలలోక

జనవి భగవతినాచిత్త • జలజనుండు

నిలచి నాయభీష్టముదీప్తి • గలమనో ద

లంచదో భాగ్యమెల్లుండు • నో ; పడంతి.

ఉ॥ మానవసాధులెల్లకు శ • భాగని సన్నుతిఁజేయునట్లుగా
నానరాడగుదెంచి వర • యంత్ర)ము గూలగనేసి సన్నుతు
మానితరీతిగైకొనక • చూడని నాదగు సౌఖ్యమెల్ల నా
కాననసీమఁ గాయు నవ • కౌటుదిక్కి సరిగాదెకోమలీ.

సర్ప—అమ్మా ! నీవు విచారింపవలయు. స్వయంవరసమయంబునకుఁ
దప్పకో యర్జునుండేతెంచును. ధైర్యచిత్తము యుండుము.
(ఇంచుక యూరకుండి) చెలీ ! అటునూచుము. వింహిణీజనంబు
లను వేపుటకై మేనల్లుండగు మున్నగునకు సహాయంబొసర్ప
జంద్రుండు వెన్నెలఁ గాయుచుండెనాయనునట్లు నెల్లెడ నల్లి
బిల్లిగ నల్లుకొన్న మల్లెపండులక్రిందఁ బడియున్న మల్లెమొగ్గ
లును, ఘుమ్మఘుమ్మని కమ్మని తెమ్మెరలమెనంగు బాజిపువ్వు
లును, గంపర్పుని హస్తంబుననుండెడు బాకులో యనందగివ
కేళికీపుష్పములును, డెందంబుల కానందంబుగల్గించు సుందర
సుమబృందంబును, సునాసనచే మిగుల నెగడు సౌగంధపూ
లును, మాధవపదారివింద పూజార్చంబులగు మాధవీచయం
బును, యల్లంబుల కుల్లాసంబును వెల్లిగొలుప నెల్లెడ నల్లు
కొన్న మల్లికాదివల్లికలనుండి రాలిన పూమొత్తంబులును,

కుసుమసౌరభ్యంబున నన్నిటను మించిన సంపంగిపూవులును,
హృదయాహ్లాదకరంబులగు పాఠజాతములును, పూవిలుకాదు
తన శరంబులకు బదునువెట్టెను నునుపైన్ పలకరాళ్ళోయనం
దగిన కదళీతరువులయందు లేతయాకులును, చిలుకముక్కులచే
నుక్కఁబడి కెంపురుచులీనడి దాడిఁబూఫలంబులును, మార్గా
యాససంజనితతృష్ణావిదారణ కారణంబులగు నారికేళంబులును,
భూర్జకర్జూరపనసాది ఫలవృక్షరాజంబులును, విమల సలిలాసా
రంబులగు కాసారింబులును, దత్తాసారింబులచెంత మాయ
సన్యాసులచందంబున దొంగజపంబాచరించుచు మీనంబుల
బట్టటకై వేచియున్న బకంబులును, లేమావి చిగురుమెక్కి
మత్తెక్కి కోకోరానంబులనలుపు పికంబులును, ముద్దుపలుకుల
శ్రీరామ శ్రీరామయనిపిలిచెడు శుకంబులునుగలిగి రమణీయ
మైయున్న యివ్వసంబునం దించుక కాలము విశ్రమింతమా !

దా)వ—చెలీ! నేడేమియోగాని చిత్తంబున వనవిహారమున్న సంతసము
జనింపకయున్నది. నీమాట నిరాకరించుచున్నందుకు నన్ను
క్షమింపుము.

నర్మ—అర్జునునిగూర్చి నీమనంబున బెంగజనించియున్నది. అంత
కంటె మరొందుకారణ మేమియులేదు అవ్వవలయుంబున నీవు
చింతింపవలదని నేను చెప్పియుంటినిగదా. తనుగీ! ఈవనంబున
నుక్కింత కాలము విహరించినచో నీమందమానతము యొడ
లికిసోకి సౌఖ్యముగాంచెదవు. రమ్మ.

దా)వ—సఖీ! సన్నేలబలవంతపెట్టెదవు.

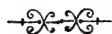
నర్మ—బలసంతముగాదు. నీవు పాదాని దప్పుక బెడ్లియాడుమన
సూచింపుచు సంతోషంబున నా నెమలిపురిపిప్పి యెట్లు నృత్య

మునేయుచున్నదో చూడుము. మనమా వై పునకబోయి పలు
విధములగు పుష్పములు కోసికొని గృహమున కరుగుదము.
రిమ్ము.

(ద్రోపతి చేయిబట్టుకొని తీసికొనిపోవుచున్నది.)

ఇది చతుర్థాంకము.

సంపూర్ణము.

శ్రీ

దౌ ప దీ ప రి ణ యః ఘ్ను.

ప ం చ మౌ క మ్ము.

[రంగము:—ఏకచక్రపురమునందలి రాజవీధి—విష్ణుశర్మయు

రామశర్మయు చెఱియొకప్రక్కనుండి ప్రవేశించుచున్నారు].

రామ—(విష్ణుశర్మనుజూచి) విష్ణుశర్మగారూ ! విష్ణుశర్మగారూ ! ఒక్కసారి యీలా దయచేయండి !

విష్ణు—(వినిపించుకొనక తొందరగా నడచును)

రామ—ఏమండీ! పిలుస్తూవుంటే పలుకరు ! మీరు రాజుగారిసన్నిధిని యాహ్వానపురోహితులని నాకు తెలియును. ఒకసారి నామాట వినిపోండి !

విష్ణు—(రామశర్మనుజూచి) ఓహో రామశర్మగారా ! రండిరండి. నేను తొందరపనిమీద వుండడంచేత మీమాట వినలేదు.

రామ—అవును. మీతొందరపని నాకు తెలియును. దౌపదీస్వయం వరమహోత్సవ కార్యమంతా మీమీదనే పాఠుతుందికాబోలు. సంభావనవిషయంలో నన్ను కొంచెం కనిపెట్టాలి. మనమంతా సగోత్రీకులము.

విష్ణు—అయ్యో ! ముఖ్యంగా మీకు సహాయంచేయడంకన్న నాకు కావలసినదేమున్నది. స్వయంవరమందిరమునకు మీరు వస్తారు కదా. అక్కడ మళ్ళీ కలుసుకొందాము. నేను తొందరగా వెళ్ళవలెను.

రామ—ఇప్పుడు మీరెక్కడికి దియచేస్తున్నారు?

విష్ణు—మనవురమునకు నెవ్వరో యేవురు భూసురులు వచ్చియున్నారట. వారు వేదిములు తల్లకిందులుగా జదువగలరట. వారెవ్వరో కాస్త చూచివద్దామని వెళ్ళుతున్నాను.

రామ—వారిప్పు డెక్కడవున్నారు !

విష్ణు—ఒక కుంభకారుని గృహమందు బసచేసినారట.

రామ—బ్రాహ్మణులు కుంభకారునియింట బసచేసినారా !

విష్ణు—మీరల్లా ఆలోచిస్తారెందుకు. వారు సాక్షాత్పరబ్రహ్మస్వరూపులు. అదియనుంగాక నిశ్చలచిత్తు లెక్కడనుండినను నందగలరు.

రామ—నేనును మీవెంట వారినిజూచుటకు రావచ్చునా.

విష్ణు—అవశ్యము.

(ఇరువురును నిష్క్రమింతురు.)

రంగము—స్వయంవరమందిరము.

[నానాదేశపురాజులును—బలరామకృష్ణులును—భూసురులును నాసీనులై యుందురు.]

[దుర్యోధనుడు—కర్ణుడు—దుశ్శాసనుడు—ప్రవేశించుచున్నారు.]

దుర్యోధ—మిత్రీమా ! కర్ణా ! పాండవులు లాక్షగృహంబునబడి మృగిరిని మనము దలంపుచుండగా వారెచ్చటనో ప్రచ్ఛన్నవేషంబులబూని చరించుచున్నారని యందరును జెప్పకొనుచుండిరి. ఇది యేమైయుండవచ్చును.

కర్ణ—(తనలో) వాసుదేవరక్షితులయిన పాండుసంధనుల కెప్పటికిని నెట్టిహానియు సంభవించదని నేను మున్నే యనుకొంటిని. (ప్రకాశముగా) రాజాగ్రీణీ ! ఒకవేళ వారు బ్రతికియుండిరిని యే యూహింతము. దానివలన నీకేవిహానికలుగును !

దుర్యో—ఒకవేళ మాతండ్రిగారు వారలను మరల బిలచి ధర్మజనకు
రౌజ్యాభిషేకంబు నేయునేమోయని సంశయించుచున్నాఁడ.

దుశ్శా—అట్లయిన మఱల నేదియో యొక నెపమొనర్పించి పురి వెడల
నడిపింప జేయలేకపోవుదమా!

కర్ణ—ఆప్రశంసయంతయు నివ్వజేల. ఇప్పుడు మనమువచ్చిన కార్య
మునందు వర్తింతుము.

దుర్యో—కర్ణా! సకలరాజచంద్రిలును స్వయంవరభవనం బలంకరించి
నారు. అదిగో మత్స్యయంత్రముగూడ నక్కడ నమర్చబడియు
న్నది. ఆహా! ఈయంత్రమునుగొట్టినవారికేగదా. కన్యక
నొసంగుదురు!

దుశ్శా—అన్నయ్యా! అదినీకుఁ దృణప్రాయమేయని నే నూహించె
దను. అ దాప్రదీదేవి తప్పక నాకు వదిలెనాగునని శుభనూప
కంబగుచున్నది.

దుర్యో—తమ్ముడా! నే నంతటిభాగ్యంబును నోచిహింటినా?

మ॥ ధరణీపాల కులావతంసులు సము • ద్యుత్ప్రీతినింబొంద దు
స్సంభావబలశౌర్య వికృమమున • త్సౌమండలంబందు న
వ్యయంత్రంబును గూల్చియాదురీపద భూ • పాలాగ్రణీపుత్రీ స
త్కరముఁబట్టగ నోచినానో యటుగా • కఁ బ్రాప్తియొట్లున్నదో.

కౌ—కౌనేశ్వరా! నీవు దీనివిషయమై సందియంబంద నవసరము
లేదు. ఆయంత్రమునుగొట్టుటకుఁ గృష్ణండు సమర్థుడయ్యును
దీనిలెఱువునకు రాదు. పాండవులుండేరని యంతస్తునిండు గూ
లనేయును. వారిజాడ యింతవరకును గానరాకున్నదిగదా.
తక్కినరాజు లోకంబున నెవ్వరును దీని గడల్పఁజాలరు. నీవే

సమర్థుండవు. నీవు తప్పక దీనింగొట్టి పాచాలరాజసుతను
వివాహ మాడగలవు. అట్లుగాదేని,

శే॥ గీ॥ ఘోరసమరంబునందున • వీరినెల్ల
నోర్చి; రాక్షసవిధిని య • య్యువిదఁదెచ్చి
నీకు నర్పించువాడను • నిక్కముగను
నమ్ముమీనన్నుఁ గౌరవ • నాధవంద్ర)

దుశ్శా—కర్ణుఁడు దలంచెనేని యంతపనియుఁ జేయగలుగును.

దుర్యో—అందుకు సందియమేమిన్నది. రంకు. మన మాసనంబుల
నధిష్ఠింతుము.

(ఆసీనులగుచున్నారు.)

[దు)పమఁడు—ధృష్టద్యుమ్నుఁడు—పురోహితుఁడగు

విష్ణుశర్మయుఁ బ్రవేశించుచున్నారు.]

దు)ప—(విష్ణుశర్మమజ్జూచి) భూసురవర్యా ! నీమాటలను నేను నమ్మ
వచ్చునా! నే నంతటిభాగ్యమును నోచికొనియుంటినా !

విష్ణు—నుహారాజా ! మీరు సామాటలను నమ్మవచ్చుటయేగాక,
యట్టిభాగ్యమును మీరిప్పుడే నోచనై యున్నారు.

ధృష్ట—తపోధనులగు భూసురులచాక్యంబులు రిత్తబోవునా!

దు)ప—బ్రాహ్మణోత్తమా! కుంభకారుని గృహమందెవ్వరో యేవురు
భూసురులు విడిసియుండిరిని చెప్పితివి. వారును నివ్వగీ స్వయం
వరమందిరంబున కరుదెంచిరా!

విష్ణు—అరుదెంచియున్నారు.

దు)ప—అట్లయిన నిక నాలస్యమెందుకు. స్వయంవరవేళగూడనా
సన్నుతుగుచున్నది. మన మరిగి, మహావాత్సవార్ధమై యగు
దెంచిన రాజులనందఱను యథోచితంబుగ గౌరవింపవలయును.
గదా! (ఇంచుక నడచి తమతమ యాసనంబుల నధిష్ఠింతురు)

దుగ్ధివ—(రాజునందనిని జూచి) ఓరాజపుంగవులారా !

ఉ॥ ప్లావనమయ్యెనాకులము • పండెమదీయతపఃఫలంబు ; మో
దావహమయ్యెఁజిత్తము ; ను • తామణి ద్రావణి పెండ్లివేళ ; ను
శ్రీవిలసిల్ల మీరలిట • జేరుట ; శౌర్యసముద్రాధార ; ధా
తీవిభులార ! సంతతి ను • ధీరగుణాకరులార ! యియ్యెడఁ.

మ॥ ధరణీపాల కులవతంసులు సము • ద్యత్కిర్తివిస్తారుదు
స్తరబాహుబల విక్రమాధ్యులిటుల • స్మృతుశ్రీతి, కాసత్స్వయం
వరకార్యార్థము నేగుదెంచుటమచి • భావించివీక్షింప న
ద్దిర మందాకిని చొటినేలవము న • ర్థింబాసనల్లేగదా.

రాజవ్యచూడామణిలారా ! ఈస్వయంవరసమయంబున మీ
మ్ములనందఱ నొక్కచోటచూచుటకీ రెండుకన్నులును గడు పుణ్యము
జేసికొనియున్నవి.

దుర్యోధ—

తే॥ గీ॥ ధన్యభవదీయసద్గుణ • భావమొకటి
కన్యకామణిసౌందర్య • గరిమ ; రెండు
దివ్యయంత్రముగూల్చగా • దీక్ష మూష
మమ్మునీడకుఁ దప్పించె • మానవేంద్రీ.

దుగ్ధివ—(కృష్ణునిజూచి) కృష్ణా ! ననుదేవనందనా ! బలరామసహితుం
డవైన నీరాక మాకౌతయు శుభప్రదంబని నే నూహింపుచు
న్నాను. నీవు లీలామానాషవిగ్రహుండవగు భగవంతుండవు
గాని సామాన్య మర్తులండవుగావు.

తే॥ గీ॥ ఏదలించినరీతిగా • నీస్వయంవ
రంబు బాగుగాదఱుగు తె • అంగుజూష
నీవు నేయంగలేనిది • యేదికలదు
భక్తరక్షణపారీణ • వాసుదేవ.

కృష్ణ—

ఉ॥ నీవు మహానుభావుడవు • నిర్మలధర్మవివేకశీల స

ద్భావమునీదుసాము; నని • తాముచి ద్రాక్షపది గోరుకొన్న యీ
భూవరమాళియేముపుడు • పొందుగఁగుంత్రము గూల్చునీదు స
ద్భావమునందుచున్న పరి • తాపముదీపగ రాజపుంగవా.

దురీష—(తనలో) ఈమహాత్మునివాక్యంబు లమోఘంబులు.

మర్యో—(కర్ణునితో రహస్యముగా) కర్ణా! ఈమెచునంబునం దెవ్వరిని
పరింపింతుకు సత్కల్పించుకొన్నదోగదా.

కర్ణు—సగౌరవించుకొన్నంతమాత్రంబునఁ బ్రయోజనమేమియున్నది.
ఆతఁడు మత్స్యయంత్రమును గూలనేయవలయునుగదా. ఆయం
త్రముగొట్టుటకు నీకుడప్ప నితరులకు శక్తిచాలదు. మఱియు
నక్కవ్యక, నుందరవిగ్రహుండవును, సత్తద్వీపసముద్రముదిగి
మహీపలయంబు నేకఛత్రంబుగఁ బరిపాలించువాడవును, సఖం
డై శ్వర్యవంతుడవును, నిలద్రోభోగంబుల నందుచున్నవాడవును,
నూర్వార తోబుట్టువుల కగ్గిజుండవును, వైరివీర దర్పాంధకార
ప్రభాకరుండవును నగు నిన్నుదప్ప యింకొకరిని పరించునా!

మర్యో—(తనలో) భగవంతుండు నాపక్షంబున నుండునో లేనో.
(దురీషునిజూచి) దురీషదభావరా! స్వయంవరవేళయూ సన్న
మగుచున్నది.

దురీష—(ధృష్టద్యుమ్నుని జూచి) కుమారా! ధృష్టద్యుమ్నా! నీవరిగి
ద్రాక్షపదిని సమస్తాలంకృతిగాఁజేసి సత్వరముగ దోడితెమ్మని
యంతఃపుర పరిచారికల కాజ్ఞాపించుము.

ధృష్ట—ఇదే తోడ్కొనివచ్చెద. (నిష్క్రమించుచు.)

ధర్మరాజు—(తమ్ములనుజూచి రహస్యముగా) తమ్ములారా! నిరంతర

మును మనల గొప్పాడుచున్న వాసుదేవుండుగూడ బలరామ
సహితండ్ల యరుదెంచియున్నాడు.

అర్జు—మనకు బాంధవుండును, సఖుండును, రక్షకుండునైన వాసు
దేవుం డెదుటనుండినను, యాతనితో మాట్లాడుకుండ నుండ
వలసివచ్చెనుగదా.

భీమ—మనకిన్ని కష్టంబులగల్పించిన కురుకులపాంసనుండగు దుర్యోధ
నుండు వచ్చియున్నాడు. అగ్గిజా! ధర్మసందనా!

మ॥ కలరిచ్చోటను నొదరోన్మపమణుల్ • గంజాత్తుడుంగూడ నా
బలరామాఖ్యునితోడవచ్చి నిలచెన్ • భవ్యాత్మలైనట్టి పీ
రలసాన్నిధ్యమునందు ; ద్రుంచెదను గా • రవ్యాగ్రీణి దుష్టు; ని
స్తుల కారుణ్యవిహీను; దుష్టుమని మ • ద్రోర్దండ దర్పంబునన్.

ధర్మ—తమ్ముడా! ఇప్పుడు మన మెట్టివేషంబులనుంటిమి. ఇట్టి సాహ
సము బూసనెంచుటయేమి.

అర్జు—అన్నయ్యా! వాయుసందనా! ఈ మత్స్యయంత్రము గూల్పు
టకు నాకుఁదప్ప నితరులకు శక్తిచాలదు. బలరామకృష్ణులు
సమర్థులయ్యు నీనితెరువునకు రారు. ఇయ్యది నేనుగూల్చి
నప్పు డిచ్చట కలహంబు బ్రాప్తింబితీలును. అప్పుడు కౌరవ
రాజుపైనున్న నీపగఁ దీర్చుకొనవచ్చును. (ఎదుటఁజూచి) అడు
గో! ధృష్టద్మున్నుండు చేటివృత్తయగు ద్రాపదిని దోడ్కొని
వచ్చుచున్నాడు. (తనలో) ఆహా! యేమి! ఈమెసాందర్యము.

తే॥ గీ॥ సర్వలావణ్య సారమల్ • సంతరించి
ముద్దగాఁజేసియొకచోట • భూమిపై న
యువిదద్రాపది సృష్టించి • యుండనోవు
సలుమొగంబులవేల్చని • తలఁచువాడ.

అట్లుగాదేని;

మ॥ ఘననిర్మాణవిచిత్రమెల్ల దెలుపం • గా; ధాత యాయావిధం
బున బెక్కండ్రీస్వజూచినా డికను సం • పూర్ణింబుగా ! వానినే
ర్పునుమించక సతినెక్కదానినిలనే • బుట్టెంతునంచు రమా
తనయుండిమెను జేసినాడనుచు మ • ద్భావంబునందెంచెదక.

ఓ యవతీలలామా! ఏకచక్రపురంబున మీ పురోహితుండైన
విష్ణుశర్మయొద్ద నీచిత్రీపటము చూచినప్పుడే నేను దాసుండనయితిని.
ఇప్పుడు నీ నిజరూపనందర్శనంబున నేనే నీకు వశుండనైతిని.

దుర్యోధ—(దుశ్శాసనునిజూచి) అదిగో ద్రావిడ పుష్పదామముచేత
బట్టకొని యామత్వయంత్రీయను గొట్టినవారికంతంబు నలంక
రించుటకు వచ్చుచున్నది.

[ధృష్టద్యుమ్నుడు—సర్మదాసమీతయగు ద్రావిడతో బ్రవేశించును.]

దుర్యోధ—(ద్రావిడనిజూచి) కుమారీ! ద్రావిడ! ఇటురమ్ము. భవదీయ
స్వయంవరార్థ మీరాజపుంగవులందఱును విచ్చేసియున్నవారు.
(కుమారునిజూచి) కుమారా! ఈవచ్చినరాజులనందరిని వేర్వేరు
గా నమ్మాయిక వినిపింపుము.

ధృష్ట—(ద్రావిడ చేయిబట్టకొని) సోదరీ! ఇటురమ్ము అదిగోచూ
డుము. ఆమొదటగూర్చున్నవాడు హస్తినాపురాధీశ్వరుండును,
నధికై శ్వర్యసంపన్నుడనునగు దుర్యోధనుండు. ఆతని ప్రక్క
నున్నవాడతనికి బ్రాహ్మణుండైన కర్ణుడు. ఆతనిచుట్టును
బరివేష్టించియున్నవారందఱును సతనితమ్ములయిన దుశ్శాస
నాదులు.

ద్రావిడ—(తనలో) వీనిముఖంబుజూచినఁ బంచమహాపాతకంబులు గలు
గును. ఏడేగదా పాండవులను పురినుండి వెడలనడిపినాడు.

ధృష్ట—అమ్మాయీ ! సోమదత్తభూరి శ్రీవశుతననాదులు మువ్వ
రును వరుసగానున్నారు. అదుగో నాచేతికెదురుగా నాసీనుడై
యున్నవాడు మత్స్యదేశాధీశ్వరుండైన విరటుండు. ఆతఁడు
భుజవీర్యసింధుండైన జరాసంధుండు. ఆచక్రికను మొదట
నాసీనుడై యున్నవాడు యదుకులపుంగవుండైన శ్రీకృష్ణుండు.
ఆతనిపక్కనున్నవాడతని కగ్రజాండగు బలరాముండు. వీరిరు
వురును భగవదాంశ సంభూతులు. ఆతనిని బరివేష్టించినవారం
దరును యదువృష్టిభోజాంధక ప్రముఖులు. అరుగో చేకితాన
శిశుపాల పాండ్రకవాసుదేవులచ్చట నున్నవారు. ఆపక్క
నున్నదియంతయు భాసురబృందము. ఇందులో నెవ్వరు మత్స్య
యంత్రమును గొట్టుదురో వారిగళంబును నీవు పూలహారంబుతో
నలంకరింపుము. ఆతడే నీకు నాధుండగును.

విష్ణుశర్మ—స్వయంవరకాలమా సన్నమగుచున్నది. రాజులందరును
నీమత్స్యయంత్రమును గొట్టుట కువక్రమింపవచ్చును.

ధృష్ట—

తే॥ గీ॥ ఎవరుమో పెట్టి యీవిల్లు • నేనుబాణ
ములను మత్స్యంబుగూల్తురో • భుజబలమున
వారి వరియించుద్రావదీ • వారిజాతీ
గాన యత్నింపుడందుకు • ఘోవులార.

విష్ణు—ఓరాజన్యచూడామణులారా! ఎవ్వ రీవిల్లును మోపెట్టి యంత్ర
మధ్యముననున్న మత్స్యంబును నైదుశరంబులచేగూల్తురో వారి
నే మారాజపుత్రిక వరించును. కల్యాణమునకును, భుజబలం
బును, బాణలక్ష్యంబును పలువురిసముఖంబున గనబఱచి యశం
బందుటకును నిదియే మంచిసమయము కావున మీమీ బలా
బలంబుల జూచుకొనుడు.

బల—(కృష్ణునిజూచి) తమ్ముడా! ఇందుకు నీవేమయినఁ బ్రయత్నింపఁ దలంచితివా !

కృష్ణ—నేనేకాదు. మనవారిలో నెవ్వరినిగూడ నిందులకు యత్నింప వలదని చెప్పితిని.

బల—తమ్ముడా! అందులకు గారణం బెఱుంగవచ్చునా !

కృష్ణ—అనంగతి నింకనివ్వదు బయలుపఱుపవచ్చును. ఈమత్స్యయః త్రీముగొట్టుటకా రాజలోకంబున నెవ్వరును శక్తులుగారు. యజ్ఞనుండొక్కడే దీనిని గొట్టగల సమర్థుండు.

బల—అయ్యనుండిప్పు డెట్లువచ్చును. పాండవులందఱును లాఠొగ్గ పాంబున దగ్ధులైరిని వింటిమిగదా.

కృష్ణ—అన్నయ్యా! వారట్టియాపదకు బాలుపడుదురా !

బల—తమ్ముడా వారు సుఖులై యుండిరా! అట్లయిన వారిసేమంబు వినుటకు నాచిత్తంబు తత్తరమందుచున్నది.

కృష్ణ—అట్లయిన నరుగో చూడుము. పాండవులేపురును భూసుంవేష ములతో నచ్చట నున్నవారు. అందు బాధ్యుండే యీ మత్స్య యంత్రీమును గొట్టును.

బల—తమ్ముడా ! నేడెంతయు సుదినము.

[అంత కొండర రాజులు మత్స్యయంత్రీమును గొట్టుటకు బ్రయత్నించి విఫలమనోరథులగుచున్నారు.]

దుర్యోధ—(కర్ణునిజూచి) మిత్రీమా ! కర్ణా ! వీరెవ్వరును నీయంత్రీమును గొట్టజాలకపోయిరే. ఇంక నేను బ్రయత్నించెదను. (అని లేచి రెండడుగులువేసి) అహ! ఏమిది! మత్స్యయంత్రీంబునుగొట్ట ద్రావిడిని గైకొనఁదలంచుచున్న నాచిత్తంబున సర్థిర్ముఁదనించుచున్నది. దేహము కంపమెత్తుచున్నది. యం

త్రాంటు సమీపించుటకే భయచుచున్నది. కానిమ్ము. భగవంతుఁ డెట్లునేయచున్నాఁడో. (మత్స్యయంత్రము సమీపించి దానిని గొట్టలేక చతికిలఁబడుచున్నాఁడు.)

(అందఱును చప్పట్లుకొట్టుదురు.)

విష్ణు—(మత్స్యభయపఱచి) ఓరాజా! నీవు చాలా శ్రమపడ్డావయ్యా! కాశీలో లక్కయిల్లు కట్టించడమచుకొన్నావుకాబోలు.

దాప—(తనలో) ఈరాజేంద్రునికు దగిల పరాభవమైనది. (యిండుక యూరికుండి) అక్కటా! నాహృదయంబు సవహరించిన పార్థుండిందెందుచు గారిపింఁడే. ఈపురోహితుఁడగు విష్ణుశర్మ సాంఘవులు 'బ్రాహ్మణవేషంబులచుండి యుందురనియు, వాగు స్వయంవరింబునకు దప్పక యరుదెంతురనియు జెప్పికాను. అయ్యో! నేరింక జీవించుటయెట్లు.

అర్జు—(ధర్మరాజునుఁజూచి) అగ్రీహ! ఇత్యుంత్రము గూలనేయుటకు నేను బ్రయత్నించెద.

ధర్మ—తమ్ముడా! కానిమ్ము.

అర్జునుడు—(లేచి మత్స్యయంత్రమును సమీపించుచున్నాఁడు.)

దాప—(తనలో) ఈభూసురుం డెవ్వఁడో కడుదైర్యంబున యంత్రమును గొట్టుటకుకాబోలు దీనిని సమీపించినాను.

గోవిందశాస్త్రి—(రామశర్మనుజూచి) రామశర్మగారూ! చూచినారా! ఈబ్రాహ్మణుని సాహసము. ఇంతమందిరాజులు కొట్టజాలని నీయంత్రమును నీతడు సమీపించుచున్నాఁడు. ఏదోమోస్తరుగా వైదికవృత్తినలనబ్రతికే మనకింతపని చేయదలంచుట యేమిటండీ!

రామశర్మ—శాస్త్రిగారూ! మన మల్లగా అ దానికి వలనుపడదు. ఏ

పుట్టలో యేపామున్నదో. పరశురాముని మనవాడేగదా.
ఆతఁ డెట్టివనులుజేసినాడు. మీరు చూట్లాడక చూస్తూ
వుండండి.

అర్జు—(విల్లును నెత్తును.)

రామ—గోవిందశాస్త్రిగారూ! చూచినారా ! ఏరాజేందుగ్గిడును నెత్త
జాలసివిల్లు నీత డవలీలగా నెత్తినాడు. ఈతడీమత్స్యయంత్రము
నుగూడ గూల్చును. ఓబ్రాహ్మణోత్తమా! మత్స్యయంత్రము
నుగూల్చి జాతికి గీర్తిదెమ్ము.

దుర్యో—(కర్ణునిజూచి) మిత్రీమా ! ఈపాటు డెవ్వడోగాని యశ్రీమ
ముగా విల్లునెత్తి నారె నాకర్షించినాడు.

కర్ణ—నేనును నదియే యాలోచింపుచున్నాను. అదిగో ఆతడు గొట్ట
టకు బ్రయత్నమునేయుచున్నాడు.

అర్జు—(విల్లును బట్టుకొని తనలో)

తే॥ గీ॥ సద్గుణుండగ్రీజుడు సత్య • సంధుడేని
తల్లిసాధ్వీమణియగుచు • దనరెనేని
కాంతః బెండ్లాడుభాగ్యంబు • గలిగెనేని
నేలపైయంత్రీమత్స్యంబు • గూలుగాక.

[యంత్రీయును గొట్టుచున్నాడు.]

రామ—ఎల్లాగయినా బ్రాహ్మణతేజం బధికమయినదిగదా.

ద్రా॥ప—(అర్జునుని కంఠమునఁ బుష్పహారము వేయును.)

దు॥ప—(రాజులందఱినిఁ జూచి) శ్రీమావల్లభులారా! ప్రీతివ ననున
రించి మీరందఱును జూచుచుండగా గగనమత్స్యయంత్రీంబును
భూసురుండు గొట్టినాడు. కావున మీరందఱును నాయెడ నను
గ్రహించి వివాహమహోత్సవమగునట్లు యోచింపుడు.

దుర్యోధను—(కర్ణునిజూచి) కర్ణా ! చూచితివా ! ఈదుర్మనుషుడు మహల నెట్లువరాధవిందినాడో ! ఇప్పుడు వీనిని వదలకూడదు. (దుర్మనుషునితో) దుర్మనుషుడా ! స్వయంవశార్థమై మమ్ముబిలచి యీకీతిఁ బరాధవింతువా ! ఇంతమంది వీరులయిన రారాజులనేకులుండగాఁ నెవ్వఁడో యొక్కభూసురుడు మస్యయంత్రమును గూల్చినంతమాత్రముననే కస్యక సీతనికొసంగెదవా ! (ఇంచుక యూరుకుండి) అయినను నిన్నవలసిన పనియేమున్నది. ఇంతమంది వృథాలురను తృణీకరింపుచు నిట్టి యకార్యముజేసినందు కీభూసురు ననవలెను. (అర్జునునిజూచి) ఓయీ ! భూసురా ! గర్వాంధకారపశ్చిమత్తహృదయా !

మ॥ ధర్మశీలాలురు పెక్కుమంది ముదిత • తాస్వంబులంబూని యీ సరసీజాషిని బెండ్లియాడుటకునై • జన్మించి ముండంగ; నీ కరణి వారికి సిగ్గుగొల్పుటకునై • గాంక్షించి యంత్రంబునుఁ ధర్మశీలాలు వె కన్నియఁ గొనఁగ; నీ • దర్పంబు జూపింపుమా.

అర్జు—రాజా! మదోన్మత్తుండనై వీరాలాపంబు లాడకుము.

తే॥ గీ॥ భుజబలంబునుజూపించి • భూమిపై న యంత్రమునుగూల్చువారితే • యతివఁగొనఁగ నర్హులంనునుటచే • యంత్రమిపును శౌర్యమునగూర్చగల్గితి • క్షౌతలేంద్రీ.

శౌర్యపరాక్రమంబులును భుజబలంబును జూపుటకు కులముతోఁబనిలేదు. నాభుజదర్పంబు జూచుటకు నీవెంతవాడవు. యంత్రమును గొట్టితిని. కన్నను గైకొందును. ఇంచులకెవ్వరైన నడ్డం బరుదెంచిరేని వారిశీర్షంబులు డొల్లనేయుదును.

భీము—(సభనుండిలేచి) ఓరీ! కౌరవవంశపాంసనా !

ఉ॥ ఏమిరప్రేలునుంటివి య • హీ బలాభ్యుడితండు యంత్రము
 గూలగ చేసెనీనభను • గోమల్గై కొను నింకనట్టిచో
 నీమదియందునోర్వకను • సిట్టివిధంబున బల్కెదేల; ర
 మృమిము నందఱు దృటిని • మారణజేతు భుజబలంబునన్.

(అని యుద్ధమునకు మొనయుచున్నాడు)

కర్ణు—(అర్జునునిజూచి) రణంబనగా సాధానవలకును, సాతర్పణలకున
 నరుగుటయని తలంచినావుకాబోలు రమ్ము. నీసత్వంబ
 దూలించెదను.

రానుశర్మ—(భూసుగులారా) మనబ్రాహ్మణులు మత్స్యకుంత్రీము
 గూల్చినాడని కోపాబున గయ్యంబునకు గాలుదుగ్రీవుచు
 న్నారు. వీరపురుషులయిన నూ బ్రాహ్మణులకు మనము
 సాయము సేయవలయును. ఆలోచించకండి. లేండి. జారీచెంబులు
 అంగనస్త్రంబులకు ముడివేసి సిరిరిల్లిచ్చింకం తలలు చెక్క
 లయ్యేట్లు కొట్టడం శ్రీరంభించండి. లేండి లేండి.

అర్జు—ఓయీ! కర్ణా! మాటలతో నేమిపనియున్నది. ఇంచుక నిలిచి
 యుద్ధముజేసిచో నాశౌర్యంబు జూడగలవు.

భీము—ఓరీ ! దుర్యోధనా! మాధుజబలంబును దృఢీకరించిన నీవెందు
 బోయెదవు. రమ్ము.

(కర్ణుడు అర్జునునితోడను దుర్యోధనుడు భీమునితోడను యుద్ధ
 ముజేసి పాఠిసోవుచున్నారు.)

దుగ్రీవ—(కృష్ణునిజూచి) కృష్ణా ! నాకిదియంతయు మిగుల చోద్యము
 గానున్నది. ఈయంత్రీవ నుగొట్టిన యీభూసురుం డెవ్వరు.
 దుర్యోధనకర్ణాది నాడబ్బందంబును రణంబున బాఱుధోలిన వీరి

పరాక్రమంబు నర్హ నాతీతంబుగనున్నది. మహాత్మా! కరుణాంత
సంగుడవై నానందేహంబును బాపుము.

కృష్ణ—దుఃప్రదమహీధవా! ఇంక నీయొద్ద నేమియు దాచబలలేదు.

ఉ॥ ఎవ్వనికీయగాఁదలచి • యెంతయగోరిక నగ్నికుండముం
దీవ్యనాభాక్షిఁగంటివో ము • హీశ్వరులందున శత్రువిద్యయుం
దెవ్వడుమేఱియెబఱుగె • నెవ్వడులోకము బాసిపోయె ఘ్న
చవిధిచింతనెందితివో • యట్లినరుండితఁడే మహీధవా.

దుఃప్ర—కృష్ణా! ఏమి నాభాగ్యము ఈతఁడే యర్జునుఁడా. (అర్జునునిఁ
జూచి) అర్జునా! షణ్మూకసారి శోగలించుకొననిమ్ము. (కాగలిం
చుకొని) కృష్ణా! తక్కినవారందఱును నెచ్చట నున్నవారు?

కృష్ణ—దుర్యోధన సేతో బోరాడిన యతండు భీముండు. ధర్మసకుల
సహదేవులు గృహంబున కరిగినారు. కుంతియు నెచ్చటనున్నది.

దుఃప్ర—ధృష్టద్యుమ్నా! నీవు పసిడిరథఁజూలను దీసికొనిపోయి వారి
నందఱును మన మందిరమునకు దోడ్కొనిరమ్ము.

ధృష్ట—మఁచిది. (నిష్క్రమించును.)

ద్రౌప—(తనలో) ఇప్పుడుగదా నాకు యానందముగలిగినది.

దుఃప్ర—అమ్మాయీ! నీవుకోరిన యర్జునుండు వచ్చినాడు. (కృష్ణుని
జూచి) కృష్ణా! ఇంక వీరలకు వివాహంబు జరిగించవలయు
నుగదా.

కృష్ణ—రాజా! ఎల్లివ్యాసుం డిచ్చట కరుదెంచును. అతని యనుమ
తంబున మనము జేయుదము. నీయభీష్టము నెఱవేరినది. ఇంక
నీకు గావలసినదేమున్నది!

దుఃప్ర—దేవా! నాకు గావలసిన దింకేమున్నది. అయినను నిట్లు
గుగాక!

మంగళమహాశ్రీ.

భూతలమునక బ్రజలు • భూరిసుఖముల్ గనుచుఁ

బుణ్యమై వెలయుగాఁ.

నీతముగవర్షములు • నేలబడగానెపుడు

నిండుఫలమీయత పొలంబుల్

భూతిగనురాజునెడ • గాంచుతజసంబులతి

గౌరవముభక్తి సనిశంబున్

నేతయునుధర్మగతి • నిదోలగర్భిబుడమి

నిద్రాసతితమేలు ననురక్తి

ఇది పంచమాంకము సర్వమును

•

1

15006